

**Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ
ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ
ΚΑΙ
Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
(Συνοπτική Αξιολόγηση)**

Ανδρέας Θεοφάνους

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – INTERCOLLEGE
ΛΕΥΚΩΣΙΑ**

Ιανουάριος 2003

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ
ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ
ΚΑΙ
Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
(Συνοπτική Αξιολόγηση)

Περιεχόμενα

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
II.	ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ	8
1.	Γενική Φιλοσοφική Τοποθέτηση για το Σχέδιο Ανάν	8
2.	Ιδρυτική Συμφωνία – Κυπριακή Δημοκρατία, «ΤΔΒΚ» και το Νέο/Κοινό Κράτος	9
3.	Κράτος με Μια Διεθνή Προσωπικότητα;	11
4.	Ανεξαρτησία, Ασφάλεια και Εγγυήσεις	13
5.	Κυριαρχία και Ιθαγένεια	15
6.	Εκτελεστική και Νομοθετική Εξουσία και το Ανώτατο Δικαστήριο	17
7.	Θεσμοί του Νέου Κράτους και Δημοκρατία	19
8.	Εδαφικές Ρυθμίσεις	21
9.	Πρόσφυγες, Περιουσίες, Αποζημιώσεις και οι Τρεις Βασικές Ελευθερίες	23
10.	Έποικοι και Δημογραφικά Δεδομένα	26
11.	Σχέσεις με ΕΕ και [Άλλες] Εξωτερικές Σχέσεις	28
12.	Μεταβατικές Διατάξεις	31
13.	Το Σχέδιο Ανάν και η Οικονομία	32

14.	Το Νέο Κοινό Κράτος και το Κοινοτικό Κεκτημένο, η Συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το Νέο Διεθνές Περιβάλλον	40
15.	Ταύτιση με το Νέο Κράτος	41
16.	Άλλα Θέματα	44
17.	Λειτουργικότητα και Βιωσιμότητα	46
III.	Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	48
IV.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	53
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	59

**Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ,
ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΚΑΙ Η ΛΥΣΗ
ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
(Συνοπτική Αξιολόγηση)**

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Λίγο πριν από την Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Κορυφής του Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999 άρχιζε μια νέα πρωτοβουλία για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και με τη σθεναρή υποστήριξη των ΗΠΑ. Όταν ξεκινούσε αυτή η προσπάθεια οι Ελληνοκυπριακές θέσεις στηρίζονταν σε μια διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία ενώ οι Τουρκοκυπριακές σε μια συνομοσπονδία. Συγκεκριμένα οι διακηρυγμένες θέσεις των δύο πλευρών είχαν ως ακολούθως:

Θέματα	Ελληνοκυπριακές θέσεις	Τουρκοκυπριακές θέσεις
Το Κράτος	Η διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία θα είναι το αποτέλεσμα μετεξέλιξης της Κυπριακής Δημοκρατίας.	Η νέα πολιτειακή τάξη πραγμάτων θα είναι αποτέλεσμα της αλληλοαναγνώρισης της «Ελληνοκυπριακής Διοίκησης» και της «ΤΔΒΚ». Θα πρόκειται περί νέου κράτους.
Μορφή Λύσης	Διζωνική Δικοινοτική Ομοσπονδία με τέτοιες εξουσίες στην κεντρική κυβέρνηση ώστε να διασφαλίζεται η ενότητα του κράτους.	Συνομοσπονδία.
Κυριαρχία	Είναι αδιανόητο να έχουν κυριαρχία οι δύο πολιτείες της Ομοσπονδιακής Κυπριακής Δημοκρατίας. Αρμοδιότητες θα εκχωρηθούν από την Ομοσπονδιακή Κυπριακή Δημοκρατία στα πλαίσια της μετεξέλιξης σε ένα διζωνικό δικοινοτικό ομοσπονδιακό κράτος.	Η Ελληνοκυπριακή Διοίκηση θα πρέπει να αναγνωρίσει την κυριαρχία της «ΤΔΒΚ». Η κυριαρχία της «ΤΔΒΚ» είναι εκ των ουκ άνευ. Στο συντονιστικό όργανο ή στην κοινή αρχή που θα προκύψει θα εκχωρηθούν αρμοδιότητες από την «ΤΔΒΚ» και την «Ελληνοκυπριακή Διοίκηση».

<p>Ένταξη στην ΕΕ</p>	<p>Ένταξη στην ΕΕ ανεξάρτητα από την επίλυση ή όχι του Κυπριακού προβλήματος σύμφωνα με τις προδιαγραφές των αποφάσεων της Διάσκεψης του Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999.</p>	<p>Ένταξη μετά από λύση του Κυπριακού προβλήματος και ειδικές ρυθμίσεις για σχέσεις με την Τουρκία στην περίπτωση που η ένταξη της Κύπρου προηγηθεί της ένταξης της Τουρκίας.</p>
<p>Εδαφικό</p>	<p>Ουσιαστικές εδαφικές αναπροσαρμογές (76% - 24%). Επιπρόσθετα είναι σημαντικό όπως επιστραφεί υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση και μεγάλο μέρος των ακτών.</p>	<p>Οριακές εδαφικές αναπροσαρμογές (68% - 32%).</p>
<p>Τρεις Βασικές Ελευθερίες</p>	<p>Εφαρμογή των τριών βασικών ελευθεριών. (Άμεση εφαρμογή της ελευθερίας διακίνησης. Τυχόν περιορισμοί στην ελευθερία εγκατάστασης και απόκτησης περιουσίας πρέπει να είναι βραχυπρόθεσμοι και να έχουν ημερομηνία λήξης.)</p>	<p>Μόνο η ελευθερία διακίνησης μπορεί να εφαρμοσθεί υπό την εποπτεία του κάθε κράτους. Η ελευθερία εγκατάστασης και ελευθερία απόκτησης περιουσίας δεν μπορούν να λειτουργήσουν απρόσκοπτα. Πάντοτε θα υπάρχουν περιορισμοί.</p>
<p>Ανθρώπινα Δικαιώματα</p>	<p>Στα πλαίσια της διεθνούς νομιμότητας και της συμμετοχής της Κύπρου στην ΕΕ η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να θεωρείται εκ των ουκ άνευ. Τυχόν παρεκκλίσεις να είναι προσωρινές.</p>	<p>Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι σεβαστά αλλά θα πρέπει ταυτόχρονα να γίνουν αποδεκτές οι πραγματικότητες στην Κύπρο όπως ισχύουν από το 1974. Επιπρόσθετα σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα να έχουν προτεραιότητα έναντι της δικαιοσύνης, της διζωνικότητας και της πολιτικής ισότητας του νέου συνεταιρισμού.</p>

<p>Έποικοι</p>	<p>Ως θέμα αρχής οι έποικοι πρέπει να αποχωρήσουν. Οι έποικοι δεν αποτελούν οικονομικούς μετανάστες ή ακόμα και λαθρομετανάστες αλλά είναι προϊόν μιας επεκτατικής πολιτικής εκ μέρους της Τουρκίας με απώτερο στόχο την αλλαγή των δημογραφικών δεδομένων της Κύπρου και τη μεταγενέστερη Τουρκοποίησης της. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να γίνει αποδεκτή η παραμονή ορισμένων (π.χ. αυτών που έχουν παντρευτεί με Τουρκοκύπριους/ες).</p>	<p>Ο όρος «έποικοι» είναι λανθασμένος. Δεν τίθεται θέμα αναγκαστικής αποχώρησής τους. Άλλωστε και στον Ελληνοκυπριακό τομέα υπάρχουν ανάλογες καταστάσεις π.χ. Πόντιοι και ξένοι εργάτες. Οιαδήποτε αποχώρηση πρέπει να είναι εθελοντική. Ούτως ή άλλως το θέμα αυτό δεν αποτελεί αρμοδιότητα οποιασδήποτε άλλης αρχής πέραν της «ΤΔΒΚ», ή του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους στην περίπτωση λύσης του Κυπριακού προβλήματος.</p>
<p>Περιουσίες</p>	<p>Το δικαίωμα της περιουσίας είναι ιερό και δεν μπορεί να παραγραφεί. Μόνο εθελοντικά μπορούν να γίνουν οποιοσδήποτε ρυθμίσεις (π.χ. ανταλλαγή περιουσιών).</p>	<p>Να νομιμοποιηθεί η ανταλλαγή περιουσιών που έλαβε χώρα το 1974.</p>
<p>Ασφάλεια και Ξένα Στρατεύματα</p>	<p>Με τη λύση του Κυπριακού προβλήματος η Κύπρος θα πρέπει να αποστρατικοποιηθεί. Τα Τουρκικά στρατεύματα κατοχής θα πρέπει να αποχωρήσουν. Για μια μεταβατική περίοδο θα πρέπει να υπάρξει πολυεθνική δύναμη υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Σε αυτή τη δύναμη μπορεί να συμμετέχει και ίσος αριθμός Ελλήνων και Τούρκων στρατιωτών στο πλαίσιο πολυεθνικής διάταξης.</p>	<p>Και μετά από τη λύση του Κυπριακού προβλήματος θα πρέπει να παραμείνουν στην Κύπρο Τουρκικά στρατεύματα στα πλαίσια του συστήματος εγγυήσεων. Τόσον οι εγγυήσεις της Τουρκίας και της Ελλάδας όσο και η παραμονή στρατευμάτων από τις δύο χώρες θα αποτελέσουν μόνιμα στοιχεία της λύσης του Κυπριακού προβλήματος.</p>

<p>Εγγυήσεις</p>	<p>Η πρόνοια για τις Εγγυήτριες Δυνάμεις θα πρέπει να αναθεωρηθεί έτσι που να καταργηθούν τα επεμβατικά δικαιώματα.</p>	<p>Η πρόνοια για τις Εγγυήτριες Δυνάμεις θα πρέπει να παραμείνει ως είχε στις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου. Οποιαδήποτε αλλαγή θα είναι προς ενίσχυση των εγγυήσεων. Το μονομερές δικαίωμα επεμβάσεως της Τουρκίας είναι εκ των ουκ άνευ.</p>
<p>Συμμετοχή στην Κεντρική Κυβέρνηση</p>	<p>Η συμμετοχή των δύο κοινοτήτων στην κεντρική κυβέρνηση είναι ουσιαστικής σημασίας. Θα πρέπει όμως να ληφθούν υπ' όψιν οι πληθυσμιακές αναλογίες. Να ισχύουν πρόνοιες παρόμοιες με εκείνες του Συντάγματος Ζυρίχης και Λονδίνου ως προς την εκπροσώπηση, ενώ ταυτόχρονα να επέλθουν οι αναγκαίες τροποποιήσεις ούτως ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων.</p>	<p>Ισότιμη συμμετοχή στην κεντρική κυβέρνηση (50/50) και εκ περιτροπής προεδρία. Καθοριστικής σημασίας οι διπλές πλειοψηφίες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.</p>
<p>Αρμοδιότητες της Κεντρικής Κυβέρνησης</p>	<p>Ενώ θα εκχωρηθούν σημαντικές αρμοδιότητες στις δύο περιφέρειες / πολιτείες, είναι υψίστης σημασίας όπως η κεντρική κυβέρνηση λειτουργήσει με τρόπο που να διαφυλάττεται η ενότητα του κράτους και η απρόσκοπτη λειτουργικότητά του.</p>	<p>Οι πλείστες αρμοδιότητες θα ανήκουν στα δύο κράτη. Η κεντρική κυβέρνηση θα μπορεί να ασκεί εξουσία και καθήκοντα σε ορισμένους τομείς που θα εκχωρηθούν από τα δύο κράτη. Ούτως ή άλλως, οι αποφάσεις θα στηρίζονται σε συμφωνία των δύο κοινοτήτων/κρατών.</p>

Καθίστατο προφανές ότι, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις θέσεις των δύο πλευρών, οι προτάσεις για μια συμβιβαστική λύση θα προνοούσαν ένα μοντέλο με στοιχεία διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι, και εάν ακόμα στρατηγικά ο στόχος της Ελληνικής πλευράς ήταν η διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία, για λόγους τακτικής οι προτάσεις της θα έπρεπε να είχαν στραφεί προς την κατεύθυνση ενός μοντέλου που να εμπεριείχε στοιχεία ομοσπονδιακού και ενιαίου κράτους. Η θέση των G-8 ότι ήταν «όλα στο τραπέζι» εμμέσως πλην σαφώς νομιμοποιούσε την Τουρκική πλευρά για τη δική της κατάθεση πρότασης συνομοσπονδίας. Τι θα εμπόδιζε τη νομιμοποίηση μιας νέας προσέγγισης της Ελληνικής πλευράς; Ας μην λησμονείται επίσης ότι η Ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου, οι συναφείς αποφάσεις των Ευρωπαϊκών δικαστηρίων και η ανάγκη σύγκλισης με το κοινοτικό κεκτημένο θα συνηγορούσε προς μια τέτοια στροφή.

Έτσι, μοιραίως και δεδομένου του ενδιαφέροντος της διεθνούς κοινότητας και κυρίως των ΗΠΑ και της Βρετανίας για κατάληξη σε λύση πριν από την Ευρωπαϊκή Διάσκεψη της Κοπεγχάγης τον Δεκέμβριο του 2002, προέκυψε το Σχέδιο Ανάν το οποίο στηρίζεται σε ένα μοντέλο με στοιχεία διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας. Φυσικά είναι αμφίβολο κατά πόσον το Σχέδιο αυτό θα καταρτιζόταν και θα κατατίθετο χωρίς την ανοχή εάν όχι τη συγκατάθεση της Ελληνικής πλευράς.

Παρεμπιπτόντως επισημαίνεται ότι η χρονική περίοδος κατάθεσης του Σχεδίου Ανάν και ουσιαστικά της εντατικοποίησης των προσπαθειών για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος είναι τέτοια που δεν θα πρέπει να αναμένεται ουσιαστική αλλαγή στη στάση της Τουρκικής πλευράς. Και τούτο διότι κυρίως οι ΗΠΑ δεν θα πιέσουν την Τουρκία στα πρόθυρα της Αμερικανικής επέμβασης στο Ιράκ. Αντίθετα, η Τουρκία επιδιώκει σοβαρά ανταλλάγματα για τη δική της συμβολή στον πόλεμο εναντίον του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν.

II. ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ

Σημειώνεται κατ' αρχάς ότι το Σχέδιο Ανάν όπως κατατέθηκε στις 11 Νοεμβρίου 2002 παρουσίαζε σοβαρές αδυναμίες οι οποίες εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν διεξοδικά. Ήταν προφανές ότι η όλη δομή και φιλοσοφία του ήταν τέτοια που η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων και του λαού δεν το θεώρησαν ως βάση για λύση του Κυπριακού προβλήματος. Πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι μια σημαντική μερίδα των Ελληνοκυπρίων θεώρησε ότι το Σχέδιο δεν έπρεπε να γίνει καν αποδεκτό ως βάση για διαπραγμάτευση παρά το γεγονός ότι σε μια τέτοια στάση ελλόχευε ο κίνδυνος ενεργοποίησης της «ουράς» του Ελσίνκι – με απρόβλεπτες συνέπειες για την ενταξιακή πορεία της Κύπρου. Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Ανάν κατάθεσαν και οι δύο πλευρές λίγο πριν από τη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης και στις 10 Δεκεμβρίου ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ κατέθεσε Αναθεωρημένο Σχέδιο. Υπογραμμίζεται ότι φιλοσοφικά άλλα και στις βασικές του πρόνοιες το νέο Σχέδιο δεν διαφέρει από εκείνο που είχε κατατεθεί στις 11 Νοεμβρίου 2002 καθώς οι αλλαγές που έγιναν δεν είναι ουσιαστικές και όχι όλες προς την επιθυμητή κατεύθυνση (Βλ. Παράρτημα με τίτλο «Το Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν και η Σημασία των Τροποποιήσεων»).

1. Γενική Φιλοσοφική Τοποθέτηση για το Σχέδιο Ανάν

Από μια προσεκτική και εις βάθος ανάλυση και εξέταση του Σχεδίου Ανάν προκύπτουν πολύ σοβαρές αδυναμίες – αδυναμίες που σαφώς επισκιάζουν οποιαδήποτε θετικά στοιχεία του όλου Σχεδίου. Υπογραμμίζεται ότι το νέο κράτος θα είναι υπό την κηδεμονία τριών εγγυητριών δυνάμεων, θα υπάρχουν τρεις ιθαγένειες και τρεις κυριαρχίες, σοβαρές παρεκκλίσεις από το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και σαφής παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλα αυτά αναλύονται πιο κάτω. Αυτά τα στοιχεία σε συνδυασμό με πρόνοιες δια των οποίων εδραιώνεται η παραμονή Τουρκικών και Ελληνικών στρατευμάτων και νομιμοποιείται η παραμονή των εποίκων, δημιουργούν επιπρόσθετες επιφυλάξεις και ανησυχίες.

Πάνω απ' όλα το πολύπλοκο αυτό Σχέδιο δημιουργεί τεράστια ερωτηματικά κατά πόσον είναι δυνατόν να εγκαθιδρυθεί με αυτό ένα λειτουργικό και βιώσιμο κράτος. Επιπρόσθετα, οι πρόνοιες περί μιας κυριαρχίας, μιας ιθαγένειας και μιας διεθνούς προσωπικότητας και της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους ουσιαστικά αναιρούνται από άλλες διατάξεις του [ιδίου] Σχεδίου. Διαφαίνεται ότι ενώ εκ πρώτης όψεως οι πιο πάνω πρόνοιες ευθυγραμμίζονται με πάγιες Ελληνικές θέσεις, στην πραγματικότητα η φιλοσοφία του Σχεδίου είναι τέτοια που εμπεδώνει αφ' ενός τον διαχωρισμό και αφ' ετέρου τη μεθοδολογία της συναπόφασης μέσω διπλών πλειοψηφιών. Ουσιαστικά λοιπόν η φιλοσοφία του όλου Σχεδίου είναι πιο κοντά στις θέσεις της Τουρκικής πλευράς. Εν ολίγοις το Σχέδιο Ανάν καθώς και το Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν παραπέμπουν σε ένα κράτος δεύτερης και τρίτης κατηγορίας και μάλιστα υπό κηδεμονία.

2. Ιδρυτική Συμφωνία - Κυπριακή Δημοκρατία, «ΤΔΒΚ» και το Νέο/Κοινό Κράτος

Από την προτεινόμενη «Ιδρυτική Συμφωνία» καθίσταται προφανές ότι το Σχέδιο Ανάν τείνει να εξισώσει την Κυπριακή Δημοκρατία με την «ΤΔΒΚ» (βλ. Foundation Agreement και ιδίως το Άρθρο 2, παρ. 1α και 1γ). Απεριφράστως γίνεται λόγος για δημοκρατικά εκλεγμένους ηγέτες των δύο πλευρών (βλ. κείμενο Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem, 1^η παρ.) οι οποίοι τελικά θα υπογράψουν τη λύση. Ο Γλαύκος Κληρίδης όμως δεν έχει ποτέ εκλεγεί ως ηγέτης των Ελληνοκυπρίων αλλά ως Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι διαχρονικές εκπτώσεις σε θέματα διαδικασίας (π.χ. κατά πόσον δημιουργείται πρόβλημα ή όχι εάν ο εκπρόσωπος της Ελληνοκυπριακής κοινότητας στις διακοινοτικές συνομιλίες θα είναι και ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας) τελικά δημιούργησαν ουσία.

Μια άλλη πρόνοια του Σχεδίου που τείνει να εξισώσει την Κυπριακή Δημοκρατία με την «ΤΔΒΚ» είναι αυτή που αναφέρει ότι όλες οι πράξεις (νομοθετικής, εκτελεστικής ή νομικής φύσεως), που έγιναν από οποιαδήποτε αρχή (authority) στην Κύπρο πριν από την εφαρμογή της Συμφωνίας, αναγνωρίζονται ως έγκυρες (βλ. Foundation Agreement, Αρ.12).

Ένα από τα ερωτήματα που απασχόλησαν και απασχολούν το κοινό σε σχέση με το αρχικό Σχέδιο Ανάν καθώς και το Αναθεωρημένο Σχέδιο του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ήταν κατά πόσον καταργείται ή μετεξελίσσεται η Κυπριακή Δημοκρατία. Εκ πρώτης όψεως στο Σχέδιο προφανώς σκόπιμα δεν αντιμετωπίζεται ξεκάθαρα αυτό το θέμα. Αλλά η φρασεολογία που χρησιμοποιείται σε διάφορα σημεία είναι τέτοια που να επιτρέπει στην κάθε πλευρά να δίνει την ερμηνεία που την ικανοποιεί (Βλ., μεταξύ άλλων, Foundation Agreement, Προοίμιον i και iv και Άρθρα 1(1), 1(3), 2(1α), 13(3)).

Προβλήθηκε (και εξακολουθεί να προβάλλεται) η άποψη ότι η διατήρηση της Συνθήκης Εγκαθιδρύσεως, της Συνθήκης Εγγυήσεως και της Συνθήκης Συμμαχίας (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.1 (3)) καθώς και το γεγονός ότι το κοινό κράτος δεν θα υποβάλει ξανά αίτηση για εισδοχή στον ΟΗΕ και αίτηση για ένταξη στην ΕΕ (Βλ., μεταξύ άλλων, Foundation Agreement, Αρ.13 (3) και κείμενο Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem, Αρ.4) εξυπακούει τη συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Όσον αφορά τις εγγυήσεις της Βρετανίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας έπρεπε να υπάρχει εμμονή στην κατάργησή τους. Όσο για τη μη υποβολή αιτήσεων για εισδοχή στον ΟΗΕ και ένταξη στην ΕΕ φαίνεται ότι αυτό αποτελεί το φύλλο συκής για την κάλυψη της πραγματικότητας.

Η ουσία είναι ότι από το έγγραφο Ανάν διαφαίνεται εμμέσως πλην σαφώς ότι καταργείται η Κυπριακή Δημοκρατία. Στο Σχέδιο γίνεται σαφής αναφορά σε «ιδρυτική συμφωνία», σε «δύο συστατικά κράτη» και ένα «κοινό κράτος» (Βλ., μεταξύ άλλων, Foundation Agreement, Αρ.1 (1) και 2). Και αυτό διαφέρει από τη θέση ότι το βόρειο τμήμα επανενσωματώνεται στην Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία με τη σειρά της στα πλαίσια μιας συνταγματικής μεταρρύθμισης εκχωρεί αρμοδιότητες στις δύο πολιτείες που δημιουργούνται. Έτσι εκτός από την κατάργησή της, υπάρχει, εμμέσως πλην σαφώς, και εξίσωση της Κυπριακής Δημοκρατίας με την «ΤΔΒΚ», μια (με βάση τα ψηφίσματα των ιδίων των Ηνωμένων Εθνών, π.χ. ψήφισμα 541 του Συμβουλίου Ασφαλείας) άκυρη (non-valid) οντότητα η οποία στο Σχέδιο αναγνωρίζεται ως συστατικό κράτος.

Αντικρίζοντας σφαιρικά το κείμενο είναι ξεκάθαρο ότι το όλο Σχέδιο βασίζεται σε στοιχεία ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας και χαρακτηρίζεται από μια καθαρά φυγόκεντρη ροπή. Είναι δηλαδή ένα ομοσπονδο-συνομοσπονδιακό μοντέλο και μάλιστα νεοφανές διότι δεν

υπάρχει όμοιό του σε καμιά χώρα του κόσμου. Η Κυπριακή Δημοκρατία αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί τη μοναδική αναγνωρισμένη κρατική αρχή στο νησί και, ταυτόχρονα, την αιχμή του δόρατος στον αγώνα για ανάκτηση της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους και την αποκατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των πολιτών της. Η κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας θα οδηγήσει τον Κυπριακό Ελληνισμό σε νέες περιπέτειες και δεινά, ανεξαρτήτως του εάν η Κύπρος με το νέο πολιτειακό σχήμα θα είναι ή όχι μέλος της ΕΕ.

3. Κράτος με Μια Διεθνή Προσωπικότητα:

Υπάρχει κάποια θριαμβολογία για το γεγονός ότι το Σχέδιο κατοχυρώνει τη μια διεθνή προσωπικότητα. Από μια προσεκτική εξέταση του Σχεδίου προκύπτει ότι καμιά απόφαση δεν θα μπορεί να ληφθεί χωρίς τη συναίνεση της πλειοψηφίας του πληθυσμού του υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση κράτους – πληθυσμού η πλειοψηφία του οποίου θα είναι έποικοι (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.5 (1β) και (2β) και Constitution of Cyprus, Αρ.24 (1), 25 (7)). Εάν υποθέσουμε ότι η Τουρκία θα συνεχίσει να ασκεί έλεγχο στο Τουρκοκυπριακό κράτος, η προσωπικότητα της Κύπρου θα είναι στην πραγματικότητα μια «προσωπικότητα-μαριονέτα». Υπογραμμίζεται ότι το Σχέδιο προβλέπει την υποχρέωση του κοινού κράτους να σέβεται και να διατηρεί το ισοζύγιο ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο (Βλ. Foundation Agreement, vii και Constitution of Cyprus Αρ.17 (1)) – υποχρέωση η οποία πλήττει καίρια τη διεθνή του υπόσταση και το καθιστά κράτος-δορυφόρο. Η ίδια η έννοια της Συνθήκης Εγγυήσεως για ένα κράτος μέλος της ΕΕ καθώς και η παραμονή ξένων στρατευμάτων από Ελλάδα και Τουρκία (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.1 (3), 8 (1b)) (εκτός από την δύναμη του ΟΗΕ) καθιστούν εξ ορισμού την Κύπρο ένα κράτος υποβαθμισμένο.

Ούτως ή άλλως το νέο πολιτειακό μάρφωμα που προκύπτει από το Σχέδιο Ανάν προνοεί την ύπαρξη τριών κρατών – δύο συστατικών και ενός κοινού. Και τα τρία κράτη διατηρούν ευχέρεια σχέσεων με άλλα κράτη (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.2 (2), Constitution of Cyprus, Αρ.17 (4), (5), (6)). Εκ πρώτης όψεως τα δύο συστατικά κράτη έχουν αρμοδιότητες (οι οποίες δεν είναι αποκλειστικής φύσης) μόνο σε εμπορικά και σε

πολιτιστικά θέματα και ότι οι εξωτερικές σχέσεις είναι αρμοδιότητα του κοινού κράτους. Επιπρόσθετα τα συστατικά κράτη μπορούν να αναπτύσσουν σχέσεις σε διάφορα επίπεδα με την ΕΕ (Βλ. για παράδειγμα, Constitution of Cyprus, Αρ.17 και 18). Όμως σε αρκετές περιπτώσεις τα συστατικά κράτη λαμβάνουν αποφάσεις ή τοποθετούνται σε θέματα που κανονικά ανήκουν στη σφαίρα της αρμοδιότητας της κεντρικής εξουσίας και ιδίως σε σχέση με θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας. Αυτά εξετάζονται πιο κάτω. Επιπρόσθετα, ένα από τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι τι συμβαίνει όταν τα συστατικά κράτη ακολουθούν ριζικά διαφορετική πολιτική σε κάποια θέματα ή όταν το ένα από τα δύο ή και τα δύο συστατικά κράτη ακολουθούν πορείες που είναι διαμετρικά αντίθετες με την πολιτική που ακολουθεί το κοινό κράτος. Υπενθυμίζεται ότι με βάση το Σχέδιο Ανάν δεν υπάρχει ιεραρχία μεταξύ των νόμων των συστατικών κρατών και του κοινού κράτους (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.2 (3)).

Είναι επίσης καθοριστικής σημασίας να υπογραμμισθεί ότι η αντιπροσώπευση του κοινού κράτους σε σημαντικά κέντρα αποφάσεων θα είναι κατ' ουσίαν 50:50 (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 2, Αρ.1). Επιπρόσθετα τα Ευρωπαϊκά θέματα και οι εξωτερικές σχέσεις διαχωρίζονται και οι επικεφαλής στα δύο αυτά τμήματα θα προέρχονται από διαφορετικά συστατικά κράτη (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.27 (3)).

Εγείρονται δύο ειδών ερωτήματα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν το ασθενές του κοινού κράτους τι είδους διεθνής προσωπικότητα μπορεί να αναπτυχθεί; Το δεύτερο ερώτημα το οποίο είναι καθοριστικής σημασίας είναι κατά πόσον ο ομφάλιος λώρος μεταξύ του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους και της Τουρκίας θα αποκοπεί. Η ιστορία πάντως καταδεικνύει ότι η ηγεσία της Τουρκοκυπριακής κοινότητας ουσιαστικά πάντοτε πειθαρχεί στα κελεύσματα της Άγκυρας. Επιπρόσθετα, η παραμονή σχεδόν όλων των εποίκων αποτελεί εγγύηση για την Τουρκία ότι ο έλεγχος της στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος και στην Κύπρο γενικότερα θα διαιωνισθεί.

4. Ανεξαρτησία, Ασφάλεια και Εγγυήσεις

Το Σχέδιο Ανάν περιέχει πρόνοιες δια των οποίων η Κύπρος δεν θα είναι ανεξάρτητο κράτος αλλά κράτος υπό κηδεμονία, με την Τουρκία να έχει καθοριστικό ρόλο. Η διατήρηση της Συνθήκης Εγγυήσεως (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.1 (3)), το δικαίωμα επεμβάσεως των εγγυητριών δυνάμεων (Βλ. Συνθήκη Εγγυήσεως, Αρ.IV) και η παραμονή ξένων στρατευμάτων (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.8) αναιρούν ή μειώνουν ουσιαστικά τη σημασία της ένταξης στην ΕΕ. Υπογραμμίζεται παράλληλα ότι οι πρόνοιες αυτές συγκρούονται και με το κοινοτικό κεκτημένο. Η εγγύηση της κυριαρχίας και της ασφάλειας μιας χώρας μέλους της ΕΕ από μια άλλη χώρα μη μέλος θα είναι πραγματικά πρωτοφανής και αδιανόητη εξέλιξη. Είναι προφανές ότι μέσα από αυτό το νέο πλαίσιο θα διαφοροποιηθεί και το πλέγμα των σχέσεων της Κύπρου με τις άλλες χώρες.

Στο αρχικό Σχέδιο Ανάν που κατατέθηκε στις 11 Νοεμβρίου 2002, τονίζεται ότι το έδαφος του κοινού κράτους δεν μπορεί να χρησιμοποιείται από οιαδήποτε δύναμη χωρίς την έγκριση της Ελλάδας και της Τουρκίας. Είναι προφανές ότι τα γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα της Κύπρου εκχωρούνται στην Αγγλία και την Τουρκία καθ' ότι η Ελλάδα φαίνεται να αδυνατεί είτε αντικειμενικά είτε εκ προθέσεως να ασκήσει τον δικό της ρόλο. Σημειώνεται ότι και με τη νέα διευθέτηση οι Βρετανικές Βάσεις είναι κυρίαρχες (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.1 (3) και Συνθήκη Εγκαθίδρυσης, Αρ.1). Στο Αναθεωρημένο Σχέδιο η τροποποίηση που γίνεται δεν είναι ουσιαστική. Παραπέμπει όμως ξεκάθαρα στο σκεπτικό των αρχιτεκτόνων του Σχεδίου. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι «το έδαφος του κοινού κράτους δεν μπορεί να χρησιμοποιείται από οποιαδήποτε δύναμη χωρίς την έγκριση της Ελλάδας, της Τουρκίας ή των δύο συστατικών κρατών» (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.8 (4) και Constitution of Cyprus, Αρ.6 (2)). Εμμέσως πλην σαφώς γίνεται παραδοχή ότι τα συστατικά κράτη προορίζονται να είναι προτεκτοράτα. Αλλά και στην περίπτωση που θεωρηθεί αυτή η ερμηνεία ως υπερβολική τίθεται ένα άλλο ερώτημα. Σε ποιο ομοσπονδιακό πολίτευμα τα συστατικά κράτη ή τρίτες εγγυήτριες δυνάμεις έχουν δικαίωμα βέτο ή αρμοδιότητα απόφασης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας; Είναι προφανές ότι και μόνο απ' αυτή την πρόνοια το υπό κατασκευή κοινό κράτος είναι μόνο κράτος κατ' όνομα.

Εξίσου σημαντικές είναι οι πρόνοιες περί αφ' ενός αφοπλισμού των Κυπριακών δυνάμεων (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.8 (1), (2), Constitution of Cyprus, Αρ.6 (1)) και αφ' ετέρου παραμονής 2.500-7.500 στρατιωτών από την Ελλάδα και την Τουρκία αντίστοιχα (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.8 (1b)). Σύμφωνα με τις πρόνοιες της Συνθήκης Εγγυήσεως, που αποτελεί μέρος του Σχεδίου Ανάν, τα στρατεύματα αυτά θα έχουν ως στόχο την προστασία της ασφάλειας του κάθε συστατικού κράτους και της συνταγματικής τάξης του κοινού κράτους (περιλαμβανομένων και των συστατικών κρατών). Κατ' ουσίαν όμως πρόκειται περί στρατευμάτων κατοχής. Επιπρόσθετα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η πρόνοια αποτελεί εξευτελισμό κάθε μορφής Ευρωπαϊκής αρχής.

Σε μια άλλη πρόνοια του Σχεδίου Ανάν αναφέρεται ότι το κοινό κράτος θα υποστηρίξει την ένταξη της Τουρκίας (άνευ όρων) στην ΕΕ (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.1 (5)). Είναι πραγματικά πρωτοφανές να περιέχεται στο Σύνταγμα μιας ανεξάρτητης χώρας και μάλιστα μέλους της ΕΕ μια τέτοια πρόνοια. Το Κυπριακό πρόβλημα και η Κύπρος γενικότερα αποτελούν μέρος των Ευρωτουρκικών σχέσεων αλλά σαφώς όχι το πιο σημαντικό. Ως εκ τούτου η εν λόγω προτεινόμενη ρήτρα στο Σύνταγμα / Σχέδιο Ανάν αποτελεί σύμβολο υποταγής της Κύπρου στην Τουρκία.

Υπογραμμίζεται επίσης ότι η νομιμοποίηση των εποίκων και η μετατροπή τους σε πολίτες του κοινού κράτους (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III – Attachment 4: Law on Cypriot Citizenship) θα δημιουργήσει άλλου είδους προβλήματα. Υπενθυμίζεται ότι στα κατεχόμενα, όπως έχει κατ' επανάληψιν δημοσιευθεί, η παρουσία τους έχει οδηγήσει σε αύξηση της εγκληματικότητας. Ως εκ τούτου οι σχέσεις μεταξύ Τουρκοκυπρίων και εποίκων δεν είναι οι ιδανικότερες. Εάν οι Τουρκοκύπριοι έχουν πρόβλημα συμβίωσης και επικοινωνίας με τους εποίκους, ποιές θα είναι οι σχέσεις Ελληνοκυπρίων με τους εποίκους; Ταυτόχρονα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι διαχρονικά η πάγια θέση της Ελληνοκυπριακής πλευράς (π.χ. Βλ. Ελληνοκυπριακές θέσεις του 1989) είναι ότι το θέμα των εποίκων αποτελεί μεταξύ άλλων μείζον θέμα ασφάλειας.

Σε σχέση με αυτό υπενθυμίζεται ότι στη νέα εποχή η έννοια του όρου ασφάλεια επαναδιατυπώνεται. Η λαθρομετανάστευση, η εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, η σημασία της ασφάλειας σε ατομικό/προσωπικό επίπεδο θεωρούνται καθοριστικής σημασίας. Από

τυχόν υλοποίηση του Σχεδίου Ανάν τα προβλήματα που σχετίζονται με τα πιο πάνω θα οξυνθούν. Το χειρότερο είναι ότι οι αρμοδιότητες του κοινού κράτους για αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.13 (1h), (1i)) δεν αποκλείεται να συγκρούονται με εκείνες των συστατικών κρατών (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.13 (3) και 14 (2) (3)).

5. Κυριαρχία και Ιθαγένεια

Υπάρχουν τρεις κυριαρχίες – μια του κοινού κράτους και δύο των συστατικών κρατών (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.13 (1) και 14(1)). Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα δεδομένα, θα υπάρχουν τεράστια εμπόδια και προβλήματα σε σχέση με τη λειτουργικότητα και κατ' επέκταση τη βιωσιμότητα του κράτους. Επιπρόσθετα η κυριαρχία του κοινού κράτους βρίσκεται υπό την κηδεμονία των τριών εγγυητριών δυνάμεων. Δεν πρέπει να εκπλήττει ότι προβλέπονται και τρεις ιθαγένειες. Εύλογα δημιουργούνται πολλά ερωτήματα. Θα μπορούν, για παράδειγμα, οι Ελληνοκύπριοι να ελέγχουν ποιοί εισέρχονται παράνομα στην Κύπρο μέσω του υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση κράτους και σε ποιους δίνεται το δικαίωμα να διεκδικήσουν την ιθαγένεια του κοινού κράτους;

Οι πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν δημιουργούν τεράστια προβλήματα σε σχέση με θέματα κυριαρχίας και ιθαγένειας. Κατ' αρχήν, όπως έχει ήδη λεχθεί, το κοινό κράτος αλλά ουσιαστικά και τα δύο συστατικά κράτη θα βρίσκονται υπό ξένη κηδεμονία. Ενδεικτική της σχέσης υποτέλειας είναι και σχετική πρόνοια δια της οποίας καθίσταται σαφές ότι τα βασικά άρθρα του Συντάγματος (Αρ. 1 και 2, που αναφέρονται στην εγκαθίδρυση κοινού κράτους αποτελούμενου από δύο συστατικά κράτη) δεν μπορούν να τύχουν τροποποίησης (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.36 (2)). Και τούτο παρά το γεγονός ότι με βάση το Σύνταγμα μπορούν να προωθηθούν συνταγματικές μεταρρυθμίσεις με διπλές και μάλιστα με ενισχυμένες πλειοψηφίες (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.2 (4) και Constitution of Cyprus, Αρ.36). Όμως τα βασικά άρθρα του συντάγματος θα παραμείνουν αναλλοίωτα ακόμα και στην περίπτωση που η συντριπτική πλειοψηφία και στα δύο συστατικά κράτη επιθυμεί τη διαφοροποίησή τους. Εξ ορισμού η ρήτρα αυτή καθιστά το νέο πολιτειακό μόρφωμα κράτος περιορισμένης κυριαρχίας.

Μια άλλη πρόνοια του Συντάγματος αναφέρεται στην ανάγκη τήρησης της ισορροπίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στην Κύπρο (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.17 (1)). Για την τήρηση αυτής της ισορροπίας το Σύνταγμα προνοεί στρεβλώσεις που αντίκεινται στο Ευρωπαϊκό κεκτημένο ενώ παράλληλα αποτελούν διάκριση εις βάρος όλων των Ελλήνων πολιτών. Για παράδειγμα, το κοινό κράτος πρέπει να αντικρίζει ισότιμα στα θέματα εισόδου και παραμονής στην Κύπρο τους πολίτες της Ελλάδας, μιας χώρας μέλους της ΕΕ και της Τουρκίας, μιας χώρας μη μέλους. Εμμέσως πλην σαφώς οι Ελλαδίτες πολίτες που είναι νόμιμα εγκατεστημένοι στην Κυπριακή Δημοκρατία θα τεθούν σε ίση βάση με τους εποίκους στο κοινό κράτος. Τίθεται μάλιστα το ανώτατο όριο 10% και για τους Έλληνες και Τούρκους πολίτες που θα μπορούν να εγκαθίστανται στην Κύπρο. Έτσι, ενώ για τους Ελλαδίτες θα υπάρχουν περιορισμοί στην Κύπρο, όλοι οι Τουρκοκύπριοι και οι έποικοι θα μπορούν ελεύθερα να ταξιδεύουν και να εγκαθίστανται στην Ελλάδα καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της ΕΕ. Η απαγορευτική αυτή ρήτρα για τους Έλληνες πολίτες προκύπτει από την πρόνοια περί ισορροπίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στην Κύπρο (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.1 (5)) και λαμβάνοντας υπ' όψιν το γεγονός ότι η Τουρκία δεν είναι μέλος της ΕΕ. Παρεμπιπτόντως σημειώνεται ότι όσοι έποικοι αποχωρήσουν με τις πρόνοιες του Αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάν θα μπορούν να επιστρέψουν με την πρόνοια του 10%! Επιπρόσθετα το Σύνταγμα προστατεύει ως κόρην οφθαλμού τις Αγγλικές βάσεις (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.6 (5) και Συνθήκη Εγκαθίδρυσης, Αρ.1). Είναι προφανές ότι οι πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν εξυπηρετούν τα στρατηγικά συμφέροντα της Αγγλίας και της Τουρκίας. Όσον αφορά την Ελλάδα, η χώρα αυτή καλείται να συμβιβασθεί με πρόνοιες ασυμβίβαστες τόσο με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα όσο και με τη διεθνή νομιμότητα - π.χ. το να τίθενται οι Ελλαδίτες που βρίσκονται στην Κύπρο νόμιμα στην ίδια μοίρα με τους εποίκους δεν συμβαδίζει με τα Ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 5, Αρ.2). (Πέραν τούτου θα μπορούσε να προβληθεί και η θέση ότι το Σχέδιο Ανάν υπονομεύει και τα στρατηγικά συμφέροντα της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο και την ευρύτερη περιοχή).

Σε σχέση με τις ιθαγένειες φαίνεται ότι η ιθαγένεια των συστατικών κρατών είναι τόσο σημαντική όσο, εάν όχι περισσότερο από, αυτή του κοινού κράτους (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.3 (2) (3) και 5 (1α) (2α)). Αρκετές από τις πρόνοιες που τίθενται

συγκρούονται ακόμη και με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Για παράδειγμα, για την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων/καθηκόντων ένα άτομο θα πρέπει να έχει την ιθαγένεια του συστατικού κράτους (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.3 (2) (3)). Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ένας Ελληνοκύπριος που ζει υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση και εξακολουθεί να έχει την ιθαγένεια του Ελληνοκυπριακού συστατικού κράτους δεν θα μπορεί να ασκήσει τα πολιτικά του δικαιώματα στον χώρο που διαμένει, πρόνοια η οποία είναι αντίθετη με το κοινοτικό κεκτημένο. Επιπρόσθετα, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ότι λαθρομετανάστες (από την Τουρκία) θα αποκτούν δικαίωμα παραμονής στο Τουρκοκυπριακό κράτος και μεταγενέστερα την ιθαγένεια του κοινού κράτους. Η μέχρι τώρα πολιτική της «ΤΔΒΚ» και της Τουρκίας, στο θέμα αυτό, υπήρξε (και είναι) τέτοια που καθιστά αυτό το ενδεχόμενο μια πιθανότατη εξέλιξη. Επίσης η προοπτική για ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο σε συνδυασμό με τα πλεονεκτήματα της ένταξης στην ΕΕ θα αποτελεί δέλεαρ για χιλιάδες Τούρκους να εισέρχονται στην Κύπρο με κάθε μέσο.

Είναι πλέον προφανές ότι οι ρυθμίσεις στα θέματα κυριαρχίας και ιθαγένειας είναι τέτοιες που δημιουργούν ανυπέρβλητες στρεβλώσεις. Το βιώσιμο του κράτους καθώς και η λειτουργικότητά του τίθενται υπό αμφισβήτηση.

6. Εκτελεστική και Νομοθετική Εξουσία και το Ανώτατο Δικαστήριο

Η νομοθετική εξουσία θα ασκείται από την Άνω Βουλή (με ίσο αριθμό Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων) και την Κάτω Βουλή με αντιπροσώπευση ανάλογη με τον πληθυσμό αλλά με βουλευτές όχι λιγότερους από το 25% από το κάθε συστατικό κράτος (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.5 (1α) και Constitution of Cyprus, Αρ.21). Για τη λήψη αποφάσεων απαιτείται η έγκριση και των δύο βουλών με απλή πλειοψηφία, που θα περιλαμβάνει το ένα τέταρτο των παρόντων και ψηφίζοντων βουλευτών της Άνω Βουλής από κάθε συστατικό κράτος (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.24 (1)). Ειδική πλειοψηφία που θα περιλαμβάνει τουλάχιστον τα δύο πέμπτα των βουλευτών της Άνω Βουλής από κάθε συστατικό κράτος, επιπροσθέτως της απλής πλειοψηφίας των παρόντων και ψηφίζοντων βουλευτών της Κάτω Βουλής, θα απαιτείται για αποφάσεις σε διάφορα θέματα, μεταξύ των οποίων: η εκλογή του Προεδρικού Συμβουλίου, η έγκριση του προϋπολογισμού του κοινού κράτους, η

επικύρωση διεθνών συμφωνιών σε θέματα που εμπίπτουν στο πλαίσιο της νομοθετικής αρμοδιότητας των συστατικών κρατών και η έγκριση νόμων και κανονισμών σε σχέση με την ιθαγένεια, τη μετανάστευση προς την Κύπρο, τους υδάτινους πόρους και τη φορολογία (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.24 (2)). Είναι προφανές τι σημαίνουν όλα αυτά. Σ' ότι αφορά το κοινό κράτος αλλά και σε μερικά θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των συστατικών κρατών δεν θα λαμβάνεται καμιά απόφαση αν δεν υπάρχει η συναίνεση των Τουρκοκυπρίων.

Δεν υπάρχει ιεράρχηση στην ισχύ των νόμων του κοινού κράτους σε σχέση με τους νόμους των δύο συστατικών κρατών (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.2 (3)). Δεν θα υπερισχύουν, δηλαδή, όπως θα ήταν λογικό και όπως συμβαίνει σε όλα τα ομοσπονδιακά πολιτεύματα, οι νόμοι του κοινού κράτους. Η ρύθμιση αυτή θα οδηγήσει σε προβλήματα. Σ' ότι αφορά την εκτελεστική εξουσία του κοινού κράτους και πάλιν ουσιαστικά απαιτείται η συναίνεση τουλάχιστον του 50% των Τουρκοκυπρίων (καθώς απαιτείται η συναίνεση του ενός τουλάχιστον εκ των δύο Τουρκοκυπρίων του Προεδρικού Συμβουλίου) για τη λήψη αποφάσεων (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.5 (2b) και Constitution of Cyprus, Αρ.25 (7)). Είναι προφανές ότι το όλο σύστημα χαρακτηρίζεται από πολύπλοκους μηχανισμούς που κατ' ουσίαν απαιτούν διπλές πλειοψηφίες. Ιστορικά γνωρίζουμε ότι παρόμοιες μορφές οργάνωσης κρατών οδηγούν σε δυσλειτουργία και συνεχείς κρίσεις, με αποτέλεσμα να υπάρχει άμεσος κίνδυνος παράλυσης και διάλυσης.

Σε σχέση με το Ανώτατο Δικαστήριο εκείνο που ξεχωρίζει είναι η σύνθεσή του: τρεις Ελληνοκύπριοι, τρεις Τουρκοκύπριοι και τρεις ξένοι – από άλλες χώρες εξαιρουμένων της Ελλάδας, Τουρκίας και Βρετανίας (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.6 (2) και Draft Annex III, Attachment 26, Αρ.1 (3)). Λαμβάνοντας υπ' όψιν το σύνταγμα και τον πολύπλοκο μηχανισμό λήψης αποφάσεων πρέπει να θεωρείται αναμενόμενο ότι το Ανώτατο Δικαστήριο θα έχει να επιτελέσει ένα βαρυσήμαντο έργο. Έτσι δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο για καθαρά πολιτικά θέματα τις αποφάσεις να παίρνει το Ανώτατο Δικαστήριο. Εάν θεωρηθεί πολύ πιθανή η περίπτωση ότι οι θέσεις των μελών του Ανωτάτου Δικαστηρίου που προέρχονται από την Κύπρο δεν θα είναι ανεξάρτητες από την καταγωγή τους, τότε θα βρεθούμε ενώπιον μιας κατάστασης όπου οι τρεις ξένοι

(διορισμένοι) δικαστές θα παίρνουν καθοριστικές αποφάσεις – αποφάσεις που θα υπεισέρχονται και στον καθαρά πολιτικό τομέα όπως έχει ήδη αναφερθεί. Σημειώνεται ότι πιθανές πηγές προστριβών μπορούν να προκύπτουν από αδιέξοδα στην εκτελεστική εξουσία καθώς και μεταξύ ενός ή και των δυο συστατικών κρατών και του κοινού κράτους. Δεν μπορεί επίσης να αποκλεισθεί η πιθανότητα προστριβών και διαφορών μεταξύ των δύο συστατικών κρατών.

Το Ανώτατο Δικαστήριο θα βρεθεί επίσης πιθανότατα ενώπιον προσφυγών για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων – παραβιάσεις οι οποίες θα προέρχονται από πρόνοιες του συντάγματος. Στην πολύ πιθανή περίπτωση που το Ανώτατο Δικαστήριο αποφανθεί ότι λόγοι ευρύτερου δημοσίου συμφέροντος έχουν προτεραιότητα στην περίπτωση κάποιων παρεκκλίσεων από τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα ακολουθήσουν προσφυγές στα Ευρωπαϊκά δικαστήρια. Ούτως ή άλλως μια τέτοια εξέλιξη θα οδηγήσει στην αμφισβήτηση του όλου θεσμού του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

7. Θεσμοί του Νέου Κράτους και Δημοκρατία

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, με βάση το Σχέδιο Ανάν θα υπάρχουν τρία κράτη: τα δύο συστατικά κράτη και το κοινό κράτος. Ο τρόπος με τον οποίο δημιουργούνται αυτά τα τρία κράτη είναι προβληματικός. Ουσιαστικά θα αναμενόταν ότι το κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου θα επανενσωματώνετο στην Κυπριακή Δημοκρατία και ταυτόχρονα μέσω μιας συνταγματικής μεταρρύθμισης θα εδημιουργούντο δύο πολιτείες. Αντί τούτου με βάση το Σχέδιο Ανάν δύο συστατικά κράτη δημιουργούν ένα κοινό κράτος. Εμμέσως πλην σαφώς τα δύο συστατικά κράτη, τα οποία παρεμπιπτόντως αλληλοαναγνωρίζονται με βάση το Σχέδιο (βλ. κείμενο *Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem*, 1^η παρ. και *Foundation Agreement*, προοίμιον i, iii, iv), είναι η Κυπριακή Δημοκρατία και η «ΤΔΒΚ».

Από τη διαδικασία αυτή, η οποία οδηγεί σε ουσιαστικές ρυθμίσεις μείζονος σημασίας, η Κυπριακή Δημοκρατία από ένα ανεξάρτητο κράτος αυτοϋποβιβάζεται και εξισώνεται με την «ΤΔΒΚ», ένα Τουρκικό προτεκτοράτο, και εν συνεχεία δημιουργούν ένα κοινό κράτος. Με την αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» και τον τρόπο δημιουργίας του κοινού κράτους νομιμοποιείται

η «ΤΔΒΚ», διαλύεται η Κυπριακή Δημοκρατία και δικαιώνεται η Τουρκία. Ταυτόχρονα, ενώ από Τουρκοκυπριακής πλευράς οι στόχοι που είχαν τεθεί εκπληρώνονται, για τον Κυπριακό Ελληνισμό το νέο πολιτειακό μόρφωμα θα είναι υπό αμφισβήτηση. Εάν ακόμη και στο δημοψήφισμα η απόφαση είναι θετική θα τίθεται και πάλιν συνεχώς από τους Ελληνοκυπρίους το θέμα της νομιμοποίησης. Η αμφισβήτηση του νέου πολιτειακού μορφώματος θα είναι πολύ μεγαλύτερη από εκείνη υπό την οποία ετέθη η Συμφωνία της Ζυρίχης (ακόμα και από την ίδια την κυβέρνηση και τον Πρόεδρο Μακάριο).

Το όλο πολιτειακό οικοδόμημα καθώς και οι θεσμοί επηρεάζονται καθοριστικά από το συνταγματικό πλαίσιο. Το γεγονός ότι δεν θα υπάρχει ιεραρχία μεταξύ των νόμων των συστατικών κρατών και του κοινού κράτους θα είναι διαρκώς πηγή ανωμαλίας. Είναι κατανοητό ότι για θέματα στα οποία υπάρχει αποκλειστική αρμοδιότητα δεν δημιουργείται οιονδήποτε πρόβλημα. Τα προβλήματα δημιουργούνται στα θέματα στα οποία έχουν αρμοδιότητα και τα συστατικά κράτη και το κοινό κράτος και στα οποία είναι δυνατό να υπάρξουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Συνήθως σε ομοσπονδιακά πολιτεύματα σε περιπτώσεις τέτοιων διαφορών, οι νόμοι ή η θέληση του κεντρικού κράτους έχουν προτεραιότητα ενώ σε συνομοσπονδιακά συστήματα τα συστατικά κράτη έχουν τον πρώτο λόγο. Στο Σχέδιο Ανάν επιλέγηκε η ασάφεια. Το αποτέλεσμα αυτό παραπέμπει σε αυτό που έχει τονισθεί και προηγουμένως: ότι πρόκειται δηλαδή περί μιας ομοσπονδο-συνομοσπονδιακής φιλοσοφίας. Είναι προφανές και πάλιν ότι η πιο ουσιαστική μορφή εξουσίας στο όλο πολιτειακό σύστημα είναι τα συστατικά κράτη. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει δυσμενώς όχι μόνο τη λειτουργικότητα του κράτους αλλά και τη δημοκρατικότητα.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την πολυπλοκότητα του όλου συστήματος καθώς και τους μηχανισμούς λήψεως αποφάσεων ο ρόλος του Ανωτάτου Δικαστηρίου θα είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Όσο περισσότερα θέματα καταλήγουν στο σώμα αυτό τόσο περισσότερο ελλοχεύει ο κίνδυνος να εξελιχθεί το σώμα αυτό σε ένα πολιτικό θεσμό. Σε μια τέτοια περίπτωση και έχοντας υπ' όψιν τη σύνθεση του σώματος αυτού (3 Ελληνοκύπριοι, 3 Τουρκοκύπριοι και 3 ξένοι), κατ' ουσίαν οι ξένοι δικαστές θα έχουν καθοριστικό ρόλο να διαδραματίσουν. Εξ ορισμού και πάλιν εάν οι τρεις διορισμένοι ξένοι δικαστές

αποφασίζουν για μείζονος σημασίας θέματα, το πρόβλημα δημοκρατικότητας του νέου συντάγματος καθίσταται τεράστιο.

Στο θέμα της εκτελεστικής εξουσίας πέραν της ανάγκης για κατ' ουσίαν διπλές πλειοψηφίες – πρόνοια που από μόνη της εγείρει ένα πρόβλημα δημοκρατικότητας, το γεγονός ότι τα μέλη του Προεδρικού Συμβουλίου δεν θα ψηφίζονται απ' ευθείας από τον λαό αποτελεί μείζον θέμα (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.5 (2) και Constitution of Cyprus, Αρ.25 (2)). Τίθεται θέμα δημοκρατικών ελλειμμάτων καθώς και νομιμοποίησης.

Εάν και πάλιν αντικρίσουμε το σύστημα λήψεως αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα καθίσταται προφανής ο αποφασιστικός ρόλος των συστατικών κρατών και των κοινοτήτων (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.24 (1) (2), 25 (7), 29 (1), Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 4, Αρ.9 (1) και Attachment 5, Αρ.4 (1)). Σε ομοσπονδιακά πολιτεύματα υπάρχει συνήθως ένα ισοζύγιο μεταξύ του πολίτη και των συστατικών κρατών ή των κοινοτήτων. Στο Σχέδιο Ανάν ο πολίτης έρχεται σαφώς σε δεύτερη μοίρα. Τον πρώτο λόγο έχουν τα συστατικά κράτη.

Στη σύνθεση των διαφόρων σωμάτων του κοινού κράτους είναι και πάλιν προφανής η παρεμβολή των συστατικών κρατών και η παραγνώριση των δεδομένων που προκύπτουν από άλλες αρχές όπως η δημοκρατικότητα ενός συστήματος, τα δικαιώματα του πολίτη και ούτω καθ' εξής. Για παράδειγμα, βλέπουμε ότι με βάση το Σχέδιο Ανάν η σύνθεση της αστυνομίας του κοινού κράτους θα είναι 50:50 και της δημόσιας υπηρεσίας ανάλογα με τα πληθυσμιακά δεδομένα αλλά όχι λιγότερο από την αναλογία 2:1. (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.29 (2) και 30).

8. Εδαφικές Ρυθμίσεις

Με βάση το Σχέδιο Ανάν προβλέπεται ότι η Τουρκοκυπριακή πλευρά θα διατηρήσει περίπου το 28,5% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας και η Ελληνοκυπριακή το 71,5%(Βλ. Χάρτες). Σημειώνεται ότι το έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν περιλαμβάνει τις Βρετανικές Βάσεις οι οποίες καλύπτουν το 2,74% του εδάφους καθώς και το 9,5% των ακτών της Κύπρου.

Ένα από τα θέματα που κατ' επανάληψιν είχαν συζητηθεί και εξακολουθούν να συζητούνται είναι το ποσοστό των ακτών που βρίσκεται υπό τον έλεγχο της κάθε κοινότητας. Με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα η Κυπριακή Δημοκρατία ελέγχει (περίπου) μόνο το 37,5% των ακτών του νησιού, η «ΤΔΒΚ» 53%, ενώ, όπως έχει ήδη σημειωθεί, το 9,5% είναι υπό τον έλεγχο των Βρετανικών βάσεων. Με βάση τις προτάσεις Ανάν δεν επέρχονται ουσιαστικές τροποποιήσεις στο θέμα αυτό.

Υπενθυμίζεται ότι σε ένα από τους χάρτες προνοείται η επιστροφή μέρους της Καρπασίας – εξέλιξη που εάν πραγματοποιείτο θα συνεπαγόταν μια αύξηση του ποσοστού των ακτών υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση. Η αντίδραση της Τουρκικής πλευράς, ακόμα και του Ερτογάν, που εμφανίζεται ως έτοιμος να καταλήξει σε συμφωνία, ήταν ενδεικτική του τρόπου αντιμετώπισης του όλου θέματος από την Τουρκία. Σύμφωνα με την ερμηνεία της Τουρκίας, η περιοχή αυτή είναι στρατηγικής σημασίας και δεν μπορεί να καταλήξει στα χέρια των Ελληνοκυπρίων.

Η όλη εξέταση των θεμάτων αυτών – εδαφικών αναπροσαρμογών καθώς και του ποσοστού των ακτών που θα είναι υπό τον έλεγχο της κάθε κοινότητας και του κάθε συστατικού κράτους – παραπέμπει σε ένα σύστημα το οποίο δεν χαρακτηρίζεται από μια ομοσπονδιακή φιλοσοφία. Κανονικά όλο το έδαφος της Κύπρου καθώς και οι ακτές της έπρεπε να θεωρούνται ότι ανήκουν ισότιμα σε όλους τους Κυπρίους.

Ένα άλλο σημείο το οποίο χρήζει ιδιαίτερης αναφοράς είναι ότι σε όλους τους χάρτες του ΟΗΕ η εδαφική επικράτεια του υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση συστατικού κράτους εφάπτεται των Αγγλικών βάσεων της περιοχής Δεκέλειας (Βλ. Χάρτες). Προφανώς η ρύθμιση αυτή δεν είναι τυχαία ή συμπτωματική. Και πάλιν το θέμα που εγείρεται είναι τι έχουν ως πρωταρχικό στόχο οι όλες ρυθμίσεις του Σχεδίου Ανάν.

9. Πρόσφυγες, Περιουσίες, Αποζημιώσεις και οι Τρεις Βασικές Ελευθερίες

Η επιστροφή σημαντικού αριθμού προσφύγων στις εστίες τους υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση είναι ένα θετικό και σημαντικό στοιχείο. Ταυτόχρονα επισημαίνεται ότι η επιστροφή προσφύγων στις περιοχές που θα υπάγονται στο Τουρκοκυπριακό κρατίδιο θα υπόκειται σε μεγάλους περιορισμούς. Περιορισμοί θα ισχύουν και στο θέμα της επιστροφής των περιουσιών στους ιδιοκτήτες τους (Βλ. για παράδειγμα, Draft Annex VII, Αρ.16 (1)). Εν ολίγοις, τα δικαιώματα περιουσίας και ελεύθερης εγκατάστασης των Ελληνοκυπρίων στο υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση κράτος περιορίζονται δραστικά (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.3 (4) και Draft Annex II, Attachment 3, Αρ.6 (1)). Όμως για τους Τουρκοκυπρίους και τους εποίκους που νομιμοποιούνται, πρακτικά δεν θα ισχύουν περιορισμοί για την ελεύθερή τους διακίνηση, εγκατάσταση και απόκτηση περιουσίας καθ' άπασαν την επικράτεια του κοινού κράτους. Η τοποθέτηση αυτή πρέπει να αντικριστεί κυρίως σε σχέση με τα πληθυσμιακά δεδομένα των δύο συστατικών κρατών και την επιτρεπόμενη διακίνηση και εγκατάσταση. Μακροπρόθεσμα το Σχέδιο Ανάν θα δημιουργήσει ένα αμιγές Τουρκικό κράτος στον βορρά και ένα μεικτό στον νότο. Και τούτο επειδή, μεταξύ άλλων, οι άνθρωποι μετακινούνται συνήθως σε περιοχές που οι πολιτικοοικονομικοκοινωνικές συνθήκες είναι καλύτερες παρά αντίστροφα. Τα αποτελέσματα αυτών των εξελίξεων θα είναι καταστροφικά.

Οι ρυθμίσεις σε σχέση με το εδαφικό, τους πρόσφυγες, τις περιουσίες και το δικαίωμα εγκατάστασης είναι αλληλένδετες. Το Σχέδιο Ανάν επιχειρεί να βρει τη χρυσή τομή μεταξύ των θέσεων των δύο πλευρών. Έτσι και πάλιν καταλήγει φιλοσοφικά σε ένα μοντέλο μεταξύ διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας. Σημειώνεται ότι στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν το μέγιστο ποσοστό των Ελληνοκυπρίων που θα μπορούν να κατοικήσουν, μετά από την πάροδο ενός μεγάλου χρονικού διαστήματος (15 ετών) στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος ανέρχεται σε 28% (του συνολικού πληθυσμού του συστατικού κράτους). Κατά τον ίδιο τρόπο το μέγιστο ποσοστό Τουρκοκυπρίων που θα μπορούσαν να κατοικήσουν στο Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος ανέρχεται επίσης σε 28% (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.3 (4) και Draft Annex II, Attachment 3, Αρ.6 (1)). Σημειώνεται ότι στο αρχικό Σχέδιο το ποσοστό ήταν 33%. Δηλαδή κατόπιν των

Τουρκικών παρεμβάσεων το ποσοστό μειώθηκε από 33% στο 28%. Επιπρόσθετα στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν μειώνεται το χρονικό διάστημα που θα ισχύουν αυτές οι πρόνοιες περιορισμένης επιστροφής και εγκατάστασης από 20 σε 15 χρόνια.

Εκ πρώτης όψεως όμως διαφαίνεται ότι με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν ένα μεγάλο μέρος των προσφύγων επιστρέφει υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση, ένα άλλο μέρος σταδιακά και με την πάροδο του χρόνου θα μπορούσε να επιστρέφει υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση, και ένα άλλο μέρος θα δικαιούται αποζημιώσεις (Βλ. Χάρτες, Foundation Agreement, Αρ.3 (2) (4) και Draft Annex VII, Αρ.8). Όμως δεν καθίσταται ξεκάθαρο από που θα προέλθουν οι αποζημιώσεις: μάλλον από το κοινό κράτος, τουτέστιν κυρίως από τους Ελληνοκύπριους. Συγκεκριμένα, σημειώνεται επί τούτου ότι θα δημιουργηθεί ταμείο το οποίο θα προικοδοτηθεί από το κοινό κράτος και από ξένες πηγές. Κατά πάσαν πιθανότητα αυτοί που θα αποζημιωθούν θα λάβουν κυβερνητικά χρεόγραφα με μακράν ημερομηνία εξαργύρωσης. Επιπρόσθετα, δεν διαφαίνεται από τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν εάν οι όλες ανταλλαγές περιουσιών και οι συνεπακόλουθες αποζημιώσεις θα πραγματοποιηθούν σε εθελοντική βάση ή όχι. (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VII, Αρ.20).

Υπογραμμίζεται ότι οι συναφείς πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν ουσιαστικά αναιρούν τις σχετικές αποφάσεις των Ευρωπαϊκών δικαστηρίων σε θέματα περιουσιών και αποζημιώσεων (π.χ. υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου). Πολύ περισσότερο οι πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν απαλλάτουν την Τουρκία από τις ευθύνες της και τις μεταθέτουν στο κοινό κράτος. Εάν γίνει κατανοητό ότι το κοινό κράτος θα τροφοδοτείται οικονομικά κυρίως από τους Ελληνοκύπριους, τότε η όλη ευθύνη για τις αποζημιώσεις των Ελληνοκυπρίων μετατοπίζεται στους Ελληνοκύπριους! (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VII, Attachment 2, Αρ.17). Εάν δε ληφθεί υπ' όψιν ότι και οι Τουρκοκύπριοι (είτε σε περιπτώσεις που ανταλλάσσουν την περιουσία τους στον νότο είτε διότι θα μετακινηθούν από εδάφη που θα επιστραφούν στους Ελληνοκύπριους) θα αποζημιωθούν κυρίως από το κοινό κράτος – το ερώτημα που τίθεται είναι από ποιές πηγές και πότε θα εξευρεθούν οι ανάλογοι πόροι. Και πάλι διαφαίνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των αποζημιώσεων θα το καταβάλουν οι Ελληνοκύπριοι.

Οι όλες ρυθμίσεις σε σχέση με το εδαφικό, τους πρόσφυγες, τις αποζημιώσεις και τις εγγυημένες πληθυσμιακές πλειοψηφίες στα συστατικά κράτη δημιουργούν τεράστια προβλήματα σε σχέση με την εφαρμογή των τριών βασικών ελευθεριών. Από μια προσεκτική ανάλυση των προνοιών του Σχεδίου Ανάν καθίσταται ξεκάθαρο ότι στην πράξη οι περισσότεροι περιορισμοί θα ισχύουν για το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Για παράδειγμα, στο Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος θα μπορούν να έλθουν μέχρι και 200.000 Τουρκοκύπριοι και έποικοι που θα παραμείνουν με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.3 (4)). Αντίθετα, στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος λόγω των πληθυσμιακών αναλογιών αλλά και των οικονομικών και πολιτικών συνθηκών η παραμονή των Ελληνοκυπρίων θα είναι αμφίβολη. Για παράδειγμα, και λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα δεδομένα, θα είναι πιο εύκολο για τους Τουρκοκύπριους και τους έποικους να φτιάξουν ένα κοινωνικό ιστό στο Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος παρά για τους Ελληνοκύπριους στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος.

Σημειώνεται επίσης ότι στο Σχέδιο Ανάν οι ρυθμίσεις που γίνονται είναι τέτοιες που αποθαρρύνουν την επιστροφή Ελληνοκυπρίων στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Θα ανεχθούν οι Έλληνες να επιστρέψουν στο υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση κράτος όπου θα υπάρχουν λιγότερες ευκαιρίες και ταυτόχρονα να μην έχουν πολιτικά δικαιώματα εκτός εάν αποκτήσουν την Τουρκοκυπριακή ιθαγένεια; (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.3 (3)).

Εν ολίγοις, όλες οι πρόνοιες είναι διατυπωμένες με τρόπο που είτε να αποθαρρύνουν είτε να περιορίζουν τις τρεις βασικές ελευθερίες, και ιδίως στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Έτσι η Κύπρος θα αποτελεί ένα ιδιότυπο πολιτειακό μόρφωμα δύο ή / και τριών ταχυτήτων. Κατ' ουσίαν το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος θα είναι περισσότερο συνδεδεμένο με την Τουρκία, παρά με το Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος. Στην πράξη η αγορά περιουσίας από πολίτες της Τουρκίας στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος θα είναι πολύ πιο εύκολη απ' ό,τι μια ανάλογη αγορά από Ελληνοκυπρίους (αφού για τους Ελληνοκυπρίους θα υπάρχουν ποσοστιαίοι περιορισμοί). Επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι με βάση το αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν δεν θα είναι δυνατό να επιστραφεί γη πέραν του 9% της συνολικής έκτασης ενός συστατικού κράτους (και σε οποιαδήποτε πόλη ή χωριό πέραν του 14%) σε άτομα που προέρχονται από το άλλο συστατικό κράτος (Βλ.

Foundation Agreement, Draft Annex VIII, Αρ.16 (1)). Οι εξελίξεις αυτές είναι δυνατόν να οδηγήσουν και σε προστριβές με την ίδια την ΕΕ.

10. Έποικοι και Δημογραφικά Δεδομένα

Ο Κυπριακός λαός θεωρεί τον εποικισμό ως μια πολιτική πράξη-έγκλημα, η οποία αποσκοπεί στην αλλοίωση των δημογραφικών δεδομένων της Κύπρου, με στόχο την Τουρκοποίηση της Μεγαλονήσου. Αλλά και με βάση διεθνείς συμβάσεις, ο εποικισμός αποτελεί έγκλημα πολέμου. Το Σχέδιο Ανάν κατ' ουσίαν νομιμοποιεί την παραμονή σχεδόν όλων των εποίκων στην Κύπρο (βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 4: Law on Cypriot Citizenship). Είναι προφανές ότι οι έποικοι θα είναι πλέον πολίτες του κοινού κράτους με όλα όσα αυτό συνεπάγεται. Τίθενται έτσι μακροπρόθεσμα οι βάσεις για την ολοκλήρωση ενός τρίτου Αττίλα που θα έχει δημογραφική μορφή.

Ήδη, σχεδόν ένας στους πέντε Ελληνοκυπρίους που σπουδάζουν στο εξωτερικό δεν επιστρέφει. Στην περίπτωση μιας λύσης η οποία δεν αντικρίζεται θετικά από την Ελληνοκυπριακή κοινότητα δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο όχι μόνο ενίσχυσης του φαινομένου αυτού αλλά και μετανάστευσης πολλών Ελληνοκυπριακών οικογενειών. Επίσης τα τελευταία χρόνια έχει παρουσιασθεί το φαινόμενο της υπογεννητικότητας στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τη νομιμοποίηση των εποίκων, τη γειτνίαση της Τουρκίας και τα δημογραφικά δεδομένα των Ελλήνων και Τούρκων περιλαμβανομένης και της διαφοράς στη γεννητικότητα, θα οδηγήσουν μοιραίως σε μια κατάσταση όπου μακροπρόθεσμα ή και μεσοπρόθεσμα το Τουρκικό στοιχείο θα πλειοψηφήσει.

Το ότι κατ' ουσίαν όλοι οι έποικοι νομιμοποιούνται είχε επισημανθεί από τον Γενικό Εισαγγελέα κ. Αλέκο Μαρκίδη στην αξιολόγηση του αρχικού Σχεδίου Ανάν στις 12 Νοεμβρίου, 2002 (βλ. Σημείωμα προς κατ' αρχήν ενημέρωση του Εθνικού Συμβουλίου, Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας Γ.Ε. 61(Μ)/1983/32 (Α)). Τούτο είχε θορυβήσει την Ελληνοκυπριακή πλευρά και ως εκ τούτου τέθηκε το θέμα αυτό επιτακτικά. Αλλά και στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν, το οποίο υποβλήθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2002, ενώ

υπάρχουν κάποιες βελτιώσεις, ουσιαστικά το πρόβλημα παραμένει. Μεταξύ άλλων, έχει προωθηθεί και νέα πρόνοια στο Αναθεωρημένο Σχέδιο βάσει της οποίας οικογένειες εποίκων που θέλουν να εγκαταλείψουν την Κύπρο θα δικαιούνται να πάρουν αποζημίωση. Για παράδειγμα, κάθε τετραμελής οικογένεια εποίκων που θα φύγει από την Κύπρο θα λαμβάνει ως αποζημίωση το ποσό των 10.000 Ευρώ (Βλ. Draft Annex III, Attachment 5, Αρ.2 (3)). Ένα από τα βασικά ερωτήματα που τίθενται είναι πως θα είναι δυνατό να επιβλέψει κανείς την εφαρμογή αυτής της ρήτρας. Δηλαδή τι εμποδίζει κάποιες οικογένειες εποίκων να πάρουν τις αποζημιώσεις να μεταβούν στην Τουρκία και να επιστρέψουν; Επιπρόσθετα, ένα άλλο σημαντικό ζήτημα είναι η εξεύρεση πόρων για τη καταβολή αποζημιώσεων σε εποίκους που θα φύγουν. Επίσης, με βάση σχετική τροποποίηση στον προτεινόμενο νόμο για την Κυπριακή ιθαγένεια, κάθε πλευρά δικαιούται να υποβάλει στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών κατάλογο όχι πέραν των 33.000 προσώπων που επιθυμεί να αποκτήσουν την Κυπριακή ιθαγένεια. Όσον αφορά την Ελληνοκυπριακή πλευρά ένα από τα προβλήματα που δημιουργούνται είναι ότι, και πάλιν, εξισώνονται Ελλαδίτες που νόμιμα διαμένουν στην Κυπριακή Δημοκρατία με τους εποίκους.

Πρέπει επίσης να ληφθεί σοβαρά υπ' όψιν ότι ο εποικισμός που έλαβε χώρα μετά το 1974 αποτέλεσε μέρος μιας συνειδητής πολιτικής και ευρύτερης στρατηγικής της Τουρκίας. Έχει υπολογισθεί ότι περί τα τέλη του 2002 υπήρχαν στην Κύπρο γύρω στις 120.000 – 130.000 έποικοι. (Η Έκθεση Λάκσον του Συμβουλίου της Ευρώπης κάνει αναφορά σε ελάχιστο αριθμό 115.000 για το 2002.) Ταυτόχρονα επισημαίνεται ότι ενδεχομένως να έχουν επίσης πολιτογραφηθεί παράνομα χιλιάδες Τούρκοι πολίτες ως Τουρκοκύπριοι. Το ερώτημα που τίθεται είναι τι θα συμβεί στην περίπτωση που «ενεργοποιηθούν» όλοι αυτοί οι εν δυνάμει «Τουρκοκύπριοι πολίτες». Επιπρόσθετα, πρέπει να αναμένεται η επιστροφή μεγάλου μέρους των Τουρκοκυπρίων που μετανάστευσαν.

Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι ένας από τους λόγους που δεν υπάρχουν πολύ περισσότεροι έποικοι στην Κύπρο είναι η οικονομική αποτυχία της «ΤΔΒΚ» και κατ' επέκταση η δυσπραγία που επικρατεί – δυσπραγία που εν πολλοίς ευθύνεται για τη μετανάστευση χιλιάδων Τουρκοκυπρίων αλλά και για το διογκούμενο κύμα αντίδρασης εναντίον του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς και την επιθυμία για λύση και ένταξη

στην ΕΕ. Πολλές φορές έχει αναφερθεί από τους υποστηρικτές του Σχεδίου Ανάν ότι η μη γρήγορη επίλυση του Κυπριακού προβλήματος εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους μεταξύ των οποίων και ο κατακλυσμός του κατεχόμενου τμήματος της Κύπρου με εποίκους. Το επιχείρημα αυτό όμως μπορεί να αντιστραφεί. Ο κατακλυσμός από εποίκους δεν έγινε, ενώ επιπρόσθετα πολλοί Τουρκοκύπριοι έφυγαν διότι δεν υπήρχε η κατάλληλη οικονομική βάση για τη συντήρησή τους. Όμως με μια λύση με βάση το Σχέδιο Ανάν η Κύπρος μπορεί να κατακλυσθεί από εποίκους ενώ ταυτόχρονα θα επιστρέψουν και χιλιάδες Τουρκοκύπριοι οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, η εξέλιξη αυτή θα είναι αποτέλεσμα της ουσιαστικής βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου και της ένταξης στην ΕΕ.

Ουσιαστικά με μια λύση με βάση το Σχέδιο Ανάν το Ελληνοκυπριακό κράτος θα έχει ανοικτά σύνορα με την Τουρκία με απρόβλεπτες συνέπειες. Πάντως στο Σχέδιο Ανάν γίνεται εμμέσως πλην σαφώς πρόβλεψη για την αλλοίωση των δημογραφικών δεδομένων: με βάση το Σχέδιο, στη δημόσια υπηρεσία του κοινού κράτους (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.29 (2)), στο Προεδρικό Συμβούλιο (Αρ.25 (6)) και στην Κάτω Βουλή (Αρ.21 (4)) η σύνθεση θα εξαρτάται από τα πληθυσμιακά δεδομένα. Οι αντίστοιχες αρχικές ρυθμίσεις, (2:1), (4:2), (3:1), θεωρούνται ως οι ελάχιστες αναλογίες και γίνονται με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα. Αλλά και στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν προστέθηκε η ρήτρα ότι η αντιπροσώπευση της Κύπρου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώ αρχικά δεν θα είναι μικρότερη της αναλογίας 4:2, μακροπρόθεσμα θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την πληθυσμιακή σύνθεση της χώρας. (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex IV, Attachment 2, Αρ.4 (4)). Είναι προφανές ότι οι Τούρκοι έχουν προνοήσει και για το μέλλον προβλέποντας και προσβλέποντας στη διαφοροποίηση των δημογραφικών δεδομένων.

11. Σχέσεις με ΕΕ και [Άλλες] Εξωτερικές Σχέσεις

Με βάση το αρχικό Σχέδιο καθώς και το Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν οι σχέσεις με την ΕΕ και οι εξωτερικές σχέσεις θα αποτελούν δύο ξεχωριστά τμήματα οι επικεφαλής των οποίων δεν θα πρέπει να προέρχονται από την ίδια κοινότητα (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.27 (3)). Έτσι λοιπόν, και λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι οι επικεφαλής των τμημάτων θα

προέρχονται από το Προεδρικό Συμβούλιο, πάντοτε ένας Τουρκοκύπριος θα είναι επικεφαλής είτε του τμήματος εξωτερικών σχέσεων είτε του τμήματος σχέσεων με την ΕΕ. Επισημαίνεται επίσης ότι η αντιπροσώπευση στην ΕΕ μπορεί να γίνεται είτε με εκπρόσωπο του κοινού κράτους είτε με εκπρόσωπο ενός εκ των δύο συστατικών κρατών (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex IV, Attachment 2, Αρ.4 (1)). Σημειώνεται επίσης ότι στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν έχει προστεθεί σχετική ρήτρα δια της οποίας προβλέπεται ότι η αντιπροσώπευση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα αντανakλά τη σύνθεση του πληθυσμού, ενώ δεν θα είναι μικρότερη της αναλογίας του 4:2. Δηλαδή στην περίπτωση που αυξηθεί περαιτέρω το ποσοστό των Τουρκοκυπρίων (και εποίκων) τότε είναι δυνατό η αντιπροσώπευση να φτάσει στην αναλογία 3:3.

Πολύ πιο σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι το όλο Σχέδιο, καθώς και το Αναθεωρημένο Σχέδιο, διαπνέονται από μια φιλοσοφία πολιτειακής δομής βάσει της οποίας κατ' ουσίαν τον πρώτο λόγο έχουν τα συστατικά κράτη και όχι το κοινό κράτος ακόμα και για την εξωτερική πολιτική, τις σχέσεις με την ΕΕ καθώς και την πολιτική ασφάλειας. Αυτό σε συνδυασμό με άλλες πρόνοιες που έχουν αναφερθεί προηγουμένως σε σχέση με τις εγγυήτριες δυνάμεις, την παραμονή των ξένων στρατευμάτων και ούτω καθ' εξής, καθιστούν την Κύπρο μια χώρα παρωδία.

Έχει ήδη αναφερθεί ότι για τη χρήση του εδάφους του κοινού κράτους από άλλη δύναμη (π.χ. ΕΕ) απαιτείται η συγκατάθεση της Ελλάδας και της Τουρκίας ή των συστατικών κρατών. Αυτή η ρήτρα αφ' εαυτής μετατρέπει το κοινό κράτος σε ένα κατ' επίφαση κράτος. Εν ολίγοις ένα κράτος χωρίς τις δικές του ένοπλες δυνάμεις, με την παραμονή ξένων στρατευμάτων και χωρίς αρμοδιότητα να αποφασίζει κατά πόσον θα δώσει διευκολύνσεις ή όχι στην ΕΕ στην οποία ανήκει, για ανθρωπιστικές και άλλου είδους επιχειρήσεις, τί είδους κράτος είναι;

Επιπρόσθετα αναφέρεται ρητά στο Σχέδιο Ανάν ότι θα πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στο νησί. Η πρόνοια αυτή είναι καταλυτική καθ' ότι αρνείται στην Κύπρο το δικαίωμα να ασκήσει πολιτική ανεξάρτητη των συμφερόντων των εγγυητριών δυνάμεων. Λαμβάνοντας επίσης υπ' όψιν τον συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας καθίσταται προφανές ότι η Κύπρος γεωστρατηγικά τίθεται υπό την επιρροή της

Τουρκίας στην ευαίσθητη αυτή περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Παράλληλα, δια μέσου του κοινού κράτους καθώς και του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους προωθούνται στην ΕΕ αλλά και αλλού οι Τουρκικές θέσεις. Άλλωστε, όπως έχει λεχθεί και προηγουμένως, η ρήτρα στο Σχέδιο Ανάν η οποία αναφέρει ότι η Κύπρος στηρίζει (άνευ όρων) την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ είναι ενδεικτική. Σε ποιά άλλη χώρα θα μπορούσε να ισχύει παρόμοια ή ανάλογη ρήτρα;

Το όλο κλίμα και η όλη φιλοσοφία του Σχεδίου Ανάν αντικατοπτρίζονται σε σχετική ρήτρα δια της οποίας προνοείται ο καθορισμός τετραμελούς συντονιστικής ομάδας η οποία θα λαμβάνει αποφάσεις για τις τοποθετήσεις της Κύπρου (σε θέματα της ΕΕ και εξωτερικών σχέσεων) (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex IV, Attachment 2, Αρ.3 (2)). Η σύνθεση της συντονιστικής ομάδας είναι ενδεικτική και συμβολική: θα την αποτελούν τα δύο μέλη του Προεδρικού Συμβουλίου που θα είναι επικεφαλής των τμημάτων για τις σχέσεις με την ΕΕ και τις εξωτερικές σχέσεις αντίστοιχα καθώς και ένας αντιπρόσωπος από κάθε συστατικό κράτος, δηλαδή συνολικά δύο Ελληνοκύπριοι και δύο Τουρκοκύπριοι. Είναι προφανές ότι ο ρόλος των συστατικών κρατών είναι καθοριστικός. Το κοινό κράτος είναι κατ' ουσίαν μια καχεκτική οντότητα που δεν μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα.

Είναι επίσης ενδεικτικό το γεγονός ότι ενώ στη δημόσια υπηρεσία του κοινού κράτους η αναλογία θα στηρίζεται στην πληθυσμιακή σύνθεση αλλά δεν θα είναι μικρότερη από 2:1 (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.29 (2)), στο θέμα των αντιπροσωπειών του κοινού κράτους σε σημαντικά κέντρα αποφάσεων η αναλογία είναι κατ' ουσίαν 50:50 (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 2, Αρ.1 (1)).

Έχει ήδη επισημανθεί ο ρόλος του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε καθαρά πολιτικά θέματα. Έτσι, για παράδειγμα, οιαδήποτε διαφωνία σε θέματα σχέσεων με την ΕΕ θα επιλύεται από το Ανώτατο Δικαστήριο (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex IV, Αρ.8). Και πάλιν οι τρεις αλλοδαποί δικαστές θα λαμβάνουν καθοριστικές πολιτικές αποφάσεις για την Κύπρο, αυτή τη φορά σε θέματα που σχετίζονται με την ΕΕ.

12. Μεταβατικές Διατάξεις

Στην περίπτωση υπογραφής λύσης του Κυπριακού προβλήματος με βάση το αρχικό Σχέδιο Ανάν προβλεπόταν μεταβατική περίοδος τριών ετών με συμπροέδρους τον Γλαύκο Κληρίδη και τον Ραούφ Ντενκτάς. Στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν η μεταβατική περίοδος μειώνεται από τρία χρόνια σε τριάντα μήνες (Βλ. Foundation Agreement, Constitution of Cyprus, Αρ.7 (2) και 39 (1)). Η μείωση της μεταβατικής περιόδου δεν διαφοροποιεί ουσιαστικά τα πράγματα. Ο Κυπριακός λαός δεν μπορεί να αποδεχθεί τη μετατροπή του Ντενκτάς από κατοχικό ηγέτη σε συμπρόεδρο. Αλλά πέραν αυτού η όλη ιδέα των μεταβατικών διατάξεων και των δύο συμπροέδρων δεν προδιαγράφει ένα ευοίωνο μέλλον.

Πως θα λειτουργήσει ένα κράτος σε ένα πολύ απαιτητικό Ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον με τέτοιες διατάξεις είναι ένα ερώτημα που πρέπει να προβληματίσει. Και τούτο, μεταξύ άλλων, επειδή το κοινό κράτος όπως έχει ήδη επισημανθεί είναι κατ' ουσίαν ένα πολύ ασθενές κράτος τα συστατικά μέρη του οποίου θα έχουν τον πρώτο λόγο. Επιπρόσθετα, και σε σχέση με αυτό, αναφέρεται ότι τα συστατικά κράτη βρίσκονται σε διαφορετικό στάδιο πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Ως εκ τούτου είναι φυσιολογικό και αναμενόμενο να έχουν διαφορετικές επιδιώξεις και κατ' επέκταση διαφορετικές πολιτικές προτάσεις.

Όλα αυτά τα προβλήματα θα αποφεύγοντο εάν η μορφή λύσης ήταν διαφορετική: Δηλαδή εάν στην Κυπριακή Δημοκρατία επανενσωματωνόταν το βόρειο τμήμα του νησιού και ταυτόχρονα ή μεταγενέστερα δια μέσου μιας συνταγματικής μεταρρύθμισης γίνονταν οι ανάλογες αναπροσαρμογές και αλλαγές. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα ετίθετο καν θέμα μεταβατικών διατάξεων αυτού του τύπου.

Το πιο ελκυστικό για τους Ελληνοκύπριους σημείο του Σχεδίου Ανάν ήταν/είναι οι εδαφικές αναπροσαρμογές και ως εκ τούτου η επιστροφή χιλιάδων προσφύγων στις περιουσίες τους υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση (Βλ. Χάρτες). Αλλά δεν πρέπει να λησμονείται ότι η επιστροφή εδαφών θα συμπληρωθεί σε τρία χρόνια (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VI, Αρ.4 (1)). Και πιο σημαντικό είναι ότι οι εν λόγω περιοχές θα είναι υπό τη διοίκηση των Τουρκοκυπρίων μέχρι την επιστροφή τους (Βλ. Draft Annex VI, Αρ.4 (1)).

Με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου υπογραμμίζεται ότι για τους κατοίκους που θα εγκαταλείψουν το υπό επιστροφή έδαφος θα πρέπει να δοθούν οι ανάλογες αποζημιώσεις και να γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες για την αποκατάστασή τους (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VI, Αρ.5). Είναι προφανές ότι και πάλιν τα έξοδα ως επί το πλείστον θα επιβαρύνουν το κοινό κράτος (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VII, Attachment 2, Αρ.17), τουτέστιν τους Ελληνοκυπρίους.

Επαναλαμβάνεται ότι λαμβάνοντας υπ' όψιν το Σχέδιο Ανάν και τις μεταβατικές διατάξεις ένα από τα ερωτήματα που τίθενται είναι τι μπορεί να συμβεί στην περίπτωση κάποιων προβλημάτων στη μεταβατική περίοδο. Πάνω απ' όλα όμως το μεγάλο θέμα που τίθεται είναι ότι στην περίπτωση κατάρρευσης της λύσης θα δημιουργηθούν τεράστια προβλήματα καθώς δεν θα υπάρχει (διότι θα έχει καταργηθεί) η Κυπριακή Δημοκρατία. Παράλληλα το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος θα έχει αποκτήσει νομική οντότητα.

13. Το Σχέδιο Ανάν και η Οικονομία

Η συνταγματική δομή και το όλον πολιτικό σύστημα επηρεάζουν καθοριστικά την οικονομική διάρθρωση μιας χώρας και κατ' επέκταση τις οικονομικές της επιδόσεις. Στο Σχέδιο δεν φαίνεται να έχουν ληφθεί επαρκώς υπ' όψιν οικονομικά ζητήματα ούτε και οι απαραίτητες προϋποθέσεις εύρυθμης λειτουργίας της οικονομίας ενός σύγχρονου κράτους. Είναι εύλογο να διερωτηθεί κανείς για τις δαπάνες λειτουργίας ενός τρικέφαλου κράτους. Επιπρόσθετα θα πρέπει να μας προβληματίσει η δυνατότητα σύγκλισης του βιοτικού επιπέδου των δύο πολιτειών που δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την απρόσκοπτη λειτουργία των νόμων της αγοράς.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι αναπόφευκτα θα επηρεασθεί και η πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωζώνη. Εάν εκτροχιασθούν οι οικονομικές επιδόσεις της χώρας λόγω των προβλημάτων που έχουμε ήδη αναφέρει (και δεν είναι τα μόνα), τότε θα επηρεασθεί δυσμενώς και η αξία της Κυπριακής λίρας ενώ η ένταξη στην Ευρωζώνη θα καθυστερήσει πολύ.

Επίσης, αν λάβει κανείς υπ' όψιν τις περίπλοκες πρόνοιες του Σχεδίου καθίσταται προφανές ότι δεν έχουν ληφθεί υπ' όψιν οι κανόνες εύρυθμης λειτουργίας ενός σύγχρονου κράτους. Εν ολίγοις, η Κύπρος θα βρεθεί προ οδυνηρών εκπλήξεων. Ένα πολιτικά άδικο και πολύπλοκο σύστημα διακυβέρνησης σε συνδυασμό με επιδείνωση των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών θα δημιουργήσουν ένα εκρηκτικό μείγμα. Είναι λοιπόν σημαντικό να υπογραμμισθούν εκείνες οι πρόνοιες οι οποίες είτε άμεσα είτε έμμεσα επηρεάζουν την οικονομική διάρθρωση και κατ' επέκταση τις αναμενόμενες επιδόσεις του κράτους.

Πρώτον, δια του Σχεδίου Ανάν δημιουργείται ένα τρικέφαλο κράτος (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.2). Πρέπει να είναι αναμενόμενο ότι οι συνολικές δημόσιες δαπάνες – κοινού κράτους, συστατικών κρατών και οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης - θα ανέλθουν σημαντικά. Εάν η άνοδος αυτή συνοδευθεί και με μια μεγάλη άνοδο του ποσοστού των δημοσιών δαπανών ως προς το ΑΕΠ, η οικονομία θα εισέλθει εξ ορισμού σε περιπέτειες.

Και επειδή έχει λεχθεί ότι οι περικοπές των δαπανών για την άμυνα θα αρκούν για να καλύψουν τις επιπρόσθετες ανάγκες που θα προκύψουν, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι στην πορεία του χρόνου και δυναμικά η θέση αυτή δεν είναι δυνατό να ανταποκρίνεται προς την πραγματικότητα. Μπορεί για τον πρώτο ή τον δεύτερο χρόνο οι περικοπές από την άμυνα να αρκούν για τις επιπρόσθετες κρατικές δαπάνες. Αλλά μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα το κόστος λειτουργίας του τρικέφαλου κράτους θα είναι υπέρογκο. Άλλωστε (όπως αναφέρεται και πιο κάτω) το κοινό κράτος θα επωμισθεί ένα μεγάλο μέρος των αποζημιώσεων τόσο για Ελληνοκύπριους όσο και για Τουρκοκύπριους καθώς και για τα χρέη της «ΤΔΒΚ».

Υπενθυμίζεται ότι για το 2002 στις ελεύθερες περιοχές οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ προσεγγίζουν το 40%. Είναι προφανές ότι στην περίπτωση προώθησης του Σχεδίου Ανάν και ενός τρικέφαλου κράτους θα επέλθει σημαντική άνοδος των κυβερνητικών δαπανών. Εάν λόγω άγνοιας ή παραλείψεων δεν ληφθούν υπ' όψιν βασικοί κανόνες εύρυθμης λειτουργίας μιας οικονομίας και οι κρατικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ προσεγγίσουν ή ακόμη ξεπεράσουν το 50%, οι προοπτικές θα είναι δυσοίωνες. Μια τέτοια εξέλιξη θα δυναμιτίσει την πορεία της Κυπριακής οικονομίας με απρόβλεπτες συνέπειες. Η δυσαρέσκεια που θα προκύψει από ένα ανεπιθύμητο πολιτικό σύστημα σε

συνδυασμό με σοβαρά οικονομικά προβλήματα ενδεχομένως θα δημιουργήσει ένα εκρηκτικό μείγμα.

Δεύτερον, ο μηχανισμός λήψης αποφάσεων είναι καθοριστικής σημασίας. Με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν δημιουργείται ένας μηχανισμός λήψης αποφάσεων ο οποίος είτε δεν θα μπορεί να λειτουργήσει είτε θα είναι πολύ δύσκολο να λειτουργήσει. Καθοριστικής σημασίας είναι το γεγονός ότι με βάση το Σχέδιο Ανάν δεν υπάρχει ιεραρχία μεταξύ των νόμων των συστατικών κρατών και του κοινού κράτους (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.2 (3)). Ταυτόχρονα, σημειώνεται ότι για τη λήψη αποφάσεων απαιτούνται κατ' ουσίαν διπλές πλειοψηφίες σχεδόν σε όλα τα επίπεδα του κοινού κράτους (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.24 (1) (2) και 25 (7)). Αυτές οι πρόνοιες θα τείνουν να οδηγούν σε αδιέξοδα και ως εκ τούτου θα επιστρατεύεται το Ανώτατο Δικαστήριο. Τα αποτελέσματα για την οικονομία από αυτές τις εξελίξεις δεν θα είναι θετικά.

Τρίτον, με βάση το Σχέδιο Ανάν δημιουργείται μια καχεκτική κεντρική κυβέρνηση. Πέραν από τα προβλήματα που δημιουργούνται ως αποτέλεσμα των πιο πάνω προνοιών, ο τρόπος επιλογής, εκλογής και λειτουργίας του Προεδρικού Συμβουλίου δεν συνάδει με τα χαρακτηριστικά της ευελιξίας και της αποτελεσματικότητας – χαρακτηριστικά τα οποία είναι απαραίτητα για ένα σύγχρονο κράτος. Με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν οικονομικές αρμοδιότητες θα έχουν και τα δύο συστατικά κρατίδια καθώς και το κοινό κράτος (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ. 13,14 και 15). Θα δημιουργούνται προβλήματα συντονισμού καθώς θα υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Επιπρόσθετα, το κοινό κράτος με βάση το Σχέδιο Ανάν λαμβάνει ως «προϊκα» τα χρέη (εκτός αυτών που σχετίζονται με τους εξοπλισμούς και χρεών προς την Ελλάδα και την Τουρκία) των δύο συστατικών κρατών (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.46). Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι οι Ελληνοκύπριοι θα πληρώσουν τα χρέη της «ΤΔΒΚ». Σημειώνεται επί τούτου ότι εξ ορισμού τα συναλλαγματικά αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας της Κυπριακής Δημοκρατίας θα γίνουν περιουσία του κοινού κράτους.

Τέταρτον, με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν δεν δημιουργείται ένα Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων αλλά δύο (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.13, 14 και 15). Η ρύθμιση αυτή παραπέμπει σε ένα ιδιόμορφο πολιτειακό μόρφωμα: όλα τα ομοσπονδιακά

πολιτεύματα έχουν ένα ενιαίο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Πέραν τούτου θα πρέπει να είναι αναμενόμενο ότι η Τουρκοκυπριακή πλευρά θα προσπαθήσει να εξεύρει τρόπους σύγκλισης των ωφελημάτων. Αλλά ενώ ο στόχος της σύγκλισης είναι θεμιτός, πρέπει ταυτόχρονα να κατανοηθεί ότι στην απουσία μιας ενιαίας οικονομίας, καθίσταται εκ των πραγμάτων ανέφικτος. Η προσπάθεια αυτή θα θυμίζει την ιστορία αλλά και την τιμωρία του Σίσυφου.

Πέμπτον, μέχρι τώρα οι περιορισμοί στο δικαίωμα περιουσίας, εγκατάστασης και διακίνησης καθ' άπασαν την επικράτεια της Κύπρου αντικρίζοντο κυρίως από την πολιτική διάσταση, ότι δηλαδή αποτελούσαν μια σαφή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κοινοτικού κεκτημένου. Και φυσικά ουδείς αμφιβάλλει ότι πρόκειται περί σαφούς παραβίασης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κοινοτικού κεκτημένου. Αλλά ταυτόχρονα δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι οι περιορισμοί αυτοί δημιουργούν και τεράστιες στρεβλώσεις στην οικονομία – στρεβλώσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε ανεπιθύμητες καταστάσεις και δυσάρεστες εκπλήξεις. Εν ολίγοις οι ρυθμίσεις που γίνονται σε σχέση με τις τρεις βασικές ελευθερίες – διακίνησης, εγκατάστασης και απόκτησης περιουσίας – καθώς και οι πρόνοιες για εγγυημένες πλειοψηφίες των πληθυσμών των συστατικών κρατών, οδηγούν σε στρεβλώσεις που ενδεχομένως να είναι ανυπερβλητες. Μια πολύ πιθανή εξέλιξη είναι η δημιουργία δύο οικονομιών. Έτσι, ο στόχος της σύγκλισης του βιοτικού επιπέδου μεταξύ των δύο πολιτειών και των δύο κοινοτήτων θα καταστεί ανέφικτος. Ως αποτέλεσμα θα υπάρχει μεγάλη ροπή μετακίνησης από το Τουρκοκυπριακό κρατίδιο στο Ελληνοκυπριακό.

Έκτον, στο θέμα των προνοιών για την Κεντρική Τράπεζα (βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.31) φαίνεται ότι οι αρχιτέκτονες του Σχεδίου δεν λαμβάνουν υπ' όψιν τα υφιστάμενα οικονομικά δεδομένα καθώς και τις υποχρεώσεις ενός κράτους που θα πρέπει να ακολουθήσει μια πορεία για ένταξη στην Ευρωζώνη μέχρι το 2006. Μεταξύ άλλων, σημειώνεται ότι η δημιουργία υποκαταστημάτων της Κεντρικής Τράπεζας στα δύο συστατικά κράτη είναι εκτός τόπου και χρόνου. Σημειώνεται επίσης ότι η σύσταση του Συμβουλίου της Κεντρικής Τράπεζας και η παρουσία ενός Ελληνοκυπρίου, ενός Τουρκοκυπρίου και ενός ξένου αντανakλά παρόμοιες ρήτρες του όλου Σχεδίου (βλ.

Constitution of Cyprus, Αρ.31 (3)). Η νομισματική πολιτική και η πορεία σταθεροποίησης εμπεριέχει διαστάσεις πέραν της δικαιοδικότητας. Επιπρόσθετα, το Σχέδιο Ανάν δεν φαίνεται να λαμβάνει σοβαρά υπ' όψιν τα οικονομικά δεδομένα των δύο συστατικών κρατών καθώς και την οικονομική ισχύ τους. Ως εκ τούτου αναπόφευκτα θα επηρεασθεί και η πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωζώνη. Εάν εκτροχιασθούν οι οικονομικές επιδόσεις της χώρας λόγω των προβλημάτων που έχουμε ήδη αναφέρει (και δεν είναι τα μόνα), τότε θα επηρεασθεί δυσμενώς και η αξία της Κυπριακής λίρας ενώ η ένταξη στην Ευρωζώνη θα καθυστερήσει πολύ.

Έβδομον, επειδή υπάρχει αρμοδιότητα του κοινού κράτους και των συστατικών κρατών σε όλα σχεδόν τα επίπεδα της δημόσιας ζωής είναι δυνατόν να δημιουργηθούν πολλές γκρίζες ζώνες. Σημειώνεται επίσης ότι στο θέμα της φορολογίας και γενικά με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν οι άμεσες φορολογίες καταλήγουν στα συστατικά κράτη και οι έμμεσες στο κοινό κράτος (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.13 (1d), (3) και (5) - Βλ. επίσης και Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 7). Και εδώ υπάρχουν θέματα προς περαιτέρω διερεύνηση. Για παράδειγμα, ο σαφής προσδιορισμός της εν λόγω φορολογίας καθώς και ο βαθμός υλοποίησης των συμφωνηθέντων στα δύο συστατικά κράτη είναι καθοριστικής σημασίας.

Όγδοον, προβλήματα προκύπτουν και στο θέμα των αποζημιώσεων καθώς, μεταξύ άλλων, δεν φαίνεται ότι όλες οι ανταλλαγές θα είναι επί εθελοντικής βάσεως (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VII, Αρ.20 – όπου όμως υπονοείται εθελοντική ανταλλαγή). Επιπρόσθετα, δεν φαίνεται να υπάρχουν οι πόροι για τις αποζημιώσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για περιουσίες που απωλέσθηκαν καθώς και για τα έξοδα επανεγκατάστασης των Τουρκοκυπρίων που θα αποχωρήσουν από περιοχές που θα επιστραφούν σε Ελληνοκυπρίους. Το Σχέδιο Ανάν κάνει αναφορά σε ταμείο που θα προικοδοτηθεί από το κοινό κράτος (!) και από άλλες ξένες πηγές (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VII, Attachment 2, Αρ.17).

Ένατον, οι πόροι του κοινού κράτους θα προέρχονται από την έμμεση φορολογία. Φυσικά όπως έχει ήδη λεχθεί αυτό θα πρέπει να διευκρινισθεί περαιτέρω. Μεταξύ άλλων, το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον θα συμπεριλαμβάνεται μόνο το ΦΠΑ. Σημειώνεται

επίσης ότι τουλάχιστον πέραν του 90% των εσόδων θα προέρχονται από το Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος. Επιπρόσθετα, με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν όχι λιγότερο από το 50% των εσόδων του κοινού κράτους μετά από τις καταβολές στην ΕΕ θα κατανέμεται στα δύο συστατικά κράτη με βάση τις πληθυσμιακές αναλογίες (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 7, Αρ.1 (1)). Με όλες αυτές τις ρυθμίσεις προκύπτουν αρκετά θέματα. Μεταξύ άλλων, είναι ξεκάθαρο ότι οι Ελληνοκύπριοι θα συντηρούν το κοινό κράτος και ταυτόχρονα θα χρηματοδοτούν το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Ενδεχομένως να είναι αισιόδοξοι οι αρχιτέκτονες του Σχεδίου Ανάν ότι από τα έσοδα του κοινού κράτους θα «περισεύει» (μετά από τις καταβολές στην ΕΕ και τα έξοδα συντήρησης του κοινού κράτους) το 50% για να επιστρέφεται ως χορηγία στα συστατικά κράτη. Επίσης οι Ελληνοκύπριοι, οι οποίοι κατανοούν ότι θα αναλάβουν επιπρόσθετα οικονομικά βάρη, θα έχουν απαιτήσεις σε σχέση με την πολιτική, κοινωνική και οικονομική συμπεριφορά των Τουρκοκυπρίων. Εμμέσως πλην σαφώς θα αναμένουν τη συνεργασία και τη θέληση για τη σφυρηλάτηση της ενότητας του κράτους.

Δέκατον, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι με βάση τις εδαφικές ρυθμίσεις του Σχεδίου Ανάν καθώς και την ανάγκη οικονομικής ανασυγκρότησης θα δημιουργηθούν και πολύ θετικά δεδομένα. Το μεγάλο ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον τα νέα θετικά δεδομένα θα μπορέσουν να αντισταθμίσουν τις αρνητικές προεκτάσεις του Σχεδίου που έχουν περιγραφεί. Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι με ένα πιο λειτουργικό συνταγματικό πλαίσιο τα οικονομικά αποτελέσματα της επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος θα ήταν θετικότερα και θα συνέβαλλαν και στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του όλου πολιτειακού οικοδομήματος.

Ενδέκατον, ουσιαστικής σημασίας είναι και το θέμα των εποίκων. Άμεσα και έμμεσα οι ρυθμίσεις Ανάν οδηγούν σε νομιμοποίηση των εποίκων. Έτσι η πλειοψηφία των κατοίκων στο Τουρκοκυπριακό κράτος θα είναι έποικοι. Έχει κατ' επανάληψιν δημοσιευθεί ότι οι Τουρκοκύπριοι είχαν και έχουν σοβαρά προβλήματα με τους εποίκους. Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον θα ανεχθούν οι Ελληνοκύπριοι να επιχορηγούν συστηματικά τους εποίκους. Συναφές με αυτό είναι και το γεγονός ότι το Σχέδιο θα οδηγήσει σταδιακά σε μια κατάσταση που το υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση κράτος θα είναι αμιγώς Τουρκικό

και το υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση κράτος θα είναι ένα πληθυσμιακά μεικτό κράτος. Το αίσθημα αδικίας καθώς και η δημιουργία κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων και εντάσεων θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην αύξηση της ροπής μετανάστευσης Ελληνοκυπρίων. Επίσης, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη γειτνίαση της Τουρκίας καθώς και το γεγονός ότι η γεωγραφία και οι δημογραφικοί παράγοντες είναι καθοριστικοί για τη μοίρα ενός τόπου, ίσως οι Ελληνοκύπριοι βρεθούν προ οδυνηρών εκπλήξεων. Δηλαδή, δεν αποκλείεται μακροπρόθεσμα να πλειοψηφήσει το Τουρκικό στοιχείο. Άλλωστε, όπως έχουμε δει, και το Σχέδιο Ανάν (Βλ. Constitution of Cyprus) αναφέρει ότι στη δημόσια υπηρεσία του κοινού κράτους (Αρ.29), στο Προεδρικό Συμβούλιο (Αρ.25) και στην Κάτω Βουλή (Αρ.21) η σύνθεση θα εξαρτάται από τα πληθυσμιακά δεδομένα. Οι αντίστοιχες αρχικές ρυθμίσεις (2:1), (4:2), (3:1) γίνονται με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα – οι Τούρκοι έχουν προνοήσει και για το μέλλον προβλέποντας και προσβλέποντας στη διαφοροποίηση των δημογραφικών δεδομένων. Με το ίδιο σκεπτικό στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν αναφέρεται ότι η αντιπροσώπευση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα είναι με βάση την πληθυσμιακή αναλογία ενώ η αρχική και ελάχιστη αναλογία θα είναι 4:2.

Δωδέκατον, είναι σημαντικό να γίνει αναφορά σε διεθνή και πολυεθνή μοντέλα στα οποία υπήρχαν ή υπάρχουν τριβές σε σχέση με οικονομικούς παράγοντες. Στο Βέλγιο, οι Φλαμανδοί που αποτελούν την πλειοψηφούσα κοινότητα έχουν τα τελευταία χρόνια ακολουθήσει μια πολιτική που οδηγεί σε περαιτέρω αυτονομία των κρατιδίων καθώς νοιώθουν ότι επιχορηγούν συστηματικά τους Βαλόνους. Στην πρώην Γιουγκοσλαβία, πέραν από τους ιστορικούς ανταγωνισμούς μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι τόσο οι Κροάτες όσο και οι Σλοβένοι ένοιωθαν ότι επιχορηγούσαν τους Σέρβους. Και αυτός ήταν ένας από τους ενδογενείς παράγοντες που συνέτειναν στη διάλυση της Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας. Με αυτό το σκεπτικό εγείρεται το ερώτημα κατά πόσον οι Ελληνοκύπριοι θα δεχθούν να επιχορηγούν συστηματικά τους Τουρκοκυπρίους και τους εποίκους στα πλαίσια ενός άδικου πολιτικού συστήματος. Σίγουρα δεν θα υπήρχε ένσταση να γίνει προσπάθεια για τη σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στα πλαίσια ενός λειτουργικού κράτους που σέβεται το κοινοτικό κεκτημένο και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Εν ολίγοις το Σχέδιο Ανάν δεν φαίνεται να λαμβάνει επαρκώς υπ' όψιν τους κανόνες εύρυθμης λειτουργίας μιας οικονομίας και ενός κράτους που αποτελεί μέλος της ΕΕ και θα κληθεί να λειτουργεί σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Κατ' επανάληψιν έχει λεχθεί από τους διάφορους μεσολαβητές ότι θα πρέπει οι Κύπριοι να βλέπουν το μέλλον και να αφήσουν το παρελθόν. Αυτή είναι σωστή εισηγήση – εισηγήση όμως που οι ίδιοι έχουν παραβιάσει καθώς το συνταγματικό πλαίσιο είναι αποτέλεσμα των γεγονότων του 1974 και όχι των αναγκών του μέλλοντος. Επί τούτου σημειώνεται ότι η ανταγωνιστικότητα αποτελεί κυρίαρχο χαρακτηριστικό του Ευρωπαϊκού και του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος. Το Σχέδιο Ανάν θεσμοποιεί τις στρεβλώσεις στην ελεύθερη διακίνηση και εγκατάσταση εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου στην οικονομία της Κύπρου (Βλ. Foundation Agreement Αρ.3 (4) και Draft Annex II, Attachment 3, Αρ.6 (1)). Οι στρεβλώσεις αυτές δεν θα επιτρέψουν στην οικονομία της Κύπρου να μεγιστοποιήσει την αποδοτικότητά της. Αντίθετα, δημιουργούνται ανυπέρβλητα εμπόδια που θα οδηγήσουν στον μαρασμό.

Παρά τα οποιαδήποτε θετικά στοιχεία που μπορούν να διαπιστωθούν από μια αξιολόγηση του Σχεδίου Ανάν, μια σφαιρική εξέταση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα προβλήματα που θα δημιουργηθούν ως αποτέλεσμα της συνταγματικής δομής και της οικονομικής διάρθρωσης που θα προκύψουν από το Σχέδιο ενδεχομένως να είναι ανυπέρβλητα.

Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι εάν μια λύση, που θα θεωρηθεί ως ένας οδυνηρός συμβιβασμός και ως μια ήττα, συνοδεύεται και από κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα τότε είναι πολύ πιθανόν να δημιουργηθεί μία εκρηκτική κατάσταση. Εν κατακλείδι είναι σημαντικό να τονισθεί ότι από την Ελληνική πλευρά θα μπορούσαν να γίνουν πολύ πιο αποτελεσματικές κινήσεις και ενέργειες για να εμβολιασθεί μια λύση του Κυπριακού προβλήματος από τους κανόνες εύρυθμης λειτουργίας της οικονομίας και του κράτους. Οι νομικιστικές προσεγγίσεις δεν αρκούν.

14. Το Νέο Κοινό Κράτος, το Κοινοτικό Κεκτημένο, η Συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το Νέο Διεθνές Περιβάλλον

Όπως έχει ήδη υπογραμμισθεί, το Σχέδιο Ανάν προδιαγράφει μια πολύ ιδιόμορφη πολιτειακή οντότητα, το μέλλον της οποίας είναι αμφίβολο. Η απαγόρευση της πλήρους εφαρμογής των τριών βασικών ελευθεριών, η έμφαση στη σημασία των συστατικών κρατών σε αντίθεση προς τα δικαιώματα των πολιτών, η αποθέωση του δικαιοκοινωνισμού σε αντίθεση προς το σύγχρονο ρεύμα του πολυπολιτισμού τείνουν να δημιουργήσουν ένα κρατικό μόρφωμα το οποίο δεν θα είναι σε θέση να λειτουργήσει επαρκώς στην ΕΕ και στο διεθνές περιβάλλον.

Οι στρεβλώσεις που δημιουργούνται σε σχέση με τη μη πλήρη εφαρμογή των τριών βασικών ελευθεριών οδηγούν σε ανυπερέβλητα προβλήματα στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα. Από οικονομικής σκοπιότητας, μεταξύ άλλων τίθεται το θέμα της δημιουργίας, εάν όχι δύο οικονομιών, μιας οικονομίας δύο ή τριών ταχυτήτων. Στον κοινωνικό τομέα ένα από τα προβλήματα που προκύπτουν είναι ότι σχεδόν τα πάντα θα πρέπει να αντικρίζονται μέσα από τη δικαιοκοινωνικότητα – ακόμα και στα θέματα εκείνα όπου η δικαιοκοινωνικότητα είναι ασήμαντη διάσταση π.χ. στο θέμα του περιβάλλοντος, της ενέργειας κλπ. Στον πολιτικό τομέα θα πρέπει να είναι αναμενόμενο ότι θα υπάρξουν αδιέξοδα και αμφισβητήσεις. Έτσι με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν το Ανώτατο Δικαστήριο θα πρέπει να επιλύει διαφορές και να παίρνει αποφάσεις που να ξεπερνούν τα αδιέξοδα. Μοιραίως όμως το Ανώτατο Δικαστήριο θα αποκτήσει και πολιτικό ρόλο – εξέλιξη που θα οδηγήσει σε αντιδράσεις. Ταυτόχρονα, επειδή το όλο Σχέδιο Ανάν εμπεριέχει πρόνοιες που καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, πρέπει να είναι αναμενόμενο ότι θα υπάρξουν επιπρόσθετες αντιδράσεις και αμφισβητήσεις.

Το όλο σκηνικό θα δημιουργήσει αρκετά προβλήματα, ένα από τα οποία, στο εσωτερικό, - θα είναι η αμφισβήτηση και η ανάγκη νομιμοποίησης του πολιτεύματος. Δηλαδή, ακόμα και μετά την έγκριση - σε δημοψηφίσματα, τα προβλήματα νομιμοποίησης δεν θα εκλείψουν. Σε σχέση με τη συμμετοχή της Κύπρου στην ΕΕ και στο διεθνές περιβάλλον γενικότερα τονίζεται ότι θα υπάρξουν προβλήματα ισότιμης συμμετοχής. Θα είναι πολύ δύσκολο, εάν όχι αδύνατο, να μπορέσει η Κύπρος να λειτουργήσει σε ένα πολύ ανταγωνιστικό

περιβάλλον κάτω από τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν. Επ' αυτού πρέπει να τονισθεί ότι η ΕΕ είναι υπό διαμόρφωση και ως εκ τούτου τα μέλη της πρέπει να είναι σε θέση εάν χρειαστεί να προβούν σε εκείνες τις κινήσεις, περιλαμβανομένων συνταγματικών μεταρρυθμίσεων, ούτως ώστε να ανταποκριθούν στα κελεύσματα της Ένωσης για την προώθηση μιας ομοσπονδιακής δομής. Με τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν η Κύπρος δεν θα μπορεί να ανταποκριθεί επαρκώς.

Σε ένα άλλο επίπεδο, εκείνο των εξωτερικών σχέσεων καθώς και της συμμετοχής σε όργανα ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ, οι πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν έρχονται σε σύγκρουση με τις έννοιες και τις πρόνοιες που απορρέουν από τη συμμετοχή στην Ένωση. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, με το προτεινόμενο Σχέδιο η Κύπρος δεν θα είναι ένα ανεξάρτητο κράτος αλλά ένα κράτος υπό κηδεμονία αφού η Συνθήκη Εγγυήσεως και το δικαίωμα επεμβάσεως άλλων κρατών διατηρούνται. Επιπρόσθετα, το κοινό κράτος δεν θα μπορεί ουσιαστικά να συμμετέχει στον πυλώνα της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ. Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική του κοινού κράτους και τη συμμετοχή στα αντίστοιχα θεσμικά όργανα της ΕΕ, αναμφίβολα θα είναι προβληματική. Η Τουρκία θα προσπαθεί να προωθή τις θέσεις της στην ΕΕ μέσω των οργάνων του κοινού κράτους. Άλλωστε στο Σχέδιο Ανάν προνοείται ότι το κοινό κράτος υποστηρίζει άνευ όρων την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Επίσης, όπως έχει ήδη επισημανθεί, τυχόν εφαρμογή του Σχεδίου Ανάν θα οδηγήσει σε εκτροχιασμό από το τραίνο της ΟΝΕ. Εν ολίγοις, το κράτος που θα προκύψει θα είναι μια χώρα δεύτερης και τρίτης κατηγορίας που δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει επαρκώς στο νέο Ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον.

15. Ταύτιση με το Νέο Κράτος

Ένας από τους βασικούς λόγους που η νεοσύστατη Κυπριακή Δημοκρατία το 1960 αντιμετώπισε προβλήματα με τη γένεσή της ήταν ότι η πλειοψηφία του Κυπριακού λαού δεν είχε την ανάλογη ταύτιση με το νέο κράτος. Στην περίπτωση υιοθέτησης του Σχεδίου Ανάν, είναι αμφίβολο κατά πόσον η πλειοψηφία του Κυπριακού λαού θα νοιώσει ταύτιση με τη νέα πολιτειακή δομή καθώς κατ' ουσίαν δημιουργείται ένα προτεκτοράτο. Εάν η υπόθεση/εκτίμηση αυτή είναι ορθή, τότε θα υπάρξουν πολύ σοβαρά προβλήματα.

Από το 1974 οι δύο κοινότητες του νησιού ζουν ξεχωριστά ενώ ταυτόχρονα έχουν δημιουργήσει και τη δική τους κυρίαρχη ιδεολογία και σύστημα αξιών αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις, και κάποια μυθολογία. Οι Ελληνοκύπριοι μετά το 1974 αντελήφθησαν ότι η ένωση ως ιδεολογικός στόχος έπαψε να υφίσταται και για πρώτη φορά η συντριπτική πλειοψηφία του λαού – από την άκρα δεξιά μέχρι την αριστερά – ταυτίστηκε με την Κυπριακή Δημοκρατία. Ήταν κατανοητό ότι η επιβίωση του Κυπριακού Ελληνισμού περνούσε μέσα από τη διατήρηση και ενίσχυση της κρατικής οντότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ταυτόχρονα η Κυπριακή Δημοκρατία αποτελούσε την αιχμή του δόρατος του αγώνα για αποκατάσταση της εδαφικής ακεραιότητας του νησιού. Η Κυπριακή Δημοκρατία αποτελούσε και αποτελεί το πλαίσιο μέσα από το οποίο και οι Τουρκοκύπριοι θα μπορούσαν σε κάποια στιγμή να εκφραστούν, να απολαύσουν δικαιώματα, να εκπροσωπηθούν αλλά και να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Εάν αυτή η ιδεολογία που αναπτύχθηκε μετά το 1974 προϋπήρχε των τραγικών γεγονότων του καλοκαιριού του 1974, ενδεχομένως τα πράγματα να ήταν διαφορετικά.

Ταυτόχρονα όμως δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι η Κυπριακή Δημοκρατία μετά το 1974 λειτουργεί ουσιαστικά ως ένα δεύτερο Ελληνικό κράτος με όλα όσα αυτό συνεπάγεται. Μεταξύ άλλων, υπογραμμίζεται ότι η κυρίαρχη γλώσσα είναι η Ελληνική, ανακρούεται ο Ελληνικός εθνικός ύμνος, ο ρόλος της Εκκλησίας σε επίπεδο συμβολισμού και ταύτισης είναι καθοριστικός και η ζωή στην καθημερινότητα θυμίζει μια άλλη Ελλάδα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι τον Φεβρουάριο του 1998 όταν είχε εκλεγεί για δεύτερη φορά ο Γλαύκος Κληρίδης ως Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, το Στάδιο Ελευθερία όπου έγινε η ανακήρυξη ήταν κατάμεστο από κόσμο και Ελληνικές σημαίες.

Όσον αφορά την «ΤΔΒΚ» για τους Ελληνοκύπριους δεν παύει να είναι ένα Τουρκικό προτεκτοράτο, το αποτέλεσμα της Τουρκικής εισβολής του 1974 και της επακόλουθης εθνοκάθαρσης και κατοχής. Η «ΤΔΒΚ» είναι ταυτόχρονα ένα εργαλείο στα χέρια της Τουρκίας για να προωθήσει τους μακροπρόθεσμους στόχους της που δεν είναι άλλοι από την Τουρκοποίηση όλου του νησιού.

Από την πλευρά τους οι Τουρκοκύπριοι όχι μόνο πανηγύρισαν αλλά ταυτόχρονα στήριξαν έμπρακτα την Τουρκική εισβολή του 1974. Ήταν σαφώς νομιμόφρονες προς στην Τουρκία

και όχι προς την Κυπριακή Δημοκρατία. Είναι γεγονός ότι μετά τον μήνα του μέλιτος με την Τουρκία και τον Τουρκικό στρατό είχε αρχίσει να δημιουργείται σε μεγάλη μερίδα των Τουρκοκυπρίων μια νέα ιδεολογία η οποία έδινε μεγαλύτερη έμφαση στον Κυπροκεντρισμό. Παρά ταύτα, η Κυπριακή Δημοκρατία για τη συντριπτική πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων ήταν και είναι η «Ελληνοκυπριακή Διοίκηση», ενώ ταυτόχρονα υπήρχε και υπάρχει ισχυρή ταύτιση με την «ΤΔΒΚ».

Έτσι ακόμα και για τους συναινετικούς Τουρκοκύπριους η συμβίωση αντικρίζεται μέσα από ένα μοντέλο χαλαρής συνομοσπονδίας. Το Σχέδιο Ανάν αποτελεί για αυτή τη μερίδα των Τουρκοκυπρίων και ιδεολογικό στόχο. Έτσι η κοινωνικοοικονομική μιζέρια στα κατεχόμενα, ο ξενιτεμός χιλιάδων Τουρκοκυπρίων και οι προσδοκίες που δημιουργήθηκαν με το Σχέδιο Ανάν για ένα καλύτερο αύριο που θα περιλάμβανε και την Ευρωπαϊκή προοπτική οδήγησαν στα μαζικά συλλαλητήρια που αμφισβητούσαν και αμφισβητούν τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς. Ένα σημαντικό ερώτημα που αξίζει να διερευνηθεί είναι πώς αντικρίζουν σήμερα οι Τουρκοκύπριοι την προοπτική ενός κοινού μέλλοντος μέσα από τα θεσμικά πλαίσια της Κυπριακής Δημοκρατίας η οποία ασφαλώς θα μετεξελιχθεί μετά από μια συνταγματική μεταρρύθμιση.

Από την άλλη δεν πρέπει να εκπλήττει ότι στην Ελληνική πλευρά δεν έγινε καμιά διαδήλωση υπέρ του Σχεδίου Ανάν. Αντίθετα υπήρξαν κινητοποιήσεις εναντίον του Σχεδίου Ανάν παρά το γεγονός ότι η επίσημη ηγεσία Αθηνών και Λευκωσίας το αντίκρισε θετικά και ως «ιστορική ευκαιρία». Επιπρόσθετα υπογραμμίζεται ότι ούτε με το δέλεαρ της ένταξης φαίνονταν έτοιμοι οι Ελληνοκύπριοι να δεχθούν τη λύση Ανάν. Την ένταξη την έβλεπαν ως ανεξάρτητη προοπτική από τη λύση. Αλλά και οι δημοσκοπήσεις φανερώνουν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων αντικρίζει το Σχέδιο Ανάν αρνητικά.

Ποιο είναι το συμπέρασμα που προκύπτει από όλα αυτά τα δεδομένα; Είναι πολύ δύσκολο, εάν όχι αδύνατο, να ευδοκιμήσει μια λύση στις προδιαγραφές του Σχεδίου Ανάν στην Κύπρο. Και τούτο παρά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ. Ενδεχομένως να υπάρχουν υπερβολικές προσδοκίες από την Επιτροπή Συμφιλίωσης και ιδίως σε σχέση με τους σκοπούς της, π.χ. παρέμβαση σε θέματα ιστορίας κ.α. (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex VIII, Αρ.2).

16. Άλλα Θέματα

Παρά την πολυπλοκότητα και το μακροσκελές του όλου Σχεδίου Ανάν υπάρχουν θέματα για τα οποία είτε δεν γίνεται καμιά αναφορά είτε, ακόμα και εάν γίνεται αναφορά, τα πράγματα δεν είναι και τόσο ξεκάθαρα. Είναι σημαντικό να αναφερθούν ορισμένα τέτοια ζητήματα ως παραδείγματα και τροφή για προβληματισμό.

Υπογραμμίζεται λόγου χάριν ότι ο αθλητισμός αποτελεί για κάθε κοινωνία και για κάθε χώρα ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο. Για την Κύπρο μπορεί να λεχθεί ότι η αγάπη του κοινού για τον αθλητισμό είναι ξεχωριστή. Επί τούτου σημειώνεται ότι παρατηρείται τεράστια προσκόλληση στο ποδόσφαιρο. Αυτό αντανακλάται, μεταξύ άλλων, σε μια σχετικά σημαντική παρουσία φιλάθλων στα γήπεδα η οποία μπορεί να αξιολογηθεί εάν γίνουν συγκρίσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών και λαμβάνοντας υπ' όψιν τον πληθυσμό και την παρουσία στα γήπεδα.

Με αυτό το σκεπτικό υπογραμμίζεται ότι η μη αναφορά στο Σχέδιο Ανάν των θεμάτων αυτών μπορεί να αποδειχθεί ως πηγή μεγάλων προστριβών. Θα υπάρχει ένα ενιαίο πρωτάθλημα; Ή με βάση τη φιλοσοφία του Σχεδίου Ανάν θα υπάρχει από κάθε κοινότητα ίσος αριθμός ομάδων στο πρωτάθλημα; Μήπως θα υπάρχει και εκ περιτροπής πρωταθλήτρια ομάδα και κατ' επέκταση εκ περιτροπής αντιπροσωπεία Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών ομάδων στα Κύπελλα Ευρώπης; Και όσον αφορά τους υποβιβασμούς πρέπει να γίνονται με τρόπο που να μην διασαλεύεται η ίση εκπροσώπηση Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών ομάδων στο πρωτάθλημα του κοινού κράτους; Και οι διαιτητές σε αγώνες μεταξύ Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών ομάδων θα είναι ξένοι; Και τι συμβαίνει με την ομάδα της Κύπρου που θα αντιπροσωπεύει τη χώρα διεθνώς; Και εδώ η σύνθεση της ομάδας θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την πολιτική ισότητα μεταξύ των δύο κοινοτήτων; Και επειδή απαιτούνται 11 παίκτες, θα πρέπει να έχουμε 5 Ελληνοκύπριους, 5 Τουρκοκύπριους και 1 ξένο;

Ενώ τα πιο πάνω αποτελούν παραδείγματα προβλημάτων που θα προκύψουν από τη μη ύπαρξη συγκεκριμένων προνοιών, υπάρχουν και συγκεκριμένες πρόνοιες του Σχεδίου που η εφαρμογή είτε είναι προβληματική, είτε ελλιπής, είτε ανέφικτη. Για παράδειγμα, χωρίς

ισχυρή παρουσία στρατιωτικών (Βλ. Foundation Agreement, Αρ.8, Constitution of Cyprus, Αρ.6) και αστυνομικών δυνάμεων πως θα μπορεί το κοινό κράτος να προβεί σε αποτελεσματικό έλεγχο των ακτών για σκοπούς παρεμπόδισης της λαθρομετανάστευσης – φαινόμενο το οποίο αναμένεται να ενταθεί και να αποτελέσει κύριο ζήτημα όχι μόνο για την Κύπρο αλλά και για την ΕΕ;

Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι ενώ η ΕΕ αποδίδει τεράστια σημασία τόσο στο άτομο όσο και στην πολυπολιτισμικότητα, το Σχέδιο Ανάν στηρίζεται στη δικαιοδικότητα. Ουδείς αμφισβητεί ότι, ενώ η δικαιοδική διάσταση στην Κύπρο είναι σημαντική, ταυτόχρονα αποτελεί μέγα σφάλμα η προσπάθεια να αντικρισθούν όλα τα θέματα μέσα από τη δικαιοδικότητα. Επιπρόσθετα, τίθεται το ερώτημα εάν επιλέξουν 80.000 άτομα από Ευρωπαϊκές χώρες να ζήσουν στην Κύπρο, θα πρέπει ταυτόχρονα να επιλέξουν μια εκ των δύο κοινοτήτων για σκοπούς ταύτισης; Και κάτι πιο συγκεκριμένο: τα άτομα αυτά θα πρέπει να επιλέξουν την ιθαγένεια των συστατικών κρατών για να μπορούν να ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα; Θα επιτρέψει η ΕΕ αυτή την παραβίαση του κοινοτικού κεκτημένου; Και αν δεν την επιτρέψει, θα υπάρχουν δύο κατηγορίες πολιτών στην Κύπρο;

Βέβαια υπάρχουν και άλλα προβλήματα και μάλιστα σοβαρά που προκύπτουν από την αξιολόγηση των προνοιών του Σχεδίου Ανάν. Στο θέμα των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, για παράδειγμα, το Σχέδιο προνοεί ότι αυτές θα είναι υπό την αρμοδιότητα του κάθε συστατικού κράτους (Βλ. Constitution of Cyprus, Αρ.13, 14 και 15). Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να είναι προβληματική. Με το ίδιο σκεπτικό, προβληματική θα είναι και η έκδοση νέων διαβατηρίων για τους Ελληνοκύπριους κατοίκους της Κυπριακής Δημοκρατίας (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex III, Attachment 4: Law on Cypriot Citizenship, και ιδιαίτερα Αρ.6). Δηλαδή, επειδή με το Σχέδιο Ανάν δεν υπάρχει μετεξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά δημιουργία ενός νέου κοινού κράτους εμμέσως πλην σαφώς θα απαιτηθεί μια νέα διαδικασία έκδοσης νέων διαβατηρίων και ταυτοτήτων. Οι διαδικασίες θα είναι οι ίδιες και για τους Ελληνοκύπριους και για τους έποικους που θα νομιμοποιηθούν. Ποια θα είναι η ψυχολογική επίδραση στους Ελληνοκύπριους;

Φυσικά πολύ διαφορετικά θα ήταν τα πράγματα εάν υπήρχε η συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας και εάν το βόρειο τμήμα της Κύπρου επανενσωματωνόταν σε αυτή και μετά ή

ταυτόχρονα ακολουθούσε μια συνταγματική μεταρρύθμιση για να δημιουργηθεί το νέο πολιτειακό καθεστώς. Σε μια τέτοια κατάσταση δεν θα υπάρχει η ανάγκη για νέα διαβατήρια για τους Ελληνοκυπρίους, ούτε και για συμπροέδρους κατά τη διάρκεια της περιόδου μετά από τη λύση. Εν ολίγοις οι μεταβατικές διατάξεις θα είναι πολύ διαφορετικές από αυτές που προβλέπονται στο Σχέδιο Ανάν.

17. Λειτουργικότητα και Βιωσιμότητα

Εξαιρετικής σημασίας για οιαδήποτε λύση του προβλήματος είναι η λειτουργικότητα και η βιωσιμότητα. Ακόμα και αυτοί που αντικρίζουν θετικά το Σχέδιο Ανάν αντιλαμβάνονται ότι με τους πολύπλοκους μηχανισμούς λήψεως αποφάσεων καθώς και τις πολλαπλές «γκρίζες ζώνες» θα απαιτηθούν τεράστια αποθέματα καλής θέλησης.

Είναι προφανές ότι εγείρονται πολλά ερωτήματα και ζητήματα από την έκβαση των οποίων θα εξαρτηθεί εν πολλοίς το κατά πόσον το κράτος που θα προκύψει από τη λύση με βάση το Σχέδιο Ανάν θα είναι βιώσιμο και λειτουργικό ή όχι. Μερικά ουσιαστικά ερωτήματα και ζητήματα είναι τα ακόλουθα:

Ούτως ή άλλως, ό,τι και να προκύψει από το Σχέδιο Ανάν, από πολιτικής σκοπιάς θα θεωρηθεί από την πλειοψηφία του Κυπριακού λαού ως μια λύση δεύτερης και τρίτης κατηγορίας. Για τη συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων η ομοσπονδο-συνομοσπονδία δεν αποτέλεσε ποτέ ιδεολογικό στόχο αλλά εφιάλτη ή, στην καλύτερη περίπτωση, ένα πολύ οδυνηρό συμβιβασμό. Αλλά και για τους Τουρκοκύπριους οπαδούς του Ντενκτάς και του όλου Τουρκικού κατεστημένου η ιδεώδης λύση δεν είναι το Σχέδιο Ανάν. Ως εκ τούτου για να γίνει ανεκτό και να λειτουργήσει θα πρέπει να υπάρξουν χειροπιαστά οφέλη. Και αυτό εν πολλοίς παραπέμπει στην οικονομία. Για τον Τουρκοκυπριακό πληθυσμό αναμφίβολα θα επέλθει μια ουσιαστική βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Δεν είναι όμως σίγουρο κατά πόσον το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τους Ελληνοκυπρίους.

Ένα δεύτερο ζήτημα το οποίο είναι ουσιαστικής σημασίας είναι κατά πόσον ο κρατικός μηχανισμός του κοινού κράτους θα μπορεί να ανταποκριθεί σε ένα πολύ απαιτητικό και

ανταγωνιστικό Ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Η δυσκαμψία και μια πιθανή έλλειψη κοινών οραμάτων και προσανατολισμών μπορούν να αποβούν μοιραία για τις προοπτικές της βιωσιμότητας και της λειτουργικότητας του κράτους.

Τρίτον, διαφαίνεται ότι από το Σχέδιο Ανάν προκύπτει ένας πολύ δύσκαμπτος μηχανισμός λήψης αποφάσεων. Κατ' ουσίαν για να μπορέσει να λειτουργήσει το κράτος απαιτούνται διπλές πλειοψηφίες μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ως εκ τούτου θα απαιτηθούν άπειρα αποθέματα καλής θέλησης και από τις δύο πλευρές για τη λειτουργικότητα και κατ' επέκταση τη βιωσιμότητα του κράτους.

Ένα άλλο ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας – και αυτό μας φέρνει στο τέταρτο θέμα - είναι κατά πόσον θα είναι εφικτή η ταύτιση του Κυπριακού λαού με το νέο κράτος και τους θεσμούς του. Κατ' ουσίαν από το 1974 οι Ελληνοκύπριοι ζουν σε ένα [δεύτερο] Ελληνικό κράτος και οι Τουρκοκύπριοι σε μια περιοχή που μοιάζει περισσότερο με Τουρκική επαρχία. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον η νέα τάξη πραγμάτων και η συμβίωση και η ανάγκη για συναποφάσεις και συνεργασία θα θεωρηθούν από τη συντριπτική πλειοψηφία του Κυπριακού λαού ως βελτίωση ή τουλάχιστον ως μη επιδείνωση. Το ερώτημα αυτό θα απαντηθεί στην πορεία του χρόνου καθώς και από τα αποτελέσματα στην πράξη. Συναφώς υπογραμμίζεται ότι σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό το όλο θέμα θα κριθεί και από το κατά πόσον θα αποκοπεί ή δεν θα αποκοπεί ο ομφάλιος λώρος που συνδέει το υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση συστατικό κράτος με την Τουρκία.

Πέμπτον, ο Κύπριος πολίτης θα συγκρίνει την καθημερινότητα που είχε προηγουμένως με αυτή που θα έχει τώρα με τη νέα τάξη πραγμάτων. Πως θα επηρεάζεται πραγματικά η ζωή του; Για παράδειγμα, όπως έχει ήδη λεχθεί με βάση το Σχέδιο Ανάν όλοι οι Κύπριοι πολίτες θα πρέπει να αποκτήσουν νέο διαβατήριο: πως θα αντικρίσει αυτή την εξέλιξη ο Ελληνοκύπριος πολίτης που θα κληθεί να περάσει από τις ίδιες διαδικασίες που θα περάσουν και οι έποικοι; Πολύ πιο σημαντικό είναι το θέμα της ασφάλειας της καθημερινότητας και σε προσωπικό επίπεδο. Μεταξύ άλλων, είναι πιθανόν να υπάρξει αύξηση της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας – εξελίξεις οι οποίες θα συσχετισθούν με την παραμονή των εποίκων, ένα απότοκο της συγκεκριμένης λύσης με βάση το Σχέδιο Ανάν.

Έκτον, σημαντικό είναι να μπορούν να ανταποκριθούν και οι δύο κοινότητες και περίπου στον ίδιο βαθμό στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την υλοποίηση του Σχεδίου αυτού. Εάν, για παράδειγμα, η μια κοινότητα φαίνεται να ανταποκρίνεται σε υποχρεώσεις και η άλλη να δείχνει ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα, τότε το μέλλον για το πολιτειακό μάρφωμα Ανάν δεν θα είναι ευοίωνο.

ΙΙΙ. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Όπως έχει ήδη καταδείξει η μέχρι τώρα ανάλυση, το Σχέδιο Ανάν ήταν ένας φτιαχτός συγκερασμός μεταξύ των θέσεων της Ελληνοκυπριακής πλευράς για διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία και της Τουρκοκυπριακής πλευράς για συνομοσπονδία. Δεν πρέπει όμως να λησμονείται ότι οι θέσεις αυτές καθώς και οι πιέσεις που ασκήθηκαν προς τις δύο πλευρές και ιδίως προς την Ελληνοκυπριακή πλευρά δεν ήταν ανεξάρτητες από το ανισοζύγιο δυνάμεων που επικρατούσε μεταξύ των δύο πλευρών.

Με την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ όμως τα πράγματα διαφοροποιούνται άρδην. Φυσικά ενώ είναι αντιληπτό ότι διαχρονικά η Ελληνοκυπριακή πλευρά έχει προβεί σε οδυνηρές παραχωρήσεις, από μια άλλη προσέγγιση μπορεί να προβληθεί η θέση ότι ο ιστορικός συμβιβασμός θα πρέπει να συζευχθεί με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Επιπρόσθετα, μετά το τέλος του αναμενόμενου πολέμου εναντίον του Ιράκ, η διαπραγματευτική θέση της Τουρκίας θα είναι λιγότερο ισχυρή.

Είναι προφανές ότι το Σχέδιο Ανάν παρουσιάζει τεράστια προβλήματα λειτουργικότητας και κατ' επέκταση βιωσιμότητας. Επιπρόσθετα υπάρχουν πολύ σοβαρά προβλήματα σε σχέση με τις παρεκκλίσεις από το Ευρωπαϊκό κοινοτικό κεκτημένο. Πάνω απ' όλα όμως το υπό ίδρυση κράτος θα έχει τεράστια ελλείμματα δημοκρατικότητας και επιπρόσθετα θα βρίσκεται υπό την κηδεμονία ξένων δυνάμεων, και ιδιαίτερα της Αγγλίας και της Τουρκίας.

Ούτως ή άλλως, η Κύπρος νομιμοποιείται να επιδιώξει ουσιαστικές αλλαγές στο όλο Σχέδιο, μη αποκλειόμενης και της κατάθεσης μιας νέας συνολικής πρότασης. Η ένταξη της

Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ διαφοροποιεί ουσιαστικά τους συσχετισμούς και δίνει την ευκαιρία για ριζικές αλλαγές στην όλη φιλοσοφία για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ μπορεί να διακινδυνεύσει μόνο σε μια περίπτωση: στην περίπτωση που εξευρεθεί η λύση του Κυπριακού προβλήματος με βάση το Σχέδιο Ανάν και η μια ή και οι δυο πλευρές ψηφίσουν αρνητικά στα δημοψηφίσματα που θα ακολουθήσουν. Και τούτο επειδή με βάση το Σχέδιο Ανάν η ένταξη και η λύση συνδέονται απόλυτα (Βλ. Foundation Agreement, Draft Annex IX, Αρ.1) και ως εκ τούτου η τοποθέτηση επί του ενός ζητήματος αυτομάτως συνεπάγεται παρόμοια τοποθέτηση και στο άλλο ζήτημα. Έτσι ακόμα και στην περίπτωση που διαφοροποιείτο η Τουρκική πλευρά και υπήρχε η δυνατότητα συμφωνίας αυτή θα πρέπει να περιμένει μετά την υπογραφή της Συμφωνίας Προσχώρησης στην ΕΕ στις 16 Απριλίου 2003 από τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στο δημοψήφισμα που θα ακολουθήσει μετά από οποιαδήποτε λύση το ζητούμενο προς έγκριση ή απόρριψη θα πρέπει να είναι μόνο η λύση. Εν ολίγοις τα δύο θέματα – ένταξη και λύση – θα πρέπει οπωσδήποτε να αποσυνδεθούν.

Όσον αφορά την ίδια τη λύση του Κυπριακού προβλήματος είναι καθοριστικής σημασίας όπως η φιλοσοφία οποιουδήποτε σχεδίου εμβολιασθεί με τις πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές:

- (1) Η συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Δεν είναι δυνατό ένα κράτος μέλος του ΟΗΕ και της ΕΕ να αυτοκαταργηθεί και να εξισωθεί με την «ΤΔΒΚ», ένα Τουρκικό προτεκτοράτο, για να δημιουργηθεί ένα νέο / κοινό κράτος. Εκείνο το οποίο θα πρέπει να γίνει είναι η επανενσωμάτωση του βόρειου τμήματος του νησιού στην Κυπριακή Δημοκρατία με ταυτόχρονη συνταγματική μεταρρύθμιση που να οδηγεί στη νέα κατάσταση πραγμάτων.
- (2) Η Συνθήκη Εγγυήσεως και η Συνθήκη Συμμαχίας του 1960 θα πρέπει να καταργηθούν: ούτως ή άλλως είναι παράδοξο για μια χώρα μέλος της ΕΕ να έχει εγγυήτριες δυνάμεις, μια εκ των οποίων μάλιστα να μην είναι καν μέλος της Ένωσης. Με το ίδιο σκεπτικό, δεν θα πρέπει να υπάρχουν Ελληνικά και Τουρκικά στρατεύματα στην Κύπρο. Για μια μεταβατική περίοδο μπορεί να υπάρχει μια

πολυεθνική δύναμη υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και της ΕΕ – στην οποία μπορούν να συμμετέχουν και ελληνικά και τουρκικά στρατεύματα.

Θα πρέπει επίσης να τονισθεί ότι η πάγια θέση της Ελληνικής πλευράς για αποστρατικοποίηση πρέπει να αναθεωρηθεί. Η Κυπριακή Δημοκρατία θα πρέπει μεταξύ άλλων να επιδιώξει να έχει ισότιμη συμμετοχή στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς άμυνας και ασφάλειας. Σημειώνεται με την ευκαιρία αυτή ότι η μη υποβολή αίτησης για ένταξη στο πρόγραμμα Συνεταιρισμός για την Ειρήνη υπό την αιγίδα του ΝΑΤΟ ήταν λανθασμένη.

- (3) Το πλαίσιο λύσης του Κυπριακού προβλήματος πρέπει να εμβολιασθεί με τους κανόνες εύρυθμης λειτουργίας της οικονομίας, της κοινωνίας και των πολιτειακών θεσμών ενός σύγχρονου κράτους. Έτσι, μεταξύ άλλων, είναι εκ των ουκ άνευ η προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ενιαίας οικονομίας. Άλλωστε η απρόσκοπτη λειτουργία των βασικών κανόνων της ελεύθερης οικονομίας πρέπει να θεωρηθεί ως απαραίτητη, αν και όχι επαρκής προϋπόθεση, για τη σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου μεταξύ των δύο κοινοτήτων.
- (4) Στο θέμα των τριών βασικών ελευθεριών – διακίνησης, εγκατάστασης και απόκτησης περιουσίας – δεν μπορούν να υπάρξουν μόνιμες παρεκκλίσεις. Είναι κατανοητό όμως ότι θα πρέπει να υπάρξει κάποια μεταβατική περίοδος (π.χ. πέντε χρόνων). Αυτό συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, την κατοχύρωση του δικαιώματος επιστροφής όλων των προσφύγων στις πατρογονικές τους εστίες. Με το ίδιο σκεπτικό υπογραμμίζεται ότι δεν μπορούν να υπάρξουν μόνιμες παρεκκλίσεις στην εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτά προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Βασικών Ελευθεριών.

Η φιλοσοφία της δικοινοτικότητας θα πρέπει να θεωρείται αναπόσπαστο αλλά όχι αποκλειστικό στοιχείο του πλαισίου λύσης. Στο θέμα όμως της διζωνικότητας, ενώ αρχικά θα υπάρξουν δύο πολιτείες, εξελικτικά, εάν και οι δύο κοινότητες το

επιθυμούν, το όλο σύστημα μπορεί να μετεξελιχθεί σε ένα μοντέλο με στοιχεία ομοσπονδιακού και ενιαίου κράτους.

- (5) Το θέμα των εποίκων πρέπει να αντιμετωπισθεί αποφασιστικά καθώς εξ ορισμού είναι ένα πολιτικό ζήτημα. Ως θέμα αρχής, οι έποικοι θα πρέπει να αποχωρήσουν. Και τούτο θα είναι προς όφελος και των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων και θα συμβάλει στην προάσπιση της ασφάλειας, της σταθερότητας και της συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο και την ευρύτερη περιοχή. Στο Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν αναφέρεται συναφώς ότι θα δοθούν αποζημιώσεις σε οικογένειες εποίκων που θα αποχωρήσουν από την Κύπρο. Αυτό αποτελεί βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση υπό τον όρο ότι θα υπάρχει αποτελεσματικός έλεγχος ώστε τέτοιες οικογένειες να μην επιστρέψουν.
- (6) Είναι σημαντικό όπως η κεντρική κυβέρνηση περιβληθεί με εκείνες τις εξουσίες που θα της επιτρέπουν να λειτουργεί αποτελεσματικά για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων όλων των Κυπρίων καθώς και για την ανταπόκριση της χώρας στις Ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις. Μεταξύ άλλων, στα ζητήματα όπου έχουν αρμοδιότητες και τα συστατικά κράτη και το κοινό κράτος, προτεραιότητα θα πρέπει να έχει η κεντρική εξουσία. Άλλωστε αυτό είναι κλασσικό χαρακτηριστικό ομοσπονδιακών πολιτευμάτων. Είναι επίσης σημαντικό όπως η εκτελεστική εξουσία είναι πιο αποτελεσματική. Με το σκεπτικό αυτό σημειώνεται ότι θα μπορούσε να ισχύσουν οι αντίστοιχες Ζυριχικές ρήτρες με κάποιες αναπροσαρμογές.

Για παράδειγμα, όσον αφορά την εκλογή προέδρου της Δημοκρατίας ενώ θα υφίσταται ένας εκλογικός κατάλογος στο σύστημα μπορεί να εισαχθεί και η καινοτομία του Αμερικανικού συστήματος όπου ο υποψήφιος Πρόεδρος επιλέγει τον υποψήφιο Αντιπρόεδρο και κατέρχονται μαζί στις εκλογές. Σημειώνεται ότι στο σύνταγμα μπορεί να ενσωματωθεί πρόνοια δια της οποίας ο υποψήφιος Πρόεδρος να μπορεί να είναι οιοσδήποτε Κύπριος πολίτης ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου ή θρησκείας και, επιπρόσθετα, ότι ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος δεν θα πρέπει να προέρχονται από την ίδια κοινότητα. Αυτό

σημαίνει ότι εάν ένας υποψήφιος Πρόεδρος είναι Ελληνοκύπριος ο υποψήφιος Αντιπρόεδρος που θα κατέλθει μαζί του στις εκλογές θα πρέπει να είναι Τουρκοκύπριος και αντίστροφα. Είναι προφανές ότι με αυτή την προσέγγιση οι δύο κοινότητες θα έρθουν πιο κοντά η μια στην άλλη ενώ ταυτόχρονα θα επέλθει η αίσθηση της κοινής συμμετοχής στη διαχείριση των πολιτικών θεμάτων της χώρας. Αναφέρεται επίσης ότι, όπως και στις ΗΠΑ, μόνον ο Πρόεδρος του κράτους θα έχει δικαίωμα βέτο. Αναφορικά με τη σύσταση του Υπουργικού Συμβουλίου προτείνεται όπως ισχύσει η Ζυριχική πρόνοια περί τριών (ή το 30%) Υπουργών από την Τουρκοκυπριακή κοινότητα, με τη διαφορά ότι αυτοί θα επιλέγονται απ' ευθείας από τον Πρόεδρο και όχι τον Αντιπρόεδρο. Στην περίπτωση που εκλεγεί Τούρκος Πρόεδρος με Έλληνα Αντιπρόεδρο, είναι ο Τούρκος Πρόεδρος που θα επιλέξει τους Έλληνες και τους Τούρκους Υπουργούς.

- (7) Είναι καθοριστικής σημασίας όπως το πλαίσιο λύσης του Κυπριακού προβλήματος εμβολιασθεί με το στοιχείο της δημοκρατικότητας έτσι που να λαμβάνεται υπ' όψιν και η σημασία του ατόμου-πολίτη καθώς και της κοινότητας. Με το ίδιο σκεπτικό είναι σημαντικό όπως το όλο σύστημα αφ' ενός ενθαρρύνει τη συνεργασία και τη σύγκλιση των στόχων των δύο κοινοτήτων και αφ' ετέρου σέβεται και κατοχυρώνει τις ξεχωριστές ταυτότητες και τη διαφορετικότητα.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ και την προοπτική μιας λύσης του Κυπριακού προβλήματος είναι καθοριστικής σημασίας η προετοιμασία του συνόλου του Κυπριακού λαού για τη νέα εποχή. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια θα πρέπει και οι Τουρκοκύπριοι να γίνουν κοινωνοί των ωφελημάτων της νέας εποχής αλλά και των υποχρεώσεων που αυτά συνεπάγονται. Η ένταξη στην ΕΕ, η οποία θα προσφέρει οφέλη στο σύνολο του Κυπριακού λαού, έχει επιτευχθεί με τις προσπάθειες και τις θυσίες των Ελληνοκυπρίων. Θα πρέπει και οι Τουρκοκύπριοι από την δική τους πλευρά να συναινέσουν σε μια λύση του Κυπριακού προβλήματος με βάση τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Με αυτό το σκεπτικό, ακόμα και πριν από τη λύση του Κυπριακού προβλήματος θα αποτελούσε ουσιαστικό βήμα προς την ορθή κατεύθυνση εάν οι δύο πλευρές

κατέληγαν σε μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης με αμοιβαία οφέλη. Μεταξύ άλλων, θα ήταν δυνατό να επιτρεπόταν σε τουρίστες οι οποίοι εισέρχονται νόμιμα στην Κυπριακή Δημοκρατία να διανυκτερεύουν σε Τουρκοκυπριακά ξενοδοχεία στην «ΤΔΒΚ», και ταυτόχρονα να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές. Από Τουρκικής πλευράς θα μπορούσε να παραδοθεί κάποια περιοχή υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και να επιτραπεί η επιστροφή των νομίμων κατοίκων. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να επεκταθούν, με τη στήριξη της ΕΕ και με την ενίσχυση κοινών προγραμμάτων περιλαμβανομένων και επιχειρήσεων. Είναι επίσης σημαντικό όπως αναβαθμισθούν ουσιαστικά οι προσπάθειες ενημέρωσης όλων των Κυπρίων για το τι συνεπάγεται η ένταξη στην ΕΕ. Στα πλαίσια αυτά ενδείκνυται και η ουσιαστική προώθηση του διαλόγου και της επικοινωνίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων και σε όλα τα επίπεδα.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Όταν κατατέθηκε το Σχέδιο Ανάν τονίσθηκε ότι αποτελούσε «ιστορική ευκαιρία» για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Μεταξύ άλλων, δόθηκε έμφαση στις πρόνοιες για το εδαφικό θέμα, βάσει των οποίων πολλοί πρόσφυγες θα επιστρέψουν στις εστίες τους υπό Ελληνοκυπριακή διοίκηση, καθώς και σε πρόνοιες που προβλέπουν, σύμφωνα με τις ίδιες εκτιμήσεις, μια διεθνή προσωπικότητα. Το κεντρικό μήνυμα ήταν ότι το Σχέδιο αποτελούσε μια χρυσή τομή για ένα συμβιβασμό. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η συμμετοχή στην ΕΕ θα αποτελούσε εγγύηση ότι όλων των ειδών τα προβλήματα μπορούσαν να ξεπεραστούν. Όμως μετά από μια προσεκτική ανάλυση προκύπτει ότι το Σχέδιο Ανάν αποτελεί μια ακατάλληλη και ανεπαρκή πρόταση για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Και τούτο παρά την προοπτική της συμμετοχής της Κύπρου στην ΕΕ. Συνοπτικά τα τρία πιο σοβαρά μειονεκτήματα του Σχεδίου Ανάν είναι ότι (α) καταργεί την Κυπριακή Δημοκρατία και περιορίζει την ανεξαρτησία του κοινού κράτους, το οποίο καθιστά υποτελές σε ξένες δυνάμεις και συμφέροντα, (β) καθιερώνει ένα διχοτομικό και μη λειτουργικό σύστημα εσωτερικής διακυβέρνησης, το οποίο, μεταξύ άλλων, θα έχει σοβαρές αρνητικές – ίσως και καταστροφικές – επιπτώσεις στην οικονομία, και (γ) κατ' ουσίαν

νομιμοποιεί την παραμονή των εποίκων και τίθενται οι βάσεις για τη δημογραφική αλλοίωση του χαρακτήρα της Κύπρου.

Είναι προφανές ότι η όλη φιλοσοφία του Σχεδίου Ανάν δεν συνάδει με τις προδιαγραφές ενός σύγχρονου κράτους-μέλους της ΕΕ. Οι δομές του Σχεδίου οι οποίες περιλαμβάνουν καθοριστικές παρεκκλίσεις από το κοινοτικό κεκτημένο, πολλές από τις οποίες θα ισχύουν επί μονίμου βάσεως, καθώς και η παραβίαση των κανόνων εύρυθμης λειτουργίας ενός σύγχρονου κράτους, παραπέμπουν σε ένα κράτος δεύτερης και τρίτης κατηγορίας, το οποίο θα είναι θνησιγενές. Στον τομέα της εσωτερικής διακυβέρνησης το όλο σύστημα χαρακτηρίζεται από πολύπλοκους μηχανισμούς λήψεως αποφάσεων που κατ' ουσίαν απαιτούν διπλές πλειοψηφίες. Άλλο σοβαρό μειονέκτημα που θα οδηγήσει σε προβλήματα είναι ότι δεν ισχύει ιεραρχία μεταξύ των νόμων του κοινού κράτους και των δυο συστατικών κρατών.

Η απουσία μιας ενιαίας οικονομίας και οι πολύπλοκοι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων θα εκτροχιάσουν την Κυπριακή οικονομία. Όσον αφορά την πορεία της Κύπρου για ένταξη στην Ευρωζώνη το 2006, ο στόχος αυτός θα καταστεί πολύ δύσκολος εάν όχι ανέφικτος. Επίσης, το τρικέφαλο κράτος που συγκροτείται με το Σχέδιο Ανάν συνεπάγεται αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες. Για όλους αυτούς τους λόγους θα δημιουργηθούν πολλαπλά και ανυπέρβλητα προβλήματα, παρά τις θετικές επιπτώσεις που θα προκύψουν από την επιστροφή εδαφών και προσφύγων και την ευρύτερη ανασυγκρότηση που θα ακολουθήσει. Εν ολίγοις λαμβάνοντας υπ' όψιν τη σχέση μεταξύ συνταγματικής δομής και οικονομικής διάρθρωσης ενός κράτους και κατ' επέκταση τις οικονομικές επιδόσεις, το μέλλον και από αυτή τη σκοπιά προδιαγράφεται δυσσώονο. Μια κακή πολιτική λύση σε συνδυασμό με κοινωνικο-οικονομική δυσπραγία θα αποτελέσουν ένα εκρηκτικό μείγμα.

Στον τομέα της ασφάλειας η κατάσταση που δημιουργείται με βάση το Σχέδιο Ανάν φαίνεται να επιδεινώνεται σε σχέση με αυτήν που ισχύει σήμερα και πάνω απ' όλα σε σχέση με την Κυπριακή Δημοκρατία ως μέλος της ΕΕ. Ενώ από τη μια αποπλίζεται η Εθνική Φρουρά, από την άλλη παραμένουν ξένα στρατεύματα, περιλαμβανομένων και Τουρκικών, έστω σε μικρότερους αριθμούς, και διατηρούνται η Συνθήκη Εγγυήσεως και το δικαίωμα επέμβασης των εγγυητριών δυνάμεων. Επιπροσθέτως, με βάση την πρόνοια που

απαγορεύει τη χρήση του εδάφους της Κύπρου από άλλες δυνάμεις για διεθνείς επιχειρήσεις χωρίς την έγκριση της Ελλάδας και της Τουρκίας ή των δύο συστατικών κρατών, τα γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα της Κύπρου ουσιαστικά εκχωρούνται στην Τουρκία και την Αγγλία (μέσω των Βρετανικών Βάσεων που παραμένουν). Επίσης, με προδιαγραφές που κατ' ουσίαν αφαιρούν από το κοινό κράτος τη συμμετοχή στον πυλώνα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΕΠΠΑΑ) της ΕΕ καθίσταται σαφές ότι το εν λόγω κράτος θα είναι κατ' ουσίαν ένα προτεκτοράτο στο οποίο η Τουρκία θα έχει κυρίαρχο λόγο.

Το Σχέδιο Ανάν υποτίθεται ότι κατοχυρώνει μια διεθνή προσωπικότητα για την Κύπρο. Μια προσεκτική εξέτασή του όμως δείχνει ότι αυτή η προσωπικότητα του κοινού κράτους είναι καχεκτική και εν πολλοίς εξαρτημένη από τα συστατικά κράτη και τις εγγυήτριες δυνάμεις. Επιπρόσθετα, με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου, καμιά απόφαση δεν μπορεί να ληφθεί χωρίς τη συναίνεση των εκπροσώπων του πληθυσμού του υπό Τουρκοκυπριακή διοίκηση κράτους, η πλειοψηφία του οποίου θα είναι έποικοι μέσω των οποίων είναι εύκολο για την Τουρκία να ασκεί έλεγχο στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Επίσης, η παραμονή των εποίκων σε συνδυασμό με άλλα ευρύτερα δημογραφικά δεδομένα θα οδηγήσουν σταδιακά στην αλλαγή του δημογραφικού χαρακτήρα του νησιού.

Όπως έχει ήδη λεχθεί, το Σχέδιο Ανάν καταργεί την Κυπριακή Δημοκρατία και ταυτόχρονα περιορίζει δραστικά την ανεξαρτησία του νέου κοινού κράτους. Εκτός από τη συνέχιση του καθεστώτος της Συνθήκης Εγγυήσεως, που δίνει το δικαίωμα επεμβάσεως σε άλλες χώρες νομιμοποιείται και θεσμοθετείται και η διχοτόμηση και ταυτόχρονα η δυνατότητα της Τουρκίας να έχει λόγο στις υποθέσεις της Κύπρου μέσω του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους. Επιπρόσθετα, οι αρχιτέκτονες του Σχεδίου παραπέμπουν στο Ανώτατο Δικαστήριο στις περιπτώσεις διαφορών και διαφωνιών μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Είναι προφανές ότι το Ανώτατο Δικαστήριο θα αποκτήσει πολιτικό χαρακτήρα και οι τρεις ξένοι δικαστές καθοριστικό ρόλο στη διακυβέρνηση του τόπου.

Λαμβάνοντας όλα τα δεδομένα υπ' όψιν, δεν θα είναι υπερβολή να τονισθεί ότι τυχόν εφαρμογή του Σχεδίου Ανάν θα θέσει την Κύπρο υπό την ασφυκτική επιρροή της Τουρκίας. Και τούτο παρά τη συμμετοχή της Κύπρου στην ΕΕ – η όποια συμμετοχή θα

είναι, με βάση τα προβλεπόμενα στο Σχέδιο Ανάν, κουτσουρεμένη. Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι το Σχέδιο Ανάν είναι χειρότερη επιλογή από την καθαρή διχοτόμηση. Με αυτή τη θέση δεν προκρίνεται η διχοτόμηση αλλά υποδεικνύεται πόσο ολέθριο είναι αυτό το Σχέδιο. Κατ' ουσίαν το Σχέδιο Ανάν αφ' ενός θεσμοθετεί τη διχοτόμηση και αφ' ετέρου δημιουργεί ένα καθεστώς συγκυριαρχίας σε ολόκληρη την Κύπρο με την Τουρκία να έχει καθοριστικό ρόλο.

Ένα από τα βασικά ερωτήματα που τίθενται είναι κατά πόσον υπάρχει διέξοδος. Η απάντηση στο ερώτημα τούτο είναι καταφατική. Η σωστή στρατηγική έγκειται στην ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ και η αναζήτηση μιας λύσης του Κυπριακού προβλήματος στη βάση Ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Μια τέτοια λύση θα πρέπει να ενισχύει αντί να διαλύει την Κυπριακή Δημοκρατία και να κατοχυρώνει ταυτόχρονα και τους πολίτες και τις κοινότητες.

Η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ διαφοροποιεί ουσιαστικά τους συσχετισμούς και δίνει την ευκαιρία για δραστική αναθεώρηση της όλης φιλοσοφίας για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος και συνεπώς και της φιλοσοφίας του Σχεδίου Ανάν. Θα πρέπει να υιοθετηθούν οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές:

1. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη η συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, στην οποία να επανενσωματωθεί το βόρειο τμήμα με ταυτόχρονη συνταγματική μεταρρύθμιση που να οδηγεί στη νέα κατάσταση πραγμάτων.
2. Η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960 θα πρέπει να καταργηθεί και να μην υπάρχουν Ελληνικά και Τουρκικά στρατεύματα στην Κύπρο. Για μια μεταβατική περίοδο μπορεί να σταθμεύει στην Κύπρο μια πολυεθνική δύναμη υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών και της ΕΕ. Επιπρόσθετα, η θέση της Ελληνικής πλευράς για αποστρατικοποίηση πρέπει να αναθεωρηθεί και να επιδιωχθεί ισότιμη συμμετοχή στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς άμυνας και ασφάλειας.
3. Το πλαίσιο λύσης του Κυπριακού προβλήματος πρέπει να διαλαμβάνει τους κανόνες εύρυθμης λειτουργίας της οικονομίας, της κοινωνίας και της πολιτειακής δομής ενός

σύγχρονου κράτους. Η δημιουργία και λειτουργία μιας ενιαίας οικονομίας είναι απαραίτητη, αν και όχι επαρκής, προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα του κράτους.

4. Στο θέμα των τριών βασικών ελευθεριών – διακίνησης, εγκατάστασης και απόκτησης περιουσίας – δεν μπορούν να υπάρξουν μόνιμες παρεκκλίσεις. Επίσης μόνιμες παρεκκλίσεις δεν μπορούν να υπάρξουν ούτε στην εφαρμογή ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτά προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Βασικών Ελευθεριών.

Η φιλοσοφία της δικαιοσύνης θα πρέπει να θεωρείται αναπόσπαστο αλλά όχι αποκλειστικό στοιχείο του πλαισίου λύσης. Στο θέμα όμως της διζωνικότητας, ενώ αρχικά θα υπάρξουν δύο πολιτείες, εξελικτικά, εάν και οι δύο κοινότητες το επιθυμούν, το όλο σύστημα μπορεί να μετεξελιχθεί σε ένα μοντέλο με στοιχεία ομοσπονδιακού και ενιαίου κράτους.

5. Το θέμα των εποίκων πρέπει να αντιμετωπισθεί αποφασιστικά ως πολιτικό ζήτημα. Ως θέμα αρχής οι έποικοι θα πρέπει να αποχωρήσουν.
6. Η κεντρική κυβέρνηση θα πρέπει να περιβληθεί με εκείνες τις εξουσίες που θα της επιτρέπουν να λειτουργεί με τρόπο που να εξυπηρετούνται τα συμφέροντα όλων των Κυπρίων και να ανταποκρίνεται το κράτος στις Ευρωπαϊκές και διεθνείς υποχρεώσεις του. Μεταξύ άλλων, οι νόμοι του κοινού κράτους – που θα είναι η Κυπριακή Δημοκρατία – θα πρέπει να έχουν προτεραιότητα έναντι των νόμων των πολιτειών.
7. Το πλαίσιο λύσης του Κυπριακού προβλήματος θα πρέπει να εμβολιασθεί με το στοιχείο της δημοκρατικότητας με τρόπο που να τονίζεται η σημασία τόσο του ατόμου-πολίτη όσο και της κοινότητας.

Η συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ και η προοπτική μιας λύσης του Κυπριακού προβλήματος καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για προετοιμασία του συνόλου του Κυπριακού λαού για τη νέα εποχή. Στο πλαίσιο μιας λύσης του Κυπριακού με βάση τα Ευρωπαϊκά δεδομένα θα πρέπει και οι Τουρκοκύπριοι να γίνουν κοινωνοί των ωφελημάτων

που θα προκύψουν αλλά και των υποχρεώσεων που αυτά συνεπάγονται. Ενώ συνεχίζονται οι προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού είναι σημαντικό να αναβαθμισθούν ο διάλογος και οι επαφές σε όλα τα επίπεδα μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων καθώς επίσης και ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Επί τούτου σημειώνεται ότι ο ρόλος της ΕΕ και στο θέμα αυτό μπορεί να είναι καθοριστικός.

Είναι εύλογο να διερωτηθούν οι πολίτες κατά πόσον μια τέτοια προοπτική, όπως διαγράφεται πιο πάνω, είναι εφικτή ή κατά πόσον ανήκει στη σφαίρα του ευσεβοποθισμού. Το γεγονός ότι για πρώτη φορά μετά το 1974 εμφανίστηκε πρόσφατα σε ογκώδες συλλαλητήριο Τουρκοκυπρίων (στις 14.1.2003) η σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας αποτελεί μια σημαντική ένδειξη. Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι είναι δυνατή η σύζευξη των συμφερόντων της Κυπριακής Δημοκρατίας με αρχές και ευρύτερα συμφέροντα της ΕΕ, τότε η πολιτική αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως εφικτή. Για την εφαρμογή της όμως απαιτούνται ο παραμερισμός των μικροκομματικών σκοπιμοτήτων, η ενότητα λαού και ηγεσίας, η πολιτική ανανέωση, η ενίσχυση της αξιοπιστίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και προς τα έσω και προς τα έξω, και η επιστράτευση της επιστημονικής γνώσης.

Παράρτημα

ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η πρώτη έκδοση του Σχεδίου Ανάν αριθμούσε 145 σελίδες (και δύο χάρτες). Το Αναθεωρημένο Σχέδιο αριθμεί 157 σελίδες. Οι τροποποιήσεις οι οποίες έγιναν χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: (α) αλλαγή διατυπώσεων με τρόπο που να διασαφηνίζεται το νόημα των προνοιών του Σχεδίου ή να διορθώνονται λάθη, (β) προσθήκες καινούργιων προνοιών, και (γ) διαγραφή προηγούμενων προνοιών. Οι καινούργιες προσθήκες αναγράφονται με έντονο μαύρο μελάνι (bold) και οι αφαιρέσεις διαγράφονται με μια οριζόντια γραμμή (strikethrough). Πιο κάτω γίνεται αναφορά σε 52 τροποποιήσεις, με τις οποίες επιφέρονται αναπροσαρμογές οι οποίες όμως δεν διαφοροποιούν τη φιλοσοφία του αρχικού Σχεδίου.

APPENDIX A – FOUNDATION AGREEMENT

1. Άρθρο 1, παρ. 2. Γίνεται τροποποίηση για να διευκρινισθεί ότι οι συνθήκες οι οποίες καταγράφονται σε αυτή τη συμφωνία (προφανώς οι Συνθήκες Εγκαθιδρύσεως, Εγγυήσεως και Συμμαχίας) δεσμεύουν την Κύπρο και ότι η επισυνημμένη νομοθεσία η οποία είναι αναγκαία για να λειτουργήσει το κοινό κράτος θα ισχύει από την ημέρα που θα τεθεί σε εφαρμογή η Συμφωνία.
2. Άρθρο 2, παρ. 4. Διευκρινίζεται ότι τυχόν αναθεώρηση του νέου συντάγματος της Κύπρου, η οποία θα γίνει με ξεχωριστό δημοψήφισμα στο κάθε συστατικό κράτος, θα συνάδει με τις συγκεκριμένες πρόνοιες του συντάγματος (άρθρο 36).
3. Άρθρο 3, παρ. 3. Πρόκειται για νέα παράγραφο, η οποία διευκρινίζει ότι η άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων στο επίπεδο του κοινού κράτους θα βασίζεται στην εσωτερική ιθαγένεια των συστατικών κρατών. Πρέπει να αναφερθεί ότι αυτή η πρόνοια είναι αντίθετη με το κοινοτικό κекτημένο.

4. Άρθρο 3, παρ. 4. Η παράγραφος 4 είναι μια εντελώς καινούργια παράγραφος. Αναφέρει ότι για τα πρώτα τέσσερα χρόνια από την ημέρα της εφαρμογής της Συμφωνίας τα συστατικά κράτη θα μπορούν να εφαρμόσουν περιορισμούς στην ελεύθερη εγκατάσταση ατόμων τα οποία δεν κατέχουν την εσωτερική τους ιθαγένεια. Από εκεί και πέρα, η παράγραφος αυτή προβλέπει ότι με Συνταγματικό Νόμο, τα συστατικά κράτη μπορούν να περιορίσουν την ελεύθερη εγκατάσταση ατόμων που δεν κατέχουν την εσωτερική τους ιθαγένεια όταν ο αριθμός των ατόμων που έχει εγκατασταθεί στο έδαφός τους και κατέχουν την εσωτερική ιθαγένεια του άλλου συστατικού κράτους φτάσει:

- στο 8% του πληθυσμού ενός χωριού ή μιας πόλης μεταξύ του 5^{ου} και του 9^{ου} έτους από την εφαρμογή της Συμφωνίας,
- στο 18% μεταξύ του 10^{ου} και του 15^{ου} έτους, και στο 28% μετά το 15^ο έτος.

Αν λάβουμε υπ' όψιν την αναλογία του σημερινού πληθυσμού και των αναπροσαρμογών που αναμένεται να γίνουν, σίγουρα οι Τουρκοκύπριοι που θα μπορούν να διαμένουν στο Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος θα είναι πολλαπλάσιοι των Ελληνοκυπρίων που θα μπορέσουν να διαμένουν στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Ταυτόχρονα, όσο περισσότεροι Τουρκοκύπριοι μετακινηθούν στο Ελληνοκυπριακό συστατικό κράτος τόσο λιγότεροι Ελληνοκύπριοι θα μπορέσουν να μετακινηθούν προς το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος. Πρέπει, επίσης, να έχουμε κατά νουν τις δημογραφικές εξελίξεις στην Κύπρο σε βάθος χρόνου, δηλαδή τη δημογραφική εξέλιξη στο κάθε συστατικό κράτος και τις μετακινήσεις πληθυσμών που μπορεί να παρατηρηθούν. Η σημασία αυτής της αναφοράς πρέπει να μας προβληματίσει σε σχέση με την καταληκτική πρόνοια της παραγράφου 4, η οποία προβλέπει ότι σε 25 χρόνια από την εφαρμογή της Συμφωνίας θα πρέπει να επανεξετασθεί ο σχετικός Συνταγματικός Νόμος. Στην ανάλυση αυτής της παραγράφου πρέπει να συνυπολογιστεί και το Άρθρο 3 του Παραρτήματος Ε (Appendix E) του Σχεδίου, με το οποίο Τούρκοι υπήκοοι θα μπορούν να εισέλθουν και να εγκατασταθούν στην Κύπρο, με το ίδιο καθεστώς με το οποίο θα εισέρχονται οι Έλληνες Ευρωπαίοι πολίτες. Ο αριθμός των Τούρκων

υπηκόων που θα μπορούν να εισέλθουν και να εγκατασταθούν ελεύθερα στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος θα είναι 10% του πληθυσμού του. Έχει υποστηριχθεί ότι η πρόνοια αυτή θα διασφαλίσει τον έλεγχο των Τούρκων υπηκόων που θα μπορούν να εισέρχονται στην Κύπρο και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Όμως στην πραγματικότητα, όπως θα αναλυθεί πιο κάτω, αυτή η πρόνοια εξυπηρετεί την παραμονή των εποίκων που δεν θα πάρουν την Κυπριακή ιθαγένεια. Τέλος, πρέπει να έχουμε κατά νουν ότι δεν μπορεί κανένας να προβλέψει εάν η ΕΕ θα δεχθεί τις πρόνοιες των παραγράφων c και d του Άρθρου 1 (που καθορίζουν ανώτατο όριο 10% Ελλήνων και 10% Τούρκων υπηκόων στα συστατικά κράτη) και τις πρόνοιες του Άρθρου 3 στο Παράρτημα Ε.

Επιπρόσθετα ένα άλλο ερώτημα που τίθεται είναι τι θα σημαίνει αυτή η πρόνοια σε 25 χρόνια. Για παράδειγμα, εάν το 2028 ο Τουρκοκυπριακός πληθυσμός είναι 400.000, θα μπορούν να έρθουν στην Κύπρο άλλοι 40.000 Τούρκοι υπήκοοι;

5. Άρθρο 5, παρ. 1α. Διαγράφεται αναφορά σε αναλογική εκπροσώπηση του πληθυσμού και γίνεται προσθήκη με την οποία διευκρινίζεται ότι η σύνθεση των κοινοβουλευτικών σωμάτων (Άνω και Κάτω Βουλής) θα βασίζεται στην αναλογία των ατόμων τα οποία προέρχονται και κατέχουν την εσωτερική ιθαγένεια των δύο συστατικών κρατών. Με αυτή την προσθήκη γίνεται σαφής ο ρατσιστικός διαχωρισμός των αντιπροσώπων στο νέο κράτος.
6. Άρθρο 5, παρ. 2α. Παρομοίως, (όπως πιο πάνω) γίνεται πρόνοια για τη σύνθεση του Προεδρικού Συμβουλίου.
7. Άρθρο 5, παρ. 3. Διορθώνεται ο τίτλος του Γενικού Ελεγκτή (Auditor-General), ο οποίος αναγράφηκε ως Γενικός Λογιστής (Accountant-General).
8. Άρθρο 7, παρ. 2. Αλλάζει η μεταβατική περίοδος συμπροεδρίας από τρία χρόνια σε δύομισι χρόνια. Παράλληλα, προστίθεται μια πρόνοια η οποία επιτρέπει στην νομοθετική εξουσία του κάθε συστατικού κράτους είτε να επιβεβαιώσει τον ηγέτη

της αντίστοιχης πλευράς ως τον εκπρόσωπό του στη συμπροεδρία είτε να εκλέξει άλλον.

9. Άρθρο 7, παρ. 4. Διαγράφεται η πρόνοια για τον διορισμό του μεταβατικού Ανωτάτου Δικαστηρίου από τους συμπροέδρους και προβλέπεται ότι το μεταβατικό Ανώτατο Δικαστήριο θα λειτουργήσει από την ημέρα που θα τεθεί σε εφαρμογή αυτή η Συμφωνία. Αυτή η πρόνοια ακυρώνει τη διαδικασία επιλογής της σύνθεσης του Ανωτάτου αποκλειστικά από τους συμπροέδρους προφανώς για να αποφευχθεί επιπλοκή σε περίπτωση ασυμφωνίας. Σε άλλο σημείο, που θα αναλυθεί πιο κάτω, προβλέπεται ότι ναι μεν η αρμοδιότητα για τον διορισμό των δικαστών θα ανήκει στους συμπροέδρους, αλλά σε περίπτωση αδιεξόδου, αυτοί θα διοριστούν από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ.
10. Άρθρο 8, παρ.1β. Προβλέπεται ότι με βάση τη Συνθήκη Συμμαχίας θα σταθμεύουν στην Κύπρο Ελληνικό και Τουρκικό στρατιωτικό απόσπασμα, τα οποία θα αριθμούν μεταξύ 2.500 και 7.500 ανδρών το καθένα. Η προηγούμενη πρόνοια προέβλεπε για τετραψήφιο αριθμό στρατιωτικών αποσπασμάτων. Με βάση τις πρόνοιες για τη σύνθεση και τον εξοπλισμό (Βλ. Appendix C, Attachment 1), τα αποσπάσματα θα είναι ισοδύναμα (και όχι κατ' ανάγκη ισάριθμα).
11. Άρθρο 8, παρ. 4. Προστίθεται μια πρόνοια η οποία προβλέπει ότι η διάθεση του εδάφους της Κύπρου για διεθνείς στρατιωτικές επιχειρήσεις θα είναι υπό την αίρεση της Ελλάδας και της Τουρκίας ή των δύο συστατικών κρατών. Δηλαδή, για να διαθέσει το έδαφός της η Κύπρος για σκοπούς διεθνών στρατιωτικών επιχειρήσεων θα πρέπει προηγουμένως να πάρει την άδεια της Ελλάδας και της Τουρκίας ή να υπάρξει συναίνεση μεταξύ των δύο συστατικών κρατών. Στην πράξη, η συμμετοχή της Κύπρου σε μια στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ για παράδειγμα θα είναι υπό την αίρεση της Τουρκίας, ενός κράτους μη-μέλους της ΕΕ και του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους, το οποίο θα είναι κάτω από τον πολιτικό έλεγχο της Τουρκίας. Έτσι, ο γεωστρατηγικός έλεγχος της Κύπρου θα παραμείνει στην Τουρκία με αποτέλεσμα να πλήττονται τα οφέλη που θα μπορούσε να αποκομίσει η ΕΕ σε περίπτωση ένταξης της Κύπρου στους θεσμούς άμυνας και ασφάλειας της Ένωσης.

12. Άρθρο 8, παρ. 5. Προστίθεται μια καινούργια παράγραφος η οποία εξηγεί ότι όλες οι πρόνοιες του άρθρου 8 (δηλαδή οι παράγραφοι 1-4) δεν μπορούν να λειτουργούν σε βάρος των προνοιών της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης, της Συνθήκης Εγγυήσεως, της Συνθήκης Συμμαχίας, των όρων εντολής της ειρηνευτικής αποστολής των Ηνωμένων Εθνών, και των προνοιών του Συντάγματος που αφορούν στην αστυνομία του κοινού κράτους και των συστατικών κρατών καθώς και στην Κοινή Διερευνητική Υπηρεσία (για την καταπολέμηση του εγκλήματος).
13. Άρθρο 10, παρ. 3α. Γίνεται μια προσθήκη για να διευκρινισθεί ότι η αποζημίωση η οποία θα δοθεί για περιουσίες θα καθορισθεί με βάση την αξία της περιουσίας την ημέρα της απώλειας με προσαρμογή που να ανταποκρίνεται στην αξία περιουσίας η οποία βρίσκεται σε συγκρίσιμες περιοχές. Αυτή η πρόνοια αντικατέστησε την αναφορά σε αναπροσαρμογή της αξίας της περιουσίας με βάση την τιμή κατά την ημέρα της απώλειας και τον πληθωρισμό. Εκτενέστερη αναφορά στα ζητήματα αυτά γίνεται στο Foundation Agreement, Draft Annex VII.
14. Άρθρο 12, παρ. 1. Γίνεται προσθήκη για να καθοριστεί ότι είναι από οποιαδήποτε αρχή στην Κύπρο που μπορούν να προέλθουν οι προηγούμενες πράξεις, οι οποίες θα αναγνωριστούν ως έγκυρες και, νοούμενου ότι δεν συγκρούονται με τις πρόνοιες του διακανονισμού και το διεθνές δίκαιο, θα συνεχίσουν να ισχύουν και μετά την εφαρμογή της συμφωνίας. Τις προηγούμενες πράξεις, που θα ισχύουν μετά την επίτευξη της συμφωνίας, αφού επικυρωθούν, δεν θα μπορεί κανένας να αμφισβητήσει επικαλούμενος τις συνθήκες που επικρατούσαν πριν από τη συμφωνία. Δηλαδή, όσες προηγούμενες πράξεις και συμφωνίες έχει συνάψει η Κυπριακή Δημοκρατία και το άκυρο (non-valid) κράτος της «Τ.Δ.Β.Κ.»¹ και θεωρηθούν αποδεκτές, θα συνεχίσουν να ισχύουν!

Αυτό αποτελεί πρωτοφανές παράδοξο στα χρονικά του διεθνούς δικαίου: Οι πράξεις του άκυρου ψευδοκράτους, οι οποίες είναι, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, άκυρες και δεν γίνονται αποδεκτές από κανένα κράτος (εκτός από την Τουρκία), δεν θα

¹ Βλ. Ψήφισμα 541 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

μετατραπούν μόνο σε έγκυρες αλλά και θα δεσμεύουν ολόκληρο το νέο κράτος. Σε αυτή την παράγραφο προστίθεται και μια υποσημείωση η οποία λέει ότι «ζητήματα ιθαγένειας, μετανάστευσης και περιουσιών, τα οποία επηρεάστηκαν από τα γεγονότα του 1963 μέχρι σήμερα, αντιμετωπίζονται με αποτελεσματικό τρόπο από αυτή τη Συμφωνία. Η εγκυρότητα των πράξεων οι οποίες διαπράχθηκαν πριν από την εφαρμογή αυτής της Συμφωνίας και αφορούν στα πιο πάνω θέματα θα θεωρείται λήξασα, εκτός αν οι πράξεις είναι σύμφωνες με τις σχετικές πρόνοιες αυτής της Συμφωνίας». Δηλαδή, οποιεσδήποτε πράξεις έγιναν πριν από τη Συμφωνία θα πρέπει να συνάδουν με τις πρόνοιες της Συμφωνίας, διαφορετικά θα θεωρούνται άκυρες. Για παράδειγμα, θα έχει οποιαδήποτε ισχύ η τέταρτη διακρατική προσφυγή της Κυπριακής Δημοκρατίας εναντίον της Τουρκίας η οποία επιδικάστηκε από το ΕΔΑΔ, το οποίο εξέδωσε απόφαση τον Μάιο του 2001; Θα έχει ισχύ η απόφαση στην υπόθεση Τιτίνας Λοϊζίδου εναντίον της Τουρκίας; Θα μπορούν να προσφύγουν οι επηρεαζόμενοι από την Τουρκική εισβολή στο ΕΔΑΔ; Η απορία λύεται με το Άρθρο 5 στο Draft Annex VII του Foundation Agreement, το οποίο προβλέπει στην παράγραφο 2 ότι το κοινό κράτος και τα συστατικά κράτη θα πρέπει, σύμφωνα με το Άρθρο 37 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Βασικών Ελευθεριών του 1950, να ζητήσουν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να απορρίψει οποιαδήποτε προσφυγή εκκρεμεί σε αυτό σχετικά με επηρεασθείσα περιουσία.

DRAFT ANNEX I: CONSTITUTION OF CYPRUS

15. Άρθρο 6, παρ. 2. Επαναλαμβάνεται η πρόνοια για τη χρήση του εδάφους της Κύπρου για σκοπούς διεθνών στρατιωτικών επιχειρήσεων (βλ. σημείο 11 στο παρόν κείμενο).
16. Άρθρο 7. Προστίθεται νέο άρθρο το οποίο αναφέρεται στους εθνικούς ύμνους και στις σημαίες του κοινού κράτους και των συστατικών κρατών. Οι παράγραφοι του Άρθρου 7 υπήρχαν στα Άρθρα 1 και 2 του Draft Annex I.

17. Άρθρο 11. Γίνεται νέα προσθήκη με την οποία διευκρινίζεται ότι κανένας δεν μπορεί να κατέχει την εσωτερική ιθαγένεια και των δύο συστατικών κρατών.
18. Άρθρο 12. Γίνεται νέα προσθήκη με την οποία διευκρινίζεται ότι η άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων βασίζεται στην εσωτερική ιθαγένεια των συστατικών κρατών. Κανένας δεν έχει πολιτικά δικαιώματα στο συστατικό κράτος του οποίου δεν κατέχει την ιθαγένεια, μια πρόνοια που είναι κάθετα αντίθετη με το κοινοτικό κεκτημένο.
19. Άρθρο 13, παρ. 1ε. Γίνεται νέα προσθήκη με πρόνοια ότι στη νομοθετική και στην εκτελεστική εξουσία του κοινού κράτους προστίθενται και τα ζητήματα των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων και των υδάτινων πόρων.
20. Άρθρο 18, παρ. 4. Γίνεται νέα προσθήκη, η οποία προβλέπει ότι όπου το κοινοτικό κεκτημένο υπαγορεύει τη δημιουργία ανεξάρτητων εθνικών διοικητικών δομών, αυτές θα θεσμοθετούνται στο επίπεδο του κοινού κράτους. Παράλληλα, προστίθεται πρόνοια με την οποία προβλέπεται ότι η θεσμοθέτηση οποιωνδήποτε άλλων διοικητικών δομών για την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου θα αποφασίζεται με βάση τις απαιτήσεις της αποτελεσματικότητας.
21. Άρθρο 21, παρ. 4. Γίνεται μια διευκρίνιση για τη σύνθεση της Βουλής των Αντιπροσώπων, η ποσοστιαία αναλογία των βουλευτών της οποίας θα βασίζεται στον αριθμό των ατόμων που κατέχουν την εσωτερική ιθαγένεια των δύο συστατικών κρατών.
22. Άρθρο 23, παρ. 4. Με μια νέα προσθήκη αναφέρεται ότι το Κοινοβούλιο μπορεί μετά από ειδική πλειοψηφία να αναφέρει στο Ανώτατο Δικαστήριο ισχυρισμούς για καταγγελίες που θα αφορούν μέλη του Προεδρικού Συμβουλίου και οργάνων ανεξάρτητων θεσμών καθώς και ανεξάρτητους αξιωματούχους, για σοβαρές παραβιάσεις των καθηκόντων τους και για σοβαρά εγκλήματα.
23. Άρθρο 25, παρ. 6. Σε αυτή την παράγραφο διευκρινίζεται με νέα προσθήκη ότι η σύνθεση του Προεδρικού Συμβουλίου θα πρέπει να γίνεται αναλογικά με βάση τον

αριθμό των ατόμων που κατέχουν την εσωτερική ιθαγένεια των συστατικών κρατών και όχι του πληθυσμού τους, όπως στο αρχικό Σχέδιο.

24. Άρθρο 25, παρ. 10. Προστίθεται νέα παράγραφος με την οποία προνοείται ότι το Προεδρικό Συμβούλιο είναι το σώμα που θα προτείνει ή θα διορίζει τα μέλη που θα εκπροσωπούν την Κύπρο στην ΕΕ και σε άλλα διεθνή σώματα, περιλαμβανομένων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Κοινοτήτων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Πρώτου Βαθμού.
25. Άρθρο 39, παρ. 3. Προστίθεται νέα παράγραφος με την οποία προβλέπεται ότι, σε περίπτωση παραίτησης ή αδυναμίας οποιουδήποτε από τους δύο συμπρόεδρους κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, τότε, αν τέτοια παραίτηση ή αδυναμία επισυμβεί πριν από την εκλογή του νομοθετικού σώματος του συστατικού κράτους από το οποίο προέρχεται ο επηρεαζόμενος συμπρόεδρος, ο ανώτερος (most senior) από τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου τους προερχομένους από το εν λόγω συστατικό κράτος θα επιλέγεται ή θα διορίζεται ως συμπρόεδρος.
26. Άρθρο 43. Προστίθεται νέο άρθρο το οποίο αφορά στο μεταβατικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας το οποίο θα λειτουργήσει για 15 μήνες από την ημέρα που θα εφαρμοστεί η συμφωνία. Στη συνέχεια θα αντικατασταθεί από άτομα που θα διορισθούν με βάση τις πρόνοιες του Συντάγματος.
27. Άρθρο 44. Γίνεται προσθήκη για να διευκρινιστεί ότι το μεταβατικό Ανώτατο Δικαστήριο θα λειτουργήσει για 15 μήνες από την ημέρα που θα εφαρμοστεί η συμφωνία. Στη συνέχεια θα αντικατασταθεί από άτομα που θα διορισθούν με βάση τις πρόνοιες του Συντάγματος.

DRAFT ANNEX II

28. Attachment 3, Άρθρο 1 (2). Προστίθεται νέα παράγραφος με την οποία προβλέπεται ότι άτομα τα οποία, κατά την ημερομηνία της εφαρμογής της Ιδρυτικής Συμφωνίας, διαμένουν στα Μαρωνιτικά χωριά Αγία Μαρίνα, Ασώματος, Καρπάσι και Κορμακίτης, καθώς και στο χωριό Πύλα και στα χωριά της περιοχής Καρπασίας Ριζοκάρπασο, Γιαλούσα, Αγία Τριάδα, Μελάναγρα, θα μπορούν, σε διάρκεια ενός έτους από αυτή την ημερομηνία, να επιλέξουν να αποκτήσουν το καθεστώς εσωτερικής ιθαγένειας του άλλου συστατικού κράτους. Δηλαδή, οι Ελληνοκύπριοι, οι Τουρκοκύπριοι και οι έποικοι που θα πολιτογραφηθούν ως Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι διαμένουν σε αυτή την περιοχή θα μπορούν να διατηρήσουν την εσωτερική ιθαγένεια του συστατικού κράτους στο οποίο θα υπάγονται διοικητικά αυτές οι περιοχές ή την εσωτερική ιθαγένεια του άλλου συστατικού κράτους. Με απλά λόγια, σε περίπτωση που αυτά τα χωριά δεν επιστραφούν στους νόμιμους κατοίκους τους και τεθούν κάτω από το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος, οι σημερινοί Ελληνοκύπριοι εγκλωβισμένοι θα έχουν να επιλέξουν σε περίοδο ενός έτους εάν επιθυμούν να διατηρήσουν τη ιθαγένεια του Ελληνοκυπριακού συστατικού κράτους ή να αποκτήσουν εκείνη του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους. Το Σχέδιο, όμως, δεν προβλέπει κάτω από ποιες συνθήκες αυτοί οι άνθρωποι που θα γίνουν υπήκοοι του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους θα μπορούν (ή αν τους επιτρέπεται) να απολαμβάνουν τα πολιτιστικά και θρησκευτικά τους καθήκοντα. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι και σε αυτή την παράγραφο, όπως και σε πολλές άλλες, τα ονόματα των κατεχόμενων χωριών αναγράφονται και με τα ονόματα τα οποία το κατοχικό καθεστώς έδωσε παράνομα και ενάντια στις αποφάσεις του ΟΗΕ.

28. Attachment 3, Άρθρο 6 (2). Προστίθεται μια νέα παράγραφος η οποία προβλέπει ότι σε 25 χρόνια από την εφαρμογή αυτής της συμφωνίας το κοινό κράτος και τα συστατικά κράτη θα επανεξετάσουν το Συνταγματικό Νόμο σε σχέση με την εσωτερική ιθαγένεια των συστατικών κρατών και τα δικαιώματα εγκατάστασης. Το

Σχέδιο, όμως, δεν θέτει σε καμιά περίπτωση τα 25 χρόνια ως χρονοδιάγραμμα για την άρση των αντιδημοκρατικών περιορισμών στην ελεύθερη εγκατάσταση.

30. Attachment 3, Άρθρο 6 (3). Προστίθεται μια νέα παράγραφος η οποία προβλέπει ότι οι περιορισμοί στην ελεύθερη εγκατάσταση δεν πρέπει να παρεμποδίζουν την ελεύθερη διακίνηση σε ολόκληρη την Κύπρο και πρέπει να επιτρέπεται η προσωρινή διαμονή των Κυπρίων κατά μέσον όρον για τρία βράδια την εβδομάδα στις περιουσίες τους ή οπουδήποτε αλλού. Η πρόνοια, εκτός του ότι είναι παράλογη και μη εφαρμόσιμη, είναι και ενάντια στο κοινοτικό κεκτημένο. Τα κράτη-μέλη της ΕΕ δίνουν άδεια διαμονής για τρεις μήνες σε άτομα που δεν είναι πολίτες της Ένωσης. Το Σχέδιο Ανάν καταντά τους πολίτες της Κύπρου τουρίστες στην ίδια την πατρίδα τους, με λιγότερα δικαιώματα από οποιοδήποτε πολίτη που δεν έχει την ιθαγένεια της ΕΕ και εισέρχεται σε έδαφος της ΕΕ.
31. Attachment 3, Άρθρο 7, (2). Αλλάζει η περίοδος κατά την οποία τα συστατικά κράτη μπορούν να επιβάλουν επιπρόσθετους περιορισμούς, πέραν αυτών που θα συμφωνηθούν, στο δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης, και μειώνεται από 20 σε 15 χρόνια.
32. Attachment 3, Άρθρο 7 (2). Προστίθεται νέα παράγραφος η οποία προβλέπει ότι τα συστατικά κράτη μπορούν για περίοδο τεσσάρων ετών από την εφαρμογή της συμφωνίας να επιβάλουν από μόνα τους μορατόριουμ στην ελεύθερη εγκατάσταση. Δηλαδή, τα συστατικά κράτη μπορούν να απαγορεύσουν την επιστροφή οποιουδήποτε για τα πρώτα τέσσερα χρόνια. Μετά, προβλέπεται διαβαθμισμένα ότι το δικαίωμα εγκατάστασης δυνατόν να καθοριστεί στο 8% του πληθυσμού μιας πόλης ή ενός χωριού για τα χρόνια 5-9 και στο 18% για τα χρόνια 10-15. Με βάση την πιο πάνω πρόνοια, όμως, το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος μπορεί να μην επιτρέψει την επιστροφή κανενός πρόσφυγα τα πρώτα 15 χρόνια. Το παράδοξο της πρόνοιας αυτής είναι ότι προβλέπεται ποσόστωση επιστροφής και εγκατάστασης με βάση τον πληθυσμό των πόλεων και των χωριών των συστατικών κρατών. Δηλαδή, σε ένα χωριό χιλίων κατοίκων θα μπορούν να επιστρέψουν, στην καλύτερη περίπτωση, 80 πρόσφυγες για τα χρόνια 5-9, 180 για τα χρόνια 10-15, και μέχρι 280

(28%) μετά τα 15 χρόνια. Το ερώτημα που τίθεται είναι απλό: Ποιος θα καθορίσει ποιοι επιστρέφουν πρώτα και ποιοι ύστερα; Το Σχέδιο έχει κάποιες πρόνοιες, οι οποίες, όμως, παραμένουν ανεπαρκείς και ρατσιστικές όσον αφορά στην επιλογή των προσφύγων που θα έχουν δικαίωμα επιστροφής. Ταυτόχρονα εμμέσως πλην σαφώς διαφαίνεται από αυτές τις πρόνοιες ότι δεν θα μπορούν, για παράδειγμα, 100 Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες να ιδρύσουν νέο χωριό στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος.

DRAFT ANNEX III

33. Attachment 4, Άρθρο 3 (1b). Διαγράφεται η προηγούμενη πρόνοια, η οποία αντικαθίσταται με άλλη η οποία καθορίζει ότι οποιοδήποτε άτομο το οποίο επτά χρόνια πριν να γίνει 18 ετών απολάμβανε μόνιμη διαμονή στην Κύπρο και διέμενε για τουλάχιστον ένα χρόνο στην Κύπρο μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια θα ικανοποιεί ένα από τα κριτήρια για να αποκτήσει την Κυπριακή ιθαγένεια.
34. Attachment 4, Άρθρο 3 (2). Σε αντικατάσταση μέρους της παλιάς πρόνοιας αυτής της παραγράφου, προβλέπεται ότι κάθε μέρος μπορεί να δώσει μέχρι τις 10 Μαρτίου 2003 στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ κατάλογο όχι πέραν των 33.000 ατόμων τα οποία θεωρεί ότι πρέπει να αποκτήσουν την Κυπριακή ιθαγένεια. Με απλά λόγια, ο Γενικός Γραμματέας δίνει δικαίωμα και την ευχέρεια στο Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος να παραδώσει κατάλογο με 33.000 εποίκους οι οποίοι θεωρεί ότι πρέπει να παραμείνουν στην Κύπρο και τους οποίους δεν κατάφερε να περάσει μέσα από τα κριτήρια που προβλέπει το Σχέδιο. Το πρόβλημα που δημιουργείται είναι το εξής: Η Ελληνοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι οι έποικοι είναι γύρω στις 120.000 – 130.000 ενώ σύμφωνα με την έκθεση Λάκσον του Συμβουλίου της Ευρώπης ανέρχονται σε τουλάχιστον 115.000 για το 2002. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά αναφέρει ότι υπάρχουν 50.000 – 60.000 οικονομικοί μετανάστες. Από τη στιγμή που το Σχέδιο Ανάν δεν ασχολείται καν με το ζήτημα του εποίκισμού, το οποίο σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου αποτελεί διεθνές έγκλημα πολέμου, πως

θα βρεθεί ένας τρόπος εντοπισμού των εποίκων; Επομένως, οι ερμηνείες που δόθηκαν από κάποιους στην Ελληνοκυπριακή πλευρά ότι φεύγουν δήθεν 70.000 έποικοι δεν μπορεί να τεκμηριωθούν μέσω των προνοιών του Σχεδίου Ανάν. Έστω και αν αλλάξει ο αριθμός του καταλόγου των εποίκων που θα μείνουν, το πρόβλημα παραμένει το ίδιο: Ποιος θα αξιολογήσει ποιοι ικανοποιούν τα κριτήρια για να αποκτήσουν την Κυπριακή ιθαγένεια; Παράλληλα, τίθεται και ένα άλλο ζήτημα. Από τη στιγμή που το Σχέδιο Ανάν προβλέπει ότι ένα ποσοστό 10% του πληθυσμού του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους μπορεί να αποτελείται από Τούρκους πολίτες, τότε διερωτάται κάποιος, εάν αυτό το 10% μπορεί να συμπληρωθεί από τους εποίκους-Τούρκους πολίτες, οι οποίοι δεν θα αποκτήσουν την Κυπριακή ιθαγένεια. Τέλος, δημιουργείται και μια λογική απορία: Μήπως και η Ελληνοκυπριακή πλευρά, στην προσπάθειά της να βοηθήσει περισσότερους Έλληνες πολίτες να παραμείνουν ή να εγκατασταθούν στο μέλλον στην Κύπρο, θα δώσει κατάλογο με ονόματα ατόμων που θέλει να πολιτογραφηθούν ως Κύπριοι; Δηλαδή, υπήρξε ποτέ σκέψη να εξισωθούν οι έποικοι με τους Έλληνες πολίτες, οι οποίοι ζουν και εργάζονται νόμιμα στην Κύπρο και εκπληρώνουν όλες τους τις υποχρεώσεις έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας; Αν όχι, τότε γιατί το Σχέδιο αναφέρεται σε καταλόγους που θα μπορούν να δώσουν τα δύο μέρη στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ; Είναι ξεκάθαρο ότι η πρόνοια αυτής της παραγράφου εξυπηρετεί την επιδίωξη της Τουρκίας να αλλοιώσει μόνιμα και «νόμιμα» τον δημογραφικό χαρακτήρα της Κύπρου.

35. Attachment 4, Άρθρο 5 (b). Με αυτή την παρέμβαση το Σχέδιο Ανάν συμπληρώνει ένα βασικό κριτήριο για την απόκτηση της Κυπριακής ιθαγένειας από ξένους. Προνοείται ότι άτομα τα οποία απολαμβάνουν μόνιμη (διαγράφεται η πρόνοια για νόμιμη) κατοικία στην Κύπρο για τουλάχιστον επτά χρόνια, συμπεριλαμβανομένου χρονικού διαστήματος τεσσάρων χρόνων από την εφαρμογή της Ιδρυτικής Συμφωνίας, θα πληρούν ένα βασικό κριτήριο για να ζητήσουν την Κυπριακή ιθαγένεια. Αυτή η πρόνοια ενισχύει το επιχείρημα που αναπτύχθηκε πιο πάνω. Με απλά λόγια, σ' αυτή την πρόνοια ελλοχεύει ο κίνδυνος να επιτραπεί σε έποικους που δεν θα πάρουν την Κυπριακή ιθαγένεια (οι οποίοι θα έχουν έρθει στην Κύπρο 3

χρόνια πριν από την εφαρμογή της Ιδρυτικής Συμφωνίας) να παραμείνουν για 4 ακόμη χρόνια στην Κύπρο και στη συνέχεια να ζητήσουν ιθαγένεια. Πρέπει να τονιστεί εμφαντικά, ότι με βάση τις πρόνοιες του Σχεδίου δεν αναγκάζεται κανένας έποικος να αποχωρήσει. Η μόνη αναφορά στο Σχέδιο, που αφορά σε υπόνοια για αποχώρηση εποίκων, βρίσκεται στο Attachment 5, Άρθρο 2 (5), και με αυτήν προβλέπεται ότι αυτοί που δεν θα καταφέρουν να εξασφαλίσουν ιθαγένεια, θα μπορούν να πάρουν οικονομική βοήθεια για να εγκαταλείψουν την Κύπρο.

36. Attachment 5, Άρθρο 2 (3). Προστίθεται νέα πρόνοια με βάση την οποία παρέχονται χρηματικές χορηγίες για όσους ξένους δεν κατορθώσουν να εξασφαλίσουν την Κυπριακή ιθαγένεια και επιλέξουν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Αναφέρεται ως παράδειγμα η παροχή ποσού όχι μικρότερου των 10.000 Ευρώ για μια τετραμελή οικογένεια. Ας σημειωθεί ότι σε καμιά περίπτωση δεν προνοείται υποχρεωτική αποχώρηση των εποίκων από την Κύπρο, όσων, τουλάχιστον, δεν καταφέρουν να εξασφαλίσουν Κυπριακή ιθαγένεια. Τέλος, το θέμα που τίθεται είναι εάν μπορούν και Έλληνες πολίτες να απαιτήσουν αποζημίωση σε περίπτωση που δεν καταφέρουν να εξασφαλίσουν την Κυπριακή ιθαγένεια.

DRAFT ANNEX IV

37. Attachment 2, Άρθρο 3 (3). Γίνεται διευκρίνιση ότι σε περίπτωση που η Συντονιστική Ομάδα για θέματα ΕΕ αδυνατεί να πάρει έγκαιρα απόφαση για τη θέση που θα υποστηριχτεί στα όργανα της ΕΕ, ο αντιπρόσωπος της Κύπρου στην Ένωση θα τηρήσει αποχή ή, αν του δοθεί σχετική εξουσιοδότηση, θα μπορεί να λάβει απόφαση, η οποία θα εξυπηρετεί, κατά την άποψή του, το γενικό καλό ολόκληρης της Κύπρου. Διαγράφεται η πρόνοια η οποία προέβλεπε ότι σε διάστημα 48 ωρών θα μπορεί να διευκρινιστεί η θέση η οποία πήρε ο εκπρόσωπος της Κύπρου στην ΕΕ και αντικαθίσταται με πρόνοια η οποία διευκρινίζει ότι «είναι κατανοητό ότι σε τέτοιες περιπτώσεις, η ψήφος του εκπροσώπου της Κύπρου θα είναι τελεσίδικη». Διερωτάται κανείς εάν έτσι εννοούν κάποιοι όταν υποστηρίζουν ότι η Κύπρος θα εκπροσωπείται στην ΕΕ και θα συμμετέχει αποτελεσματικά στα όργανά της με μια

φωνή. Αυτή η πρόνοια δείχνει ότι το μόνο που ενδιαφέρει τους συντάκτες του Σχεδίου είναι να εξασφαλιστεί η «μια» φωνή της Κύπρου στα όργανα της ΕΕ και όχι η εσωτερική συνοχή και πολιτική ηρεμία στην Κύπρο.

38. Attachment 2, Άρθρο 4 (4). Προστίθεται νέα παράγραφος με την οποία διευκρινίζεται ότι η αντιπροσώπευση της Κύπρου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα αντανakλά τη σύνθεση του πληθυσμού, ενώ δεν θα είναι μικρότερη της αναλογίας του 4:2. Η Κύπρος θα έχει, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Νίκαιας, 6 θέσεις στο Κοινοβούλιο.

DRAFT ANNEX VI

39. Άρθρο 1, παρ. 2. Γίνεται μια προσθήκη με την οποία προβλέπεται ότι στη χάραξη των διαχωριστικών συνόρων στις πόλεις Λευκωσία και Αμμόχωστο, θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν το θέμα των περιουσιών. Επίσης, προστίθεται ότι στη χάραξη των συνόρων πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν το ζήτημα της λειτουργικότητας και της χρήσης των δρόμων καθώς και θέματα διοίκησης. Αυτά θα λυθούν είτε με συναίνεση της ειδικής επιτροπής που θα συσταθεί είτε με απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Θα πρέπει να έχουμε υπ' όψιν μας ότι αυτό το ζήτημα, όπως και τόσα άλλα που προσβλέπουν σε ικανοποίηση συμφερόντων, προβλέπεται ότι είτε θα λύνονται με συναίνεση είτε με τελεσίδικη παρέμβαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το οποίο, ως γνωστό, θα αποτελείται από 3 Ελληνοκύπριους, 3 Τουρκοκύπριους και 3 ξένους.
40. Άρθρο 4, παρ. 5. Προστίθεται μια καινούργια παράγραφος βάσει της οποίας οι περιοχές οι οποίες υπόκεινται σε διοικητικές αναπροσαρμογές πρέπει να εκκενωθούν από οποιαδήποτε στρατεύματα πριν από την παράδοσή τους.
41. Άρθρο 5, παρ. 1 (α-f). Προστίθενται 6 νέα σημεία τα οποία (με βάση το Attachment VII) αφορούν σε άτομα τα οποία θα επηρεαστούν από τις εδαφικές αναπροσαρμογές. Πρώτο, τα άτομα που θα μετακομίσουν θα καταγραφούν ανά

νοικοκυριό με βάση δεδομένα που αφορούν στο επάγγελμα και τα μέσα επιβίωσής τους. Δεύτερο, κοινότητες μπορούν να ζητήσουν να μετακομίσουν ως κοινότητα. Τρίτο, άτομα τα οποία διαθέτουν τα οικονομικά μέσα θα πρέπει να μετακομίσουν τα υπάρχοντά τους μέσα σε ένα μήνα από την ημέρα της συμφωνίας για μετακίνησή τους. Τέταρτο, άτομα τα οποία δεν έχουν τα οικονομικά μέσα θα πρέπει να λάβουν σε περίοδο όχι μικρότερη των τριών μηνών προειδοποίηση για την ημέρα της μετακόμισης, αφού προηγουμένως εξευρεθεί η νέα τους κατοικία, για να μπορέσουν να την οργανώσουν. Πέμπτο, πρέπει να παραχωρηθεί μεταφορικό μέσο στα άτομα που θα μετακομίσουν την οικογένεια και τα υπάρχοντά τους και δεν έχουν την οικονομική άνεση να το πράξουν από μόνα τους. Έκτο, θα πρέπει να γίνουν ειδικές διευθετήσεις για οικογένειες με μικρά παιδιά, ηλικιωμένους και ανήμπορους. Το ερώτημα που εγείρεται εδώ είναι πως θα μετακινηθούν άτομα που δεν επιθυμούν να φύγουν από τα σπίτια τους έστω και αν τα κατέχουν παράνομα. Πρέπει να έχουμε στο νου μας ότι η Τουρκική πλευρά δηλώνει καθημερινά ότι «δεν θα επιτρέψει να προσφυγοποιηθούν και πάλι οι Τουρκοκύπριοι».

42. Άρθρο 5, παρ. 2. Προστίθεται μια νέα παράγραφος με την οποία προβλέπεται ότι οι μη-Κύπριοι, οι οποίοι απολαμβάνουν σήμερα μόνιμης κατοικίας στην Κύπρο με βάση διοικητική απόφαση κάποιας αρχής στην Κύπρο (μπορεί κάλλιστα να είναι έποικοι) και θα επηρεασθούν από τις εδαφικές αναπροσαρμογές, θα μπορούν να πάρουν οικονομική βοήθεια για να πάνε στην πατρίδα τους.
43. Άρθρο 6, παρ. 1-5. Προστίθεται ένα νέο άρθρο με πέντε παραγράφους, οι οποίες αφορούν στη σύνθεση και το ρόλο της Επιτροπής Επανεγκατάστασης όσον αφορά στις εδαφικές αναπροσαρμογές. Η Επιτροπή Επανεγκατάστασης, η οποία θα αποτελείται από πέντε μέλη (ένα Τουρκοκύπριο, ένα Ελληνοκύπριο και τρεις ξένους, ένας εκ των οποίων θα πρέπει να είναι εκπρόσωπος των ΗΕ και οι άλλοι δύο δεν πρέπει να προέρχονται από την Ελλάδα, τη Βρετανία ή την Τουρκία), θα χειρίζεται τα ζητήματα που προκύπτουν από το άρθρο 5. Προβλέπεται ότι η Επιτροπή Επανεγκατάστασης θα συνεργάζεται στενά με την Επιτροπή Περιουσιών. Η Επιτροπή Επανεγκατάστασης θα υιοθετεί κανόνες και ρυθμίσεις σε σχέση με τις

πρόνοιες του άρθρου 5. Τα συστατικά κράτη θα είναι αυτά που θα σέβονται πλήρως και θα εφαρμόζουν έγκαιρα τις αποφάσεις της Επιτροπής Επανεγκατάστασης και, ταυτόχρονα, θα υιοθετούν τις απαραίτητες ρυθμίσεις για να διασφαλίζουν την εφαρμογή αυτών των αποφάσεων. Η εφαρμογή των αποφάσεων που αφορούν στις μετακινήσεις πληθυσμών θα είναι στην αποκλειστική αρμοδιότητα των συστατικών κρατών. Αυτό σημαίνει δύο πράγματα: Πρώτο, το σώμα εκτελεστικής εξουσίας, που θα παίρνει τις αποφάσεις, η Επιτροπή Επανεγκατάστασης, δεν θα έχει τους μηχανισμούς εφαρμογής των αποφάσεών της. Δεύτερο, εισάγονται άναρχες δομές, οι οποίες επικρατούν στις διεθνείς σχέσεις, στις εσωτερικές δομές του κράτους της Κύπρου. Δηλαδή, παρουσιάζεται το φαινόμενο σώματα και επιτροπές να παίρνουν αποφάσεις και να στηρίζονται αναγκαστικά σε άλλα σώματα με εκτελεστική εξουσία για να τις εφαρμόσουν. Τρίτο, το κοινό κράτος δεν έχει κανένα ρόλο. Η Επιτροπή Επανεγκατάστασης θα στηρίζεται στην καλή θέληση και τη συνέπεια των συστατικών κρατών για την εκτέλεση των αποφάσεών της. Πρέπει να σημειωθεί ότι ανάλογη είναι και η κατάσταση με την Επιτροπή Περιουσιών.

DRAFT ANNEX VII

44. Attachment 4, Άρθρο 2 (4). Γίνεται αντικατάσταση της προηγούμενης πρόνοιας για να διευκρινιστούν οι περιπτώσεις οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής Περιουσιών.

APPENDIX B

45. Άρθρο 6. Εισάγεται καινούργιο άρθρο με το οποίο αναφέρεται ότι οι οποιοδήποτε περιορισμοί στην ελευθερία κινήσεων της ειρηνευτικής δύναμης (UNFICYP) θα πρέπει να τερματιστούν αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας. Το ζητούμενο εδώ είναι κατά πόσο η Τουρκία είναι διατεθειμένη να τηρήσει τις δεσμεύσεις της και να σεβαστεί την παρουσία της UNFICYP. Μέχρι σήμερα, η στάση της Τουρκίας δεν

- αποτελεί εγγύηση για το μέλλον (βλ. Στροβίλια, συστηματικοί περιορισμοί στις κινήσεις της UNFICYP παρά τις συνεχείς παραινέσεις του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, όπως αναφέρεται σε Εκθέσεις του).
46. Άρθρο 7, παρ. 1-2. Προστίθεται νέο άρθρο που αφορά στην επιλογή του Συμβουλίου της Κεντρικής Τράπεζας. Οι δύο ηγέτες, μεταξύ της περιόδου από την υπογραφή της συμφωνίας έως τη διεξαγωγή των δημοψηφισμάτων, θα πρέπει να επιλέξουν τα τρία μέλη του μεταβατικού Συμβουλίου της Κεντρικής Τράπεζας, τα οποία θα πρέπει να αναλάβουν αμέσως καθήκοντα για περίοδο 15 μηνών. Στην παράγραφο 2 προνοείται ότι σε περίπτωση που οι δύο ηγέτες αποτύχουν να διορίσουν τα μέλη του μεταβατικού Συμβουλίου, τότε ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ θα επιλέξει τα τρία μέλη. Διερωτάται κάποιος, εάν αποτύχουν οι δύο πλευρές να διορίσουν τα μέλη ενός μεταβατικού Συμβουλίου, πως θα καταφέρουν να λύσουν περίπλοκα προβλήματα όπως είναι αυτά των περιουσιών, των εποίκων, του καθορισμού της ιθαγένειας και πάνω από όλα, πως θα λειτουργήσει η όλη ιδέα για συμπροεδρία; Η απάντηση είναι απλή, για τους συντάκτες του Σχεδίου: Όπου υπάρχει αδιέξοδος θα παρεμβαίνουν ξένοι. Γνωρίζοντας τη σταθερή διάθεση υποχωρητικότητας της Ελληνοκυπριακής πλευράς και τη σταθερή διάθεση αδιαλλαξίας της Τουρκοκυπριακής πλευράς, τότε μπορούμε να υπολογίσουμε ποια πλευρά θα υποχωρεί εσαεί για να μην καταρρεύσει η συμφωνία. Ακόμα, πρέπει να προβληματιστούμε κατά πόσο θα έχει κάποιος την αποτελεσματική ικανότητα να αναγκάζει την Τουρκία και το Τουρκοκυπριακό συστατικό κράτος να εφαρμόζει αποφάσεις με τις οποίες διαφωνεί κάθετα. Υπενθυμίζεται εδώ ότι ο ΟΗΕ θα έχει ρόλο παρατηρητή, χωρίς καμιά ευθύνη για την εφαρμογή της λύσης.
47. Άρθρο 8. Σε αυτό το άρθρο αλλάζει η πρόνοια για τη μεταβατική περίοδο της λειτουργίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου από ένα χρόνο σε 15 μήνες. Όπως και στην περίπτωση του μεταβατικού Συμβουλίου της Κεντρικής Τράπεζας, έτσι και εδώ σε περίπτωση που οι δύο ηγέτες αποτύχουν να διορίσουν τα μέλη του μεταβατικού Ανωτάτου Δικαστηρίου, τότε ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ θα επιλέξει τα τρία

μέλη. Τα ερωτήματα που προκύπτουν από αυτή την πρόνοια είναι παρόμοια με τα πιο πάνω.

48. Άρθρο 10. Προστίθεται νέο άρθρο με το οποίο προβλέπεται ότι οι δύο ηγέτες θα πρέπει να συμφωνήσουν διευθετήσεις για την προώθηση της οικονομικής εναρμόνισης.

APPENDIX C

DRAFT ANNEX III

49. Attachment 1, Άρθρο 4. Εισάγεται νέο άρθρο με πρόνοια για τον τρόπο με τον οποίο θα καθοριστούν οι χώροι στέγασης και εγκαταστάσεων και οι χώροι εκπαίδευσης των στρατιωτικών αποσπασμάτων. Αναφέρεται ότι οι χώροι στέγασης και εγκαταστάσεων και οι χώροι εκπαίδευσης δεν θα μπορούν να βρίσκονται σε έδαφος το οποίο πριν από τη συμφωνία αποτελούσε μέρος της ουδέτερης ζώνης, ή σε έδαφος του Ελληνοκυπριακού συστατικού κράτους το οποίο επηρεάζεται από τις εδαφικές αναπροσαρμογές, ή σε έδαφος του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους νοτίως του αυτοκινητόδρομου ο οποίος θα συνδέει τη βόρεια Λευκωσία με την Αμμόχωστο.
50. Άρθρο 7. Γίνεται προσθήκη με την οποία η διακίνηση των στρατιωτικών αποσπασμάτων δεν μπορεί να γίνεται διαμέσου εδάφους το οποίο πριν από τη συμφωνία αποτελούσε μέρος της ουδέτερης ζώνης, ή εδάφους του Ελληνοκυπριακού συστατικού κράτους το οποίο επηρεάζεται από τις εδαφικές αναπροσαρμογές, ή εδάφους του Τουρκοκυπριακού συστατικού κράτους νοτίως του αυτοκινητόδρομου ο οποίος θα συνδέει τη Λευκωσία με την Αμμόχωστο.

DRAFT ANNEX IV

51. Άρθρο 3. Προστίθεται νέο άρθρο με πρόνοια ότι τα εδάφη τα οποία θα τύχουν αναπροσαρμογών, θα πρέπει να εκκενωθούν από οποιαδήποτε στρατεύματα πριν από τις ημερομηνίες της αναπροσαρμογής.

APPENDIX E

52. Άρθρο 1 (b), μέρη i και ii. Σε αυτό το άρθρο προβλέπονται οι περιορισμοί σε θέματα ιδιοκτησίας και ελεύθερης διαμονής, τους οποίους θα ζητήσουμε από την ΕΕ να αποδεχθεί (βλ. σημείο 4 σ' αυτό το παράρτημα). Είναι ξεκάθαρο ότι θα ζητηθεί από την ΕΕ να αποδεχθεί τον περιορισμό ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κάτι που είναι αντίθετο με τις αρχές πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε η Ένωση (βλ. Άρθρο 6, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι ότι η ΕΕ δεν παίρνει καμία δέσμευση ότι θα επιτηρήσει την εφαρμογή της συμφωνίας για τη λύση του Κυπριακού, ούτε και μπορεί να παρέμβει σε περίπτωση που κάτι από τα συμφωνηθέντα δεν τηρηθεί.